

Α.Π.-Ω.

БИБЛІОГРАФІЧНА
АСАДАСІВСКАЯ
АПОСТОЛІКІН

20311

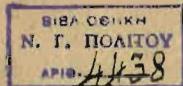
A.Π.-○..

C. F. WEITZMANN

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΠΑΡ' ΕΛΛΗΣΙ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΜΕΘΕΡΜΗΝΕΥΘΕΙΣΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΕΚ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ
ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΔΙΟΡΘΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΛΕΙΣΤΩΝ
ΠΡΟΣΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΟΜΠΩΝ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΥΠΟ

I. A. ΛΟΝΤΟΥ

Δρ. Φιλ. καὶ καθηγητοῦ ἐν Ἀθήναις

Ταῦτα συγκέντησεν
Νικόλ. Πολίτην, παδαρχικόν
αἰς τῷ Παπαγεωργίῳ.
οὐ ποιήσας

Bιβλ. Ετο. 12884

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

3 — 'Οδὸς Οφθαλματρείου — 3.

1895

60

85695007

28

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΑΝΤΟΣ

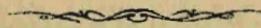
“Οτε ἐν ἔτει 1892 ἐκδιδόμενος ἦρξατο πάνυ φιλοκάλως τὸ περιοδικὸν «Καλλιτεχνικὸς κόσμος», παρεκλήθημεν καὶ ἡμεῖς σὺν ἄλλοις ὑπὸ τῶν φιλοτίμων αὐτοῦ ἐκδοτῶν, διὰς τὴν ἴδιαν πτευματικὴν ἡμῶν συμβολὴν παράσχωμεν. Ἀρμοδιώτατορ δὲ πρὸς τὸ περιοδικὸν τοῦτο καὶ προσῆκον μάλιστα ἔργον πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ὑπελάβομεν, διὰς εἰτε ἡ σύντομος καὶ ἀξια λόγου πραγματεία «περὶ τῆς παρὸς» Ελλησι μονικῆς τοῦ Weitzmann. Τοῦ ἔργου τούτου διάγρα τινὰ ἐκ τοῦ α' κεφαλαίου ἐδημοσιεύθησαν· διότι ἀτυχῶς οἱ φιλόκαλοι ἐκδόται τοῦ «καλλιτεχνικοῦ κόσμου» μὴ τυχόντες ἡς ἔδει παρὰ τῶν δυναμένων καὶ φιλομόνων νὰ τύχωσιν ἐπιβοηθείας καὶ εἰς τὰς μεγάλας δαπάνας μὴ δυνάμενοι ν' ἀπίσχωσιν, ἥμαγκάσθησαν ἀραβαλόντες εἰς εὐθετωτέρους καιροὺς νὰ παύσωσι τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ διὰς ἡμεῖς εἰς τὴν μεταφρασιν αὐτοῦ ικανῶς εἵχομεν προβή, πολλὰς προσθήκας καὶ βελτιώσεις ἐπενεγκόντες ἐριαχοῦ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κειμένῳ, εὐλογον ἐκφίγαμεν νὰ δημοσιεύσωμεν αὐτὸ δὲ τινὶ τῶν παρὸν ἡμῖν ἐκδιδομένων περιοδικῶν. Ἀρηγέχθημεν λοιπὸν εἰς τὸν τῆς Εστίας ἐκδότην, διτις διὰς εἰχεν ἥδη, ὡς εἶπε, τότε ὑπὸ τὰ πιεστήρια τὸ ἔργον τοῦτο μεταπεφρασμένον ὑπὸ τοῦ κ. Μάλτον. Πιστεύσατες ἀεμέρομεν τὴν δημοσίευσιν, ἡτις ἐγένετο μέν, ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, παρελθόντων πολλῶν μηρῶν. Ή ἀνάγρωσις διὰς τοῦ πορήματος τούτου προδήλως δεικνύει καὶ εἰς τὸν μὴ ἐπανορτας ἔτι τὰ περὶ τῆς τῶν Ελλήνων μονσι-

κῆς, διτὶ δσορ ἀφορᾶ εἰς τὸ φιλολογικὸν τοῦ ἔργου μέρος μετὰ σπουδῆς ή μετάφρασις ἐγένετο· διότι ἀγακρίβειαι καὶ πεπαλαιωμέναι σφαλεραὶ γνῶμαι, αἵτινες οὐδαμῶς ὀλίγαι καὶ ἀσήμαντοι εἶνε, ἐπρεπε νὰ διορθωθῶσιν ὑπὸ τοῦ μεταφράσαντος. Διότι καὶ οἱ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ἡδη σχολεῖα φοιτῶντες παῖδες, διτὶ ἄλλως ἔχοντες ιστορικά τινα γεροτά γινώσκουσι διδασκόμενοι. Πάντων δὲ μάλιστα ἐπρεπε νὰ διορθωθῶσι τὰ ἐξῆς: α') τὰ περὶ Ἐρυοῦ καὶ Παλλάδος λεγόμενα (σελ. 2 καὶ 3), β') διτὶ εἰς Ἑλλάδα ἐκόμισε τὰ Ὁμήρου ποιήματα δ Σόλων (σελ. 12), δ καὶ ἐν σελ. 45 περὶ Πεισιστράτου λέγεται, γ') δ περὶ κιμωνείου εἰρήνης μῆθος (σελ. 49), δ') ἡ περὶ ιδρύσεως σχολῶν ὑπὸ Σόλωνος δόξα (σελ. 55), ε') τὸ περὶ Ἀλκιβιάδου, διτὶ ἔγγονος ἢντι Περικλέους (σελ. 64), ζ') τὸ περὶ ἐπτὰ ἐλευθερίων τεχνῶν, (σελ. 79), αἷς δ συγγραφεὺς καὶ ἐπιστήμας καταλέγει, καὶ τινα ἄλλα. Διὰ τοὺς σπουδαίους λοιπὸν τούτους λόγους καὶ διὰ τὴν ἄλλην ἡμῶν ἐργασίαν, εἰς τὰς πηγὰς ἀναδραμόντων περὶ τῶν ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ μνημονευομένων, δσα ἡμεῖς ἀναγκαῖον καὶ πρέπον ἐκρίναμεν σαφέστερον νὰ ἐρμηνεύσωμεν καὶ διεξοδικώτερον νὰ ἐκθέσωμεν καὶ ἐλείψεις νὰ ἀραπληρώσωμεν, οὐδαμῶς ἀπωκριήσαμεν νὰ ἐκδώσωμεν τὸ ἔργον ἐπὶ τῇ πεποιθήσει, διτὶ τὸ ἀρὰ χειρας βιβλίον πολλῷ πληρέστερον καὶ τελειότερον ἐστιν.

Οπόσον δὲ χρήσιμόν ἐστιν, οὐ πολλῷ δεόμεθα λόγων πρὸς Ἑλληνας ιστορίαν τῆς παρ'. Ἑλλησι μουσικῆς παραδιδόντες. Ή εὐοιώνος ἀπό τινων ἐτῶν ἀρξαμένη διέγερσις καὶ ἀναζωπύρησις παρ' ἡμῖν τοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος διά τε τοῦ παλαιμάχον· Ω δεῖ ο ν, τῆς Φιλαρμονικῆς καὶ τοῦ Ὁμίλον τῶν φιλομούσων, ἀπόδειξίς ἐστιν διτὶ εἰς πολλοὺς πολλὴν τὴν ὁφέλειαν θέλει παράσχει, μάλιστα μὲν εἰς τοὺς δυναμένους νὰ συγχρίνωσι τὴν ἀρχαίαν

πρὸς τὴν νεωτέραν τῷ Εὐρωπαῖων μουσικήν, λέγω δὲ τοὺς
 ἐξ ἑπαγγέλματος ὅπαδον τῆς θείας τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ
 τῷ Μουσῶν τέχνης, ιδίᾳ δὲ εἰς τοὺς ἐφασιτέχνας φιλομα-
 θείᾳ καὶ περιεργίᾳ ἀγομένους, ὅπως εὑρώσῃ τι τῷ παρ'
 αὐτῷ ἐγραμμένων ἐν ἐκείνῃ. Διότι διὰ τοῦ βιβλίου τούτου
 θέλουσι διδαχθῆ τὴν γένεσιν καὶ ἐπίδοσιν, τὴν ἀκμὴν καὶ
 ἀπάνθησιν τῆς τοῦ καρδίας διακατεχούσης θεοδότου
 τέχνης. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν σπουδάζουσαν χρυσῆν νεολαίαν
 χρησιμώτατον τὸ ἔργον ἔσται· διότι δι' αὐτοῦ καταληπτό-
 τερα αὐτοῖς ἔσονται τά τε περὶ ἀγωγῆς καθόλου τῷ Ελ-
 λήνων ὑπὸ τῷ παλαιῷ παραδεδομένα καὶ τὰ τῷ δραμά-
 τῳ μάλιστα, οὐ μόνον τὰ περὶ χοροῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὸ τῷ
 ὑποκριτῷ πρὸς αὐλὸν ἢ κιθάραν ἢ κατὰ παραπαταλογῆν
 (recitative) ἀπαγγελλόμενα. Ἐκ τούτων θέλει σαφῶς κατα-
 νηθῆ, ὅτι τὸ τοῦ μελόδραμα καλούμενον τὴν γένε-
 σιν αὐτοῦ ἔχει ἐν τῷ ἀρχαίῳ δράματι, διπερ πολὺ πρὸς
 αὐτὸν τὸ παρεμφερὲς εἶχε. Καθόλου δὲ ἡ ἐπιγραφὴ καὶ
 μόνη τοῦ ἀρά χειρας βιβλίου μόνον οὐ φωτὴν ἀφίησι περὶ
 τῆς χρησιμότητος αὐτοῦ.

• Ο μεταφράσας

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡ' ΕΛΛΗΣΙ ΜΟΥΣΙΚΗΣ'

I

ΠΑΝΑΡΧΑΙΟΙ ΣΚΟΤΕΙΝΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1800 — 1000 π. χ.

ΟΙ ΤΩΝ ΙΕΡΕΩΝ ΥΜΝΟΙ

Ἡ Ἑλλάς, ἡ νοτιοανατολικὴ τῆς Εὐρώπης χερσόνησος, διασχίζεται ὑπ' ἀγρίων, θελκτικῶν καὶ τερπνῶν ὁρέων, δύν πολυφίλητα εἰς τε τοὺς θεοὺς καὶ τὰς ἔφατεινὰς Μούσας ἐνδιαιτήματα ἐγένοντο ὁ **Ολυμπεός** ὑπὸ τῶν δώδεκα μάλιστα θεῶν οἴκοι γενενος, καὶ ὁ **Παρνασσός** εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ιδίως ἀφιερωμένος, ἔτι δὲ ὁ προσφιλῆς ταῖς Μούσαις **Ἐλεκών**. Τὰ μὲν δρῦν ταῦτα αἴρουσι τὰς κορυφὰς ὑπερηφάνως μέχρι τοῦ ἀνεφέλου οὐρανοῦ ποταμοὶ δὲ καλλίρροοι καὶ διαυγέστατοι καταρρεύουσι δάσον ἐλαιοδένδρων καὶ δρυῶν καὶ πλατάνων καὶ δαφνῶν. Οἱ κάτοικοι τῆς

¹ Σ. M. Μούσικὴ κατά τε Ἀριστείδην Κοϊντιλιανὸν (περὶ Μουδ. σεδ. 5 ἑκδ. Meibom.) καὶ Ἀνώνυμον (bei Foerstner Berlin 1841 p. 27) λέγεται «ἡ περὶ μέλους ἐπιστήμη». Προβλ. Βάκχιον ἑκδ. Meibom. p. 1 Διαιρεῖ δὲ οἱ Κοϊντιλιανὸς αὐτὴν εἰς θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν. Καὶ ἡ μὲν θεωρητικὴ διαιρεῖται εἰς φυσικὸν μέρος καὶ τεχνικόν, δὲ ποδιαιρεῖται εἰς τὸ ἀρμονικόν, ὃν θυμικὸν καὶ μετρικόν ἡ δὲ πρακτικὴ διαιρεῖται εἰς θρησικὸν καὶ ἐξαγγελτικὸν, φύγανικόν, φύθυμοποιία, ποίησις τοῦ δὲ ἐξαγγελτικοῦ δργανικόν, φύκιν, ὑποκριτικόν.

Ἐλλάδος διαθρεχομένης ὑπὸ θαλάσσης ἀπὸ τριῶν μερῶν, οἵς πρόκεινται ἀναρίθμητοι νῆσοι, πρωΐμως συνεσχετίσθησαν πρὸς τὰς περικειμένας χώρας τῶν τριῶν ἀρχαίων ἡπείρων διὰ τε τῆς ναυτιλίας καὶ ἐμπορίας. Τῶν δ' ἀρχαιοτάτων αὐτῆς κατοίκων διεκρίνοντο οἱ **Πελασγοί** μάλιστα, οἵτινες οἱ αὐτοὶ δῆτες ισως λαοὶ οἱ **"Ελληνας** ἔως τοῦτον ὕστερον ὄνομάσαντες, ἐκλήθησαν ὑπὸ τῶν ιταλικῶν λαῶν **Γραικοί**.² Οἱ λαὸς οὗτος, κατακοσμηθεὶς δαψιλῶς ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ τελειοτάτων καὶ θαυμαστῶν χαρακτηριστικῶν τύπων καὶ διὰ πνευματικῆς εὐφύνιας δραστικωτάτης, ἔξηπλάθη τοῦ χρόνου προϊόντος καθ' ἄπασαν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς κύκλῳ αὐτὴν περιβαλλούσας νήσους. Επὶ τῶν μυθικῶν χρόνων παρίστανται οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ταύτης ὡς ἄγριοι ἔτι καὶ βάρβαροι, ἀγνοοῦντες μὲν πᾶσαν τοῦ βίου εὐζωίαν καὶ εὔμαρειαν, γνωστοὶ δὲ μόλις γενόμενοι διὰ τοῦ Προομηθέως, διὸ ἔδωκεν αὐτοῖς, δπως χρήσωνται, ἐξ οὐρανοῦ κλέψας τὸ πῦρ. Άλλ' ὅμως, ἐπειδὴ τὸ μὲν κλίμα ἦν εὐκραὲς ἢ δὲ γῆ εὐφόρος, συνέρρευσαν δελεασθέντες ταχέως ἔποικοι ἐκ πεπολιτισμένων χωρῶν, οἷα ἢ Αἴγυπτος καὶ Φοινίκης καὶ μικρὰ Ἀσία. Οἱ πεπολιτισμένοι δ' οὗτοι ξένοι, εὐρόντες εὔνους ὑποδοχὴν, ἐδίδαξαν τοὺς ἐνοικοῦντας τὴν καλλιεργίαν τῆς γῆς καὶ τὴν ἔξαγωγὴν τοῦ ἔλαιου, ἐκτίσαντας πρώτας πόλεις καὶ εἰσήγαγον καὶ τὴν πάτριον τῶν θεῶν λατρείαν. Οἱ δὲ εὐφυεῖς καὶ ὑπὸ ζωηρᾶς φαντασίας πεπροκισμένοι Ἐλληνες προσεδέξαντο ἀσύνετας τὴν λατρείαν θεοτήτων, αἵτινες οἴκειοις καὶ ἐμπείρως εἶχον τῆς μουσικῆς γλώσσης, ἥν αἰσθάνονται πᾶσαι αἱ εὐαίσθητοι καρδίαι. Οἱ ἐξ Αἴγυπτου εἰς Ἑλλάδα μετενεχθεὶς Ἐρυνῆς,³

¹ Σ. Μ. Γραικοὶ ὁνομάζοντο ἐν μυθικοῖς χρόνοις λαός τις τῆς Ἡπείρου, ἐξ οὓς μεταδοθείσης εἰς Ἰταλίαν τῆς ὄνομασίας ταύτης δι' ἐμπορευομένων Ἐτρούσκων, ἐκλήθη οὕτως ἅπαν τὸ τῶν Ἐλλήνων ἔθνος ἐν χρόνοις, καθ' οὓς ἐν αὐτῇ ἥδη τῇ Ἑλλάδι ἀπὸ μακροῦ εἶχεν εἰς λήθην περιέλθει τὸ ὄνομα τοῦτο.

² Σ. Μ. Ἐπειδὴ ἡ λέξις Ἐρυνῆς, ήτις παρ' Οὐμηρῷ συνήθως λέγεται Ἐρυείας, η αὐτὴ τῇ τῶν Ἰνδῶν Σαρμείας εἰνε, δη-

ἔφευρὸν τὴν λύραν παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν Θεόν τοῦ φωτὸς καὶ τῆς φωτικῆς. Κρούων δὲ τὰς χορδὰς αὐτῆς ὁ **Φοῖβος Ἀπόλλων** ἡγεῖτο τοῦ χοροῦ τῶν προστατίδων τῶν ὀραίων τεχνῶν Μουσῶν, ὃν αἱ φόδαι τοὺς δλυμπιακοὺς ἐκλέισαν ἀγῶνας. Καὶ ἡ μὲν λιβυκὴ² **Παλλὰς** ἔφευρε τὸν αὐλόν· ὁ δὲ ποιμενικὸς θεὸς **Πάν** τὴν ἐξ ἑπτὰ καλάμων συγκειμένην σύριγγα. Ἐξ αὐτῆς τῆς θαλάσσης ἀπήχουν αἱ δελεαστικαὶ τῶν **Σειρήνων** φωναί· ὁ δὲ **Βάκχος** ἀκολουθούμενος ὑπὸ Σατύρων καὶ Σιληνῶν εἰσῆλαυνεν εἰς Ἑλλάδα ἥχούντων τῶν φοινικῶν αὐλῶν καὶ συρίγγων. Τοπολαμβάνεται, δτὶ ὁ μετενεγκὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς Λυδίας τὴν μουσικὴν τέχνην ὁ τῆς φωτικῆς ἦν γνώστης **Ἀμφέων**, εἰς ὃν ἴδιαις χερσὶν ὁ Ἀπόλλων ἔδωκε τὴν χρυσῆν αὐτοῦ λύραν. Ἡν δ' ὁ Ἀμφίων βασιλεὺς ἐν Θήραις, ἀς περιέβαλε διὰ τείχους, οὗ οἱ λίθοι ὑπὸ τὸν ἥχον τῆς λύρας μόνοι ἐνηργούσαντο. Οἱ Ἑλληνες διὰ τῆς ἀνθηρᾶς καὶ ἀεὶ νεαζούσης αὐτῶν εὐφυΐας εἰς τοιαύτην τελειότητα προήγαγον τὰς παραδοθείσας αὐτοῖς τέχνας, εἰς οἵαν οὐδεὶς ἔξικετο οὔτε τῶν προῦπαρξάντων, οὔτε τῶν συνακμασάντων λαῶν. Πάντα δὲ τὰ δημιουργήματα τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες τοὺς πρώτους βωμοὺς φωκοδόμησαν εἰς τὸν

λον γίνεται, ὅτι "Ἑλληνές τε καὶ Ἰνδοὶ τῆς αὐτῆς φυλῆς ἤσαν, τῆς τῶν Ἀριωνῶν ὕστε, ἀν ὁ Ἐρυνῆς μετηνέχθη εἰς Ἑλλάδα, τὴν καταγωγὴν ἔχει πάντως ἐξ Ἀσίας.

¹ Σ. M. "Οργανον συγγενὲς πρός τε τὴν κιθαριν καὶ κιθάραν.

² Σ. M. "Η Παλλὰς Ἀθηνᾶ εἰκονίζει παρ' Όμηροφ μάλιστα γνωσιωτάτην Ἑλληνικὴν θεάν καὶ οὐχὶ λιβυκήν, ὡς τινες ὑπ' ὄψει ἔχοντες τὸ ἐπίθετον τῆς θεᾶς τριτογένεια καὶ τὰ παρ' Ἡροδότῳ (IV. 180) περὶ λατρείας αὐτῆς ἐν Λιβύῃ περὶ τὴν λίμνην Τριτωνίδα λεγόμενα εἰκασθαν, ὅτι ἡ Λιβύη εἶνε ὁ ἀρχαιότατος λατρείας τόπος τῆς θεᾶς. Τὴν πεπλανημένην ὅμως ταύτην δόξαν, ἡ ἀκολουθεῖ καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς παρούσης πραγματείας, ἀνήρεσαν πρὸ μακροῦ πῦρ χρόνου ὁ Καππε (Mythol. I. 160) καὶ ὁ O. Müller (Orchomenos ἐκδ. B' σελ. 350) ἀποδείξαντες, δτὶ τὴν λατρείαν τῆς Ἀθηνᾶς μετήνεγκον εἰς τὴν λίμνην Τριτωνίδα Μινύαι μεταναστεύσαντες ἐκ τῆς Βοιωτίας.

Απόλλωνα κοὶ τὰς Μούσας, χάρις διέθεε καὶ μεγαλοπρέπεια θαυμαστή.

Οἱ τῶν Ἑλλήνων ιερεῖς καὶ μάντεις, εἰδήμονες εὐεργετικῶν τινῶν τῆς φύσεως δυνάμεων δοντες καὶ ἀμεταβλήτων φυσικῶν νόμων, ἔχροσμοι λόγουν κηρύττοντες τοῖς βροτοῖς τὴν θέλησιν καὶ τὰ βουλεύματα τῶν κατὰ τοὺς φυσικοὺς τούτους νόμους ἴσχυόντων Θεῶν· οὕτω δ' ἐγένοντο οὗτοι οἱ πρῶτοι σπορεῖς πνευματικῆς λατρείας ἐν τοῖς Ἑλλησιν. Τεροὶ χρονοί, θροσκευτικὰ ἔθιμα καὶ παραγγέλματα ἔχαλιναγώγουν τὰ βίαια πάθη καὶ τὰς φιλαύτους ὁρμὰς τῶν ὥμῶν καὶ κατὰ φύσιν ζώντων ἀνθρώπων καὶ ἐπενήργουν εὐεργετικῶς καὶ ὡφελίμως ἐπὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν. Οἱ ιερεῖς ἐμφυτεύοντες τὰς γνώσεις ταύτας, δι/ῶν παρίστασαν ἑαυτοὺς ὡς οἰκείους καὶ συνήθεις εἰς τοὺς οὐρανίωνας θεούς, διηγνίζον μεταδιδόντες αὐτὰς εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν διαπλασθεῖσαν ιερατικὴν τάξιν ὡς μυστήρια. Πᾶσα δὲ χρονομοδότησις, πρὸς τὸν λαὸν παρεχομένη ὑπὸ τῶν χρονομῷδῶν τούτων, ἐν μυστικῇ ἐγίνετο γλώσση, παρακολουθουμένη ὑπὸ συμβολικῶν καὶ ἀλληγορικῶν παραστάσεων. Ἄλλ' οἱ μεγαλοπρεπῶς ἐκφραζόμενοι μουσικοὶ φθόγγοι¹ ἐν ταῖς πανηγύρεσι, καὶ αἱ τούτους ἐπιβοηθοῦσαι πολυσύμμαντοι μυμικαὶ κινήσεις, διεπλάσθησαν ταχέως, ἐκεῖνοι μὲν εἰς ἐκφραστικῶτάν την ἐμψυχοῦσαν ὑμνῳδίαν, οὗτοι δὲ εἰς ἔργυθμον ὅρχησιν. Κατὰ τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς ἐν πανηγυρικαῖς πομπαῖς λατρείαν ἥδοντο ὕμνοι μετὰ μιμικῶν ὁρχήσεων. Μόνος δ' ὁ πικρὸς καὶ ἀπαραμύθητος θάνατος οὐδένα εἶχε

¹ Σ. Μ. Φθόγγος ἐστὶν ἡ ἡχὴ τῆς τοῦ ἀνθρώπου φωνῆς. Παρὰ δὲ Σεξτῷ Ἐμπειρ. (Μουσικ. 756 ἔκδ. Bekk) τάδε: «Οταν ἀπ' ίσης ἐκφέρονται ἡ φωνὴ καὶ ὑπὸ μίαν τάσιν (=εντασιν) ὡς μιηδέγα περισπασμὸν γίνεσθαι τῆς αισθήσεως ήτοι ἐπὶ τὸ βαρύτερον ἢ τὸ ὄξυτερον, τότε ὁ τοιοῦτος ἥχος φθόγγος καλεῖται, παρ' ὃ καιπτῶσις οἱ μουσικοὶ ὑπογράψοντές φασι: «Φθόγγος ἐστὶν ἐμμελοῦς φωνῆς ὑπὸ μίαν τάσιν». Πρὸ δὲ Ἀριστδ. Κόϊντ. Μουσ. I. σελ. 9. Ἐκδ. Μειβ. Διαιθέρει δὲ ὁ φθόγγος τῆς φωνῆς παρὰ Πλατ. Φιλοβ. p. 18 B. «φωνῆς μὲν οὖ, φθόγγου δὲ μετέχοντά (τὸ φωνίεντα ἐν τῷ ἀπειρῷ) τίνος»

βωμόν· μόνον χάριν αύτοῦ οὐδέποτε ἥδοντο ὕμνοι ἀντηχοῦντες.

'Ἐν Θράκῃ,¹ τῇ πατρίδι τῶν θρησκευτικῶν μυστηρίων, τῶν χρονικῶν καὶ τῶν Μουσῶν, ἀπαντῶσιν ιερεῖς καὶ ἀοιδοί, ὃν δὲ βίος καὶ τὰ ἔργα ὑπὸ ὅλως μυστηριώδους ἔτι καὶ σκοτεινοῦ πέπλου καλύπτονται. Οὗτοι δ' εἰσὶν ὁ **Μουσαῖος** καὶ **Ἄτενος** καὶ μάλιστα δ' **Ορφεὺς**, δοστις ἡμέρωσε διὰ τῶν ἥχων τῶν ἐκ τῆς λύρας αὐτοῦ ἀναδιδομένων καὶ ἀνθρώπους καὶ ζῷα καὶ δὴ καὶ δρόν καὶ δένδρα, ἄτινα κατεκλούντο ὑπὸ τῆς ἥδυτης τῶν φυμάτων αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ τοῦ ἄδου ἄρχων ὁ Πλούτων, μὴ δυνάμενος ν' ἀντιστῆ εἰς τὴν γοντείαν τῶν μελῳδικῶν ἥχων, παραδίδωσιν αὐτῷ αἴτοιντι, εἰ καὶ ἀνῆκεν ἦδη εἰς τὸν ἄδον, τὴν σύζυγον Εὔρυδίκην, εἰς ἣν ἐπιτρέπεται μὲν νὰ συναναβῇ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, ἐπειδὴ ὅμως δ' Ὁρφεὺς παρέβη τὴν δοθεῖσαν ἐπιταγὴν, δπως μὴ μεταστραφεῖς ἵδη τὴν σύνευνον κατὰ τὴν ἄνοδον, μεταφέρεται πάλιν αὕτη ἐκ νέου δπίσω ὑπὸ τοῦ Ἐρμοῦ εἰς τὸ ζοφῶδες τοῦ σκέτους βασίλειον. Τεταραγμένος ἐπὶ τούτῳ δίαν δ' Ὁρφεὺς καὶ μὴ εὐρίσκων ἀνάπαιδαν καὶ ἡσυχίαν μήτε εἰς Ἀσίαν μήτε εἰς Αἴγυπτον, εἰς ἀς ἀπεδῆμπσεν, ἐπιστρέψει ἐπὶ τέλους εἰς τὴν πατρίδα, ἀφιερῶν ἑαυτὸν ὅλως εἰς τὴν λατρείαν τῶν θεῶν.

'Ἐνταῦθα καταργῶν τὰς φονικὰς ἔκδικνσεις, οἰκοδομεῖ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ἀναιμάκτους βωμούς καὶ εἰσάγει ἐγκαθιδρύων τὴν **λύραν** ὡς σύμβολον παραστατικὸν τῆς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἀρμονίας. Υπέργυρως ἦδη ὧν μετέχει

¹ Σ. Μ. Οἱ ἐν τοῖς μυθικοῖς χρόνοις βιοῦντες Θρᾷκες ὕκουν οὐ μόνον τὴν καὶ νῦν ἔτι οὕτω καλουμένην ἐν Εὐρώπῃ χώραν, ἀλλὰ καὶ τὴν παρὰ τὸν "Ολυμπὸν, τὴν Πιερίαν, τὴν Φωκίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν παρὰ τὸν Παρνασσὸν καὶ τὸν Ἐλικῶνα. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ δῆλον διὰ τί ὁ συγγραφεὺς τὴν Θράκην μάλιστα ὡς πατρίδα τῶν τε Μουσῶν ἴπολαμβάνει καὶ τοῦ κατωτέρῳ μνημονευομένου Λίνου. δοστις καὶ ἐν Θήραις ἐτιμάτο καὶ ἐν Ἀργεί. Καὶ δὲ Πλούταρχος δὲν τῷ περὶ μουσικῆς III λέγει, ὅτι δὲ οἱ Λίνος ἐξ Εύβοιας ἦν ποιόσας θρήνους. Κατὰ δὲ Εύσταθιον ἐν Ἰλιάδ Σ. 570 «ἡ ιστορία καὶ τρεῖς παραδίδωσι Λίγους».

τῆς τῶν Ἀργοναυτῶν εἰς Κολχίδα στρατείας (περὶ τὸ 1350 π. Χ.), πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ χρυσοῦ δέρατος γενομένης, καὶ διαφυλάττει τοὺς συστρατεύοντας· ἀπὸ παντοίων κινδύνων διὰ τῆς παντοδυναμίας τῶν μουσικῶν ὥχών καὶ φόδων. Ἐπανιὼν δὲ μετ' αὐτῶν εἰς Ἑλλάδα ἐπορεύθη εἰς τὴν πατρίδα, ἐν ᾧ προσβληθεὶς ἔφονεύθη ὑπὸ ἐκμανέντων βακχίδων, διότι περιεφρόνησε καὶ ἤτιμασε τὴν ὁργιαστικὴν αὐτῶν λατρείαν. Τὸ σῶμα τοῦ Ὁρφέως καταμελισθὲν ὑπὸ τῶν βακχίδων, ἐρρίφθη εἰς τὸν Ἔβρον ποταμόν· ἡ κεφαλὴ δύμως αὐτοῦ καὶ ἡ λύρα, παρασυρθέντα ὑπὸ τῶν κυμάτων, ὥχθησαν εἰς τὴν νῆσον **Λέσβον**, ἥτις τὸ ἀπὸ τοῦδε ἡ κοιτὶς ἐγένετο γλυκυτάτων καὶ χαριεστάτων μελῳδιῶν.

Μετὰ τῆς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν μνημονευθείσος λατρείας τοῦ Βάκχου ἡ Διονύσου μετινέχθη ἄμα εἰς τὴν Ἑλλάδα νέα τις διεγερτικωτέρα ιερατικὴ μουσικὴ ἐκ Φρυγίας, ἐν ᾧ κατὰ τὸν μῆθον πρῶτος ὁ **Τραγινες** πρὸς αὐλὸν ἥδε, συνοδεύων δι' αὐτοῦ τοὺς πρὸς τοὺς θεοὺς ὕμνους. **Μαρσύας** δ' ὁ τούτου υἱὸς διηγωνίσθη πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, αὐτὸς μὲν μουσικὸν δργανον ἔχων τὸν **αὐλόν**, δστις, ζωὴν ἐμπνέων καὶ ἐνθουσιασμόν, σύμβολον ὑπελαμβάνετο νέας καὶ ἐνθουσιαστικωτέρας πρὸς τοὺς θεοὺς λατρείας· ὁ δὲ Ἀπόλλων τὴν **λύραν**, ἥτις πραύνει πάσας τὰς ἀγρίας δρυμὰς καὶ τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων. Τὴν νίκην τοῦ ἀγῶνος, εἰς δν συμπαρίσταντο, ἔκριναν αἱ Μοῦσαι ὑπὲρ τοῦ Ἀπόλλωνος, δστις τὴν θρασύτητα καὶ προπέτειαν τοῦ Μαρσύου ἥττηθέντος ἐκδικῶν ἀπέκτεινεν αὐτὸν λαβόντα θάνατον τραγικόν. Ο δ' εἰσαγαγὼν εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὰς πρὸς τοὺς θεοὺς λατρείας τοὺς αὐλῳδικοὺς ὕμνους λέγεται ὁ τοῦ Μαρσύου μαθητὴς **Ολυμπιος**, εἰς δν καὶ ἀποδίδονται οὐ μόνον αἱ ὑπὸ τοῦ μεταγενεστέρου δύμωνύμου αὐλότοῦ γενόμεναι ἔφευρέσεις, ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν ἀρχαιοτάτων, ἀπλουστάτων καὶ ἀξιολογωτάτων φόδων τῶν Ἑλλήνων,

Οἱ ιερεῖς διέγνωσαν, δτι ὁ λαός, οὗτινος ὁ βίος ἦν ἔτι νηπιώδης, εἶχε νοῦν ἐπιδεκτικὸν τῶν ἐν εἴδει ἀσυμάτων γενομένων διδασκαλιῶν αὐτῶν· διὸ περιέβαλον ταχέως διὰ

δεσμοῦ κοινῆς θρησκείας πάντας τοὺς λίαν ἐξηπλωμένους καὶ μεγίστην ἐπίδοσιν ἔχοντας κλάδους τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς. Ἐπειδὴ δύμως διέφερον ἀλλήλων κατά τε τὰ ήθη καὶ ἔθιμα καὶ τοὺς ιδιωτισμοὺς τῆς γλώσσης, εἰς διαλέκτους διακρινομένης, οἱ τὴν ιωνικὴν μάλιστα φυλὴν καὶ δωρικὴν καὶ αἰολικὴν καὶ ἄχαικὴν ἀποτελοῦντες, ἔχαρακτηρίσθησαν ἄμα διὰ τῶν ὀνομάτων τούτων οὐ μόνον αἱ ὕστερον συστᾶσαι παρ' αὐτοῖς καλλιτεχνικαὶ σχολαί, ἀλλὰ καὶ ὁ ὑπ' αὐτῶν ἐφευρεθεὶς ἡ ίδιᾳ εἰθισμένος τρόπος τοῦ ἄδειν, τὰ μουσικὰ δργανα, τὰ εἶδον τῆς ποιήσεως καὶ οἱ ὅρθυμοι. Ἡ ποίησις καὶ ἡ μουσικὴ ίκανὰς ἐποιοῦντο προσόδους διαδιδόμεναι θαυμαστῶς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα διὰ μεγαλοπρεπῶν πανηγύρεων, αἵτινες προήγοντο συνδεδεμέναι δι' ἀγώνων παντοίων, εἰς οὓς ἀγομένους κατά τακτῶς φρισμένας περιόδους χιλιάδες μετέχοντες αὐτῶν συνέρρεον απανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος. Οἱ ἀγῶνες δ' οὗτοι συνέστησαν, ὡς φαίνεται, κατ' ἀπάφασιν τῶν προμνημονευθέντων Ἀργοναυτῶν,¹ οἵτινες πῦχοντο νὰ θωσι πανηγυριζούμενην δι' ὅμοιών θρησκευτικῶν ἑορτῶν τὴν αἰσίως γενομένην ἐπάνοδον αὐτῶν εἰς τὴν πατρίδα καὶ νὰ διατηρήσωσι πάσας τὰς ἐλληνικὰς φυλὰς ἐν δμονοίᾳ κρατερῷ. Όνομαστότατοι τῶν ἀγώνων τούτων ήσαν οἱ ἐν Ολυμπίᾳ, Πυθοῖ, (ἐν Δελφοῖς), ἐν Νε-

¹ Σ. M. Ούδεις τῶν ἐπαιόντων ἀγνοεῖ, ὅτι η σύστασις τῶν παρ' Ἑλληνοὶ πανηγύρεων καὶ ἀγώνων εἰς τοὺς μυθικοὺς καὶ ήρωϊκοὺς χρόνους ἀνάγεται ὅτι δ' ὅμως ὀριζωμένως ἀπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν τὴν ἀρχὴν ἔχουσιν, ὡς ὁ πανγγραφεὺς ισχυρίζεται, ἀγνωστον τυγχάνει δν. Ἐπιθεὶ Z. H. Krause: Ἑλληνικά. Die Gymnastik und Agistik d. Hellenen μάλιστα ἐν § 5. σελ. 8—11. Οἱ ἀγῶνες δύνανται, σιντόμως εἰπεῖν, δρθῶς νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὴν γυμναστικήν, τὴν γένεσιν ἔχουσαν ἐν τῇ φυσικῇ κινήσει, ης τὴν δυναμικὴν ἐνέργειαν ἐκετάζων ὁ ἀνθρώπος ἐν τῷ βασιλείῳ τῶν ζῴων κατ' Ἀριστοτέλην (Περὶ τῆς κοινῆς τῶν ζῴων κινήσεως. Περὶ ζῴων πορείας), καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐφαρμόζων, ἔγνω ἐκ πειρας, δπόδουν ὠφελίμως ἐπιδρῷ ἐπὶ τὸ μυϊκὸν καὶ νευρικὸν αὐτοῦ σύστημα. Ἡ φυσικὴ δὲ κινήσις τοῦ χρόνου προσήντος διεπλάσθη ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰς πολιτισμὸν προαγομένου· εἰς γυμναστικήν, ἐξ ης, ὡς προείπομεν, οἱ ἀγῶνες προοΐλθον.

μέα καὶ Ἰσθμοῖ (κορινθιακῷ Ἰσθμῷ) γινόμενοι, ὃν οἱ δὲ λυμπιακοὶ διήρκουν ἐκάστοτε πέντε ἡμέρας. Τῆς ἑορτῆς ἔναρξις ἐγίνετο ἀφ' ἐσπέρας δι' ἵερῶν θυσιῶν, αἵς ἦκολούθουν τὴν ἐπομένην δρόμος, σωμασκία καὶ παντοῖοι ἄλλοι ἀγῶνες, οἵτινες τὸ πέρας ἐλάμβανον διὰ ποιητικῶν καὶ μουσικῶν ἐπιδείξεις ἡ οὐρανοῦ. Εἰς τοὺς ἐν τοῖς ἀγῶσι τούτοις νικῶντας ὡς ἄθλον ἐδίδοτο δάφνης ἢ δρυδεῖς ἢ ἐλαίας στέφανος.¹ Καὶ οἱ μὲν συμπολῖται τῶν νικῶντων ὑπερήφανοι ἐπὶ τούτοις ὅντες ἴδρυον αὐτοῖς ἀναμνηστικὰς στήλας καὶ ἀνδριάντας· ἀοιδὸί δὲ καὶ ποιηταὶ ὕμνουν καὶ διηγώντες δοξάζοντες τὸ δνομα αὐτῶν δι' ἀσμάτων καὶ ποιημάτων. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 776 π. Χ. ἐωρτάζοντο τὰ Ὀλύμπια τακτῶς κατὰ πεντετηρίδα· τοσοῦτον δ' ἐτίμων οἱ Ἐλληνες αὐτά, ὃστε διήρουν τὴν χρονολογίαν κατ' Ὀλυμπιάδας, ὃν ἐσχάτη ἐγένετο ἢ διακοσιοστὴν ἐνενκοστὴν τρίτην (394 μ. Χ. ἐπ' αὐτοκράτορος Θεοδοσίου Α'). Ἐν τοῖς πυθικοῖς ἀγῶσιν, οἵτινες, τελούμενοι ἐν Δελφοῖς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος νικήσαντος τὸν δράκοντα **Πίνθωνα**, ὥρισμένοι ἀρχῆθεν ὥσαν μόνον πρὸς τὴν μουσικὴν καὶ ποιητικὴν τέχνην, συνέστη ἀγώνισμα μουσικῶν ἀσμάτων, ἀπερι συνωδεύοντο μὲν κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῆς λύρας, βραδύτερον δ' ὑπὸ τοῦ αὐλοῦ, ἐλάμβανον δὲ πέρας ἐκτελούμενα μετὰ μιμικῆς τίνος ὁρχήσεως. Τὰ ἀσματα ταῦτα ὥσαν εἰς Ἀπόλλωνα ὕμνος, ὃστις πυθικὸς νόμος καλούμενος διηρεῖτο εἰς πέντε μέρη τὰ ἔξης· α' εἰς τὴν παρασκευὴν καὶ ὅπλισιν πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦ Ἀπόλλωνος, β' εἰς τὴν πρόκλησιν τοῦ δράκοντος, γ' εἰς τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος, δ' εἰς τὴν νίκην τοῦ Ἀπόλλωνος φονεύσαντος τὸ τέρας καὶ ε' εἰς τὴν ἐπινίκιον ἐπὶ

¹ Σ. Μ. Ἀκριδῶς εἰπεῖν τὰ διδόμενα τοῖς νικηταῖς ἄθλα ὥσαν πλὴν τοῦ κλάδου ἐκ φοίνικος, διδομένου ἐν τοῖς ἀγῶσι καὶ τῶν τεσσάρων μεγάλων ἔθνικῶν πανηγύρεων, στέφανος μὲν τοῖς Ὀλυμπιοῖς ἀγριελαίας (κοτίνοις) ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐν Ἀλτει δάσους· ἐν Ἰσθμίοις δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν σελινού, πολλῷ δὲ ὕστερον μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κορινθου (146 π. Χ.) πίτυος στέφανος· ἐν δὲ τοῖς Νεμέοις κατά τινας μὲν ἀλαίας, κατ' ἄλλους δὲ σελινού· ἐν δὲ τοῖς Πυθιοῖς δὲ φυνές στέφανος.

τοῦτο ὅρχησιν αὐτοῦ. Ὁ Στράβων διηγεῖται, ὅτι (ἐν ὑστέροις χρόνοις) οἱ συνοδεύοντες τὸν ὕμνον αὐλοὶ ἀπεμιμοῦντο τὸν συριγμὸν τοῦ δράκοντος ἀποθνήσκοντος.¹ Πρῶτος νικῆσας ἐν τοῖς ἀγῶσι τούτοις λέγεται ὑπὸ Παυσανίου (X. 7. 2) ὁ Κρής **Χρυσόθεμες**, δεύτερος δὲ τούτου μνημονεύεται, ὅτι ἐνίκησεν φίδῃ ὁ **Φελάριμμων**, ὅστις πρῶτος διέταξεν ἐν τῇ πατρίδι Δελφοῖ τὰ χορικὰ ἄσματα τῆς ἐν τῷ ναῷ λατρείας τοῦ θεοῦ.²

Πλὴν τῶν μνημονευθέντων τεσσάρων κοινῶν Ἱερῶν πανηγύρεων καὶ πᾶσα καθ' ἐαυτὴν πολιτεία αὐτόνομος καὶ δὴ καὶ πᾶσα μεγάλη ὁπωσδήποτε πόλις εἶχε τὰς ἴδιας αὐτῇ ἔορτάς, ἃς ἐφαίδρυνον πάντοτε εὐθυμίαν παρέχοντες οἱ μετέχοντες τούτων ἀοιδοί. Τῶν ἔορτῶν δὲ τούτων ὄνομαστόταται ἥσαν τὰ Ἀθήνησι **Παναθήναια** καὶ τὰ ἐν Σπάρτῃ **Κάρνεια**. Κατὰ πάσας τὰς ἔορτὰς ταύτας παρείχοντο τοῖς νικηταῖς μέγισται τιμαί, αἵτινες ἐκέντριζον μὲν σφόδρα τὴν πρὸς δόξαν ἐπιθυμίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀνεζωπύρουν τὴν δημιουργικὴν αὐτῶν δύναμιν, αἵτιαι δ' ἐγένοντο, ἵνα πᾶσαι αἱ ἐν Ἑλλάδι τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι εἰς ἀνέφικτον προαγθῶσι τελειότητα.

II

ΟΜΗΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1000 — 700 π. χ.

ΤΑ ΤΩΝ ΡΑΥΓΩΔΩΝ ΕΠΗ

Τὰ ἀρχαιότατα ἐλληνικῆς ποιήσεως λείψανα ὕμνοι εἰσὶ θρησκευτικοί, ἀποδιδόμενοι εἰς τὸν προμνημονευθέντα Ὁρ-

¹ Στράβ. 3, 10 ἥ c. 421—422.

² Σ. Μ. Κατὰ Φερεκύδην (παρὰ τῷ ἀρχαίῳ τοῦ Ὄμηρου Σχολιαστῇ ἐν ('Οδυσ. T. 432) «πρῶτος (ὁ Φελάριμμων, ὅστις καὶ Θρῆξ λέγεται) ἐδόκει χοροὺς (= χορωδίας) συστῆσασθαι». Ο δὲ Πλούταρχος ἐν τῷ περὶ μουσικῆς III λέγει «Ἀπτοῦς τε καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Ἀπόλλωνος γένεσιν δηλῶσαι ἐν μέλεσι (τὸν Φιλάριμμωνα) καὶ χοροὺς πρῶτον περὶ τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν στῆσαι»..

φέα. Ωσαύτως οι παιᾶνες καὶ αἱ τῶν ἀοιδῶν προσφθίαι ἥδοντο ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀγῶσιν ἀρχῆθεν πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν μόνων. "Ἐπειτα δ' ὅμως, δτε κοιναὶ ἐπιχειρήσεις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐγίνοντο ἐπὶ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, οἵα ἡ τῶν Ἀργοναυτῶν εἰς Κολχίδα καὶ μάλιστα ἡ ἐπὶ Τροίαν στρατεία πάντων τῶν Ἑλλήνων ἦνωμένων (1200 π. Χ.), ἀνάγκη παρέστη, ἵνα καὶ αὗται ὑμνηθῶσι καὶ ἐγκωμιασθῶσιν ὡς τολμηρὰὶ ἡρώων πράξεις. Καὶ αἱ ἑκατὸν σχεδὸν ἔτη μετὰ τὰ Τρωικὰ ὀλοκλήρων φυλῶν γενόμεναι μεταναστάσεις ἐκ τῆς ἐνεκα ἐσωτερικῶν τότε ἐρίδων σπαρασσομένης Ἑλλάδος εἰς τε τὰς νήσους καὶ τὰς δυτικὰς τῆς μηκρᾶς Ἀσίας ἀκτάς, αἴτινες εἰς τελείας μετεβλήθησαν ἐλληνικὰς ἀποικίας, συνέτειναν καὶ αὕται εἰς ἀφύπνισιν καὶ διέγερσιν τοῦ μουσικοῦ παρ' Ἑλλησιν αἰσθίματος, καθόσον καὶ διὰ τῆς ἐπικοινωνίας πρὸς τοὺς μᾶλλον πεπολιτισμένους τῆς Ἀσίας λαοὺς γοργῷ τῷ ποδὶ διεδόθη ὁ πολιτισμὸς παρὰ τοῖς μετανάσταις τούτοις. "Ετι δὲ καὶ τὰ ἔξαισια καὶ παράβολα ἔργα τῶν ἡρώων τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου, νικητῶν εἰς τὴν πατρίδα ἐπανιόντων, ἐκέντρισαν καὶ ἀνεζωπύροσαν τὸ παρ' αὐτοῖς ποιητικὸν πνεῦμα. Ραψῳδοὶ ἀπὸ χώρας εἰς χώραν μεταβαίνοντες συνέλεγον παντοίας διηγήσεις περὶ τῶν θαυμαστῶν ἐκείνων ἔργων, δπως μεταδώσωσιν αὐτὰ ἐπειτα ἐν ἀλληλουχίᾳ συνηρμοσμένα πρὸς τὸν λαόν. "Η διάδοσις δὲ τῶν συμβάντων τούτων ἐγίνετο ἐκάστοτε δι' ἀπαγγελίας συνοδευομένης ὑπὸ μουσικῆς, ἥτις ἐνισχύουσα τὴν ἐκ τῶν λόγων αἰσθησιν, ἐδίδου αὐτοῖς ὠρισμένην διεύθυνσιν καὶ ὑθυμὸν καὶ διετύπου ἐπὶ τέλους αὐτὰ ἐν μέτρῳ πεποιημένα. "Η ζωηρὰ τῶν ὁμοίων τούτων ἀπαγγελία, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν ἡχῶν τῶν ὑπ' αὐτῶν κρουομένων χορδῶν, διεπλάσθη εἰς ἄσμα· οἱ ἔρρυθμοι ὅμως πρὸς ἀλλήλους συνειρμένοι ἐκεῖνοι μῆθοι ἐγένοντο ὃς αψωδία, ἐξ ὧν ὑστερον ἀπετελέσθη τὸ μέγα παρ' Ἑλλησιν ἔπος.

"Ιωνες μεταναστεύσαντες ἐκ τῆς Ἀττικῆς κατέλαβον ἀπὸ τοῦ ἐνδεκάτου ἥδη π. Χ. αἰῶνος τὰς τε ἀκτὰς τῆς Λυδίας

καὶ τὰς ἐπικειμένας αὐτῇ νήσους, καὶ ὀνόμασαν Ίωνίαν.
Ἐνταῦθα περὶ τὸ 900 π. Χ. ἀκμάσας ὁ μέγιστος καὶ ἐνδο-
ξότατος τῶν ὁαψφδῶν ἐκείνων **Ομηρος** ἐποίησεν ἐν καλ-
λιεπεῖ γλώσσῃ καὶ τεχνικῷ ἔξαμετρῳ περιπαθῆ ἐπικὰ
ἄσματα καὶ ἐγένετο διὰ τε διδασκαλίας καὶ παραδείγματος
ὅ ἡγεμῶν τῆς περικλυτῆς τῶν ιώνων ἀοιδῶν σχολῆς. Εὐ-
φήμως πάνυ καὶ εὔσεβῶς μνημονεύει ὁ "Ομηρος τῶν προ-
γεγενημένων ὁαψφδῶν **Θαμνόρεος**, **Δημοδόκου** καὶ **Φη-**
μέου, οἵτινες συνώδευον τὰς ἑαυτῶν ἀπαγγελίας διὰ τοῦ
ἔξ Αἰγύπτου μετενεχθέντος ἐγχόρδου δργάνου, τῆς φόρ-
μιγγος, διὰ τῆς κιθάρας ἢ χέλυος,¹ συγκινοῦντες τοὺς
ἀκροατὰς συχνάκις μέχρι δακρύων. 'Ο θεῖος ἀοιδὸς
ἀπ' οὐδεμιᾶς λείπων ἑορτῆς, ἐκάθητο ἐπ' ἀργυροῦ θρόνου,
παρὰ τὸν στῦλον τῆς πομπικῆς αἰθούσης ἐρειδομένου, καὶ
ἐχων πρὸ αὐτοῦ κύπελον πλῆρες ἀνθοσμίου οἴνου ἥδε
κλείζων τὰ ἔργα τῶν τε θεῶν καὶ ἀνδρῶν. Τὸ δὲ νεώτατον
ἄσμα ἥκούετο ἥδιστα καὶ προθυμότατα.

Tὴν γὰρ ἀιδὴν μᾶλλον ἐπιχείρεοντ' ἀνθρώπων,
ἥτις ἀκονότεσσιν τεωτάτη ἀργετέληται.

'Οδυσ. α. 351 καὶ 352.

'Ο Θάμυρις, ὑπολαμβανόμενος, δτι μαθητῆς ἐγένετο τοῦ
προμνημονευθέντος Λίνου, τῶν πρώτων ἦν ἐν τοῖς πυθι-
κοῖς ἀγῶσι νικητής, συνοδεύων τὴν ἥδιστην καὶ θεοπεσίαν
ψωνὴν διὰ τῆς κιθάρας. Τολμήσας δμως ποτὲ νὰ διαγωνι-
σθῇ καὶ πρὸς τὰς Μούσας ἥττήθη καὶ τὰς ὅψεις ὑπ' αὐτῶν
διεφθάρη διὰ τὴν ἀλλογιστὸν τόλμην καὶ τὴν θε-
σπεσίαν ἀοιδὴν ἀφηρέθη.²

'Ο "Ομηρος" ἐγεννήθη πιθανότατα ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ.

¹ Σ. Μ. Χέλυς κυρίως εἶνε χελώνη, ἵς τὸ κέλυφος μετεσκεύ-
ασσεν δὲ Ερυνῆς κατὰ τὸν μῆθον εἰς λύραν, ἐντείνας ἐπ' αὐτῆς χορ-
δάς, ("Ορα ὑμν. Ερυ. 25 καὶ Ἑρνῆς").

² Σ. Μ. Πλτοχ. περὶ μουσικ. III. 'Ομηρ. Ιλ. B. 594 — 600. 'Απολ-
λοδωρ. 1, 3, 3.

άγνοοῦμεν δύως ἀτυχῶς τελέως τὰ τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας αὐτοῦ. Τὰ δ' ἀθάνατα ἔργα τοῦ ἀπαραμίλλου καὶ εὔμουσοτάτου τῶν ποιητῶν πιστὴ ἀπεικόνησις εἶνε τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων καὶ τοῦ τρόπου τοῦ διανοεῖσθαι τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἡ ύφὴ τοῦ λόγου εἶνε εὐγενής, μεγαλοπρεπής καὶ ἀπαθής. Διὸ ἐν τοσαύτῃ τιμῇ παρ' Ἑλλασιν ἦν, ὅστε νομίζοντες ἐκεῖνοι ἀλάνθαστα τὰ φήματα αὐτοῦ θείας ἀπένεμον τιμάς ἀνδριάντας ἰδρύοντες καὶ ναοὺς ἀφιεροῦντες. Οἱ ύπ' αὐτοῦ διδαχθέντες καὶ κατὰ τὸ ἴδιον φρόνημα καὶ τὴν ἴδιαν γνώμην ἄδοντες **Ομηρέδαις** συνεπλήρωσαν καὶ ἐπεξέτειναν τὰς ἡρῷας κατὰ τὴν ύφὴν τοῦ λόγου, ἥ αὐτὸς ἔχρησατο, καὶ μετεδίδοσαν ἐπὶ αἰῶνας ἀπὸ στόματος εἰς στόμα. Πρῶτος, ὡς λέγεται, ὁ Σόλων¹ (590 π. Χ.) μετεφύτευσεν εἰς Ἑλλάδα τὰ ὄμηρικὰ ἐπη, διατάξας, δύπως ἄδωνται ὑπὸ πολλῶν ἐναλλάξ ἡρῷων ἐν ταῖς ἑορταῖς, αἵτινες πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς συνέστησαν. Υστερον δ' ὁ Πεισίστρατος οὐ μόνον τάξιν εἰς τὰς ἡρῷας ἐπέθηκεν, ἀλλὰ καὶ ἀνέγραψεν αὐτάς. Εἰς δὲ τοὺς μεταγενεστέρους κριτικοὺς τοὺς Ἀλεξανδρεῖς (170 π. Χ.) ὀφείλομεν τὴν ἔγγραφον φυλακὴν τῶν ὑπὸ τὸ δνομα τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὁδυσσείας περισσωθέντων 48 ὄμηρικῶν ἐπῶν.

'Ο ἐπὶ τῶν ὄμηρικῶν χρόνων ἀοιδός, πανταχοῦ ἀσπα-

¹ Σ. Μ. Πρῶτος εἰς Ἑλλάδα τὰ ὄμηρικὰ ἐπη πήγαγε (κατὰ Πλουτ. Λυκούργ. 4, 4.) Λυκοῦργος δὲ τοῖς Σπαρτιάταις τοὺς νόμους δοὺς δὲ Σόλων διέταξεν ἐν Ἀθηναῖς, ὅπως ἀπαγγέλλωνται δημοσίᾳ. Πρῶτος δ' ὁ Πεισίστρατος ἐν δλον ἀπετέλεσε διασκευάσας τὰς ἡρῷας καὶ κατὰ σύστημα τάξας διὰ τῶν διασκευαστῶν ποιητῶν, ὃν προϊστάτο ὁ Ἀθηνύθεν δρψικὸς ποιητὴς Ὄνομάριτος, καὶ ὅρθεν αὐτὸς ἦν ὁ νιὸς Ἰππαρχος (Πλατ. Ἰππαρχ. δελ. 22^ο Β.), ἵνα ἄδωνται ἐν τοῖς Παναθηναιοῖς. Σημειωτέον, δτι δὲ Θουκυδίδης (VII. 55) πρεσβύτατον νιὸν λέγει οὐχὶ τὸν Ἰππαρχον, ἀλλὰ τὸν Ἰππιανῶστε κατὰ Θουκυδίδην μᾶλλον εἰς τὸν Ἰππιαν τυραννήσαντα πρέπει νὰ ἀποδοθῶσι τὰ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος περὶ Ἰππάρχου λεγόμενα, δτι πνάγκασε τοὺς ἡρῷας «Παναθηναῖοις ἐξ ὑποληφεως (ἐναλλάξ) ἐφεξῆς αὐτὰ (τὰ Ὁμήρου ἐπη) διιέναι». Γνωστὸν δ', δτι ἡ γνωσιότης τοῦ δραλδοῦ τούτου τοῦ Πλάτωνος ἀμφισβητεῖται.

στὸς καὶ περίβλεπτος ὡν καὶ ἔνθερμον εὐρίσκον ύποδοχῆν, ἦν δὲ ποιητὴς ἄμα καὶ ψάλτης συνοδεύων τὰ ἄσματα διὰ τῆς φύσεως οὐ γιγαντιαῖς, αἴτινες ἔγχορδα δργανα οὖσαι κοινόν, φαίνεται, εἶχον ὄνομα λύραν ἢ χέλυν. Ἡ γνῶσις δὲ τοῦ συνοδεύειν τὰ ἐπι δι' ὀργάνους ἦν οὕτως ἀναγκαία εἰς τὸν ποιητὴν καὶ ἀπαρίτητος, ὥστε δὲ **Ἡσέοδος**, δοτὶς ἀρχηγέτης ἐγένετο τῆς ἐν Βοιωτίᾳ περὶ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους ἢ καὶ πρότερον ἀκμασάσης ἀοιδῶν σχολῆς, «ἀπελάθη τοῦ ἀγωνίσματος, ἀτεού κιθαρίζειν ὁ μοῦ τῇ φύσει δεδιδαγμένος». ¹ Ως δὲ πρότερον οἱ ιερεῖς μόνοι, οὕτω καὶ νῦν οἱ ἀοιδοὶ ἐκέκτηντο γνῶσεις, δι' ὧν ἐδύναντο νὰ ἐπιδράσωσι προτρεπτικῶς καὶ ὀφελίμως ἐπὶ τὴν ἔξευγένισιν τοῦ καθόλου τῶν Ἑλλήνων ἥθους. Πεζοποροῦντες οὕτοι ἀπὸ χώρας εἰς χώραν ἐλάμβανον πειραν τῶν ἐν αὐταῖς μετεδίδοσαν τὰς ἴδιας γνῶσεις καὶ συνετέλουν οὕτω τὰ μάλιστα, ὅπως παρεύπται καὶ εὐημερῷ διαλόγῳ. Παρὰ πάσαις ταῖς δημιοσίᾳ καὶ ἴδιᾳ γινομέναις ἑορταῖς διῆκονταν τὰ τῶν ἀοιδῶν ἄσματα, χορευταὶ δὲ ἄδοντες ἄμα ὀρχοῦντο πρὸς τὸν ἥχον τοῦ αὐλοῦ ἢ τῆς λύρας. Καὶ οἱ εἰς βραχείας δὲ φράσεις συνιστάμενοι πολιτικοὶ νόμοι καὶ δὲν καὶ αὐτοὶ οἱ τοῦ Δράκοντος (624 π. Χ.) οἱ δι' αἴματος γεγραμμένοι,² (ώς ύπὸ Δημάδου ἐλέγετο), μετεδίδοντο τῷ λαῷ ἐπαδόμενοι· διὸ δὲ λέξις «νόμοι» σημαίνει καὶ ἄσματα καὶ νόμους ἄμα πολιτικούς.

Εἰς τὰ ἀρχαιότατα παντὸς λαοῦ μουσικὰ δργανα καταλέγονται πάντοτε τὰ ψυθμικῶς μόνον θορυβητικὰ καὶ ταταραχῶδην τοιαῦτα παρ'. Ἔλληνοι ἥσαν τὸ τύμπανον (φύτρον), τὰ ἐκ ξύλου πλαταγοῦντα, οἷον τὸ κρόταλον καὶ σεῖστρον καὶ τὰ μετάλλινα λεκανοειδῆ, οἷον τὸ κύμβαλον. Γνωστὰ δὲ εἴτα γίνονται τὰ ὀστέινα, καλαμόφωνα καὶ συριγγόφωνα (σύριγγες) καὶ οἱ ἐκ σκλη-

¹ Σ. Μ. Παρὰ Παυσν. Χ, 7, 3.

² Σ. Μ. Σήμερον μετὰ τὴν ἀνακάλιψην μάλιστα τῆς «Αθηναίων πολιτείας» τοῦ Ἀριστοτέλους ἢ γνώμην, διτὶ παντὸς ἀμαρτημάτος ποιηὴ θάνατος ἢπερ Δράκοντος ἐπιβεβλημένος, δὲν ισχύει.

ροῦ ξύλου κατασκευαζόμενοι αὐλοί, οἵτινες ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις κεκοσμημένοι παρ' Ἑλλησιν ἦσαν διὰ προστομίδων καὶ γλωττίδων, ὅπως ὁ ἥχος πληρέστερος καὶ δξύτερος γίνηται. Οὐμηρος λόγον ποιεῖται, πλὴν τῶν ἦδη μηνυούντων ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐγχόρδων δργάνων, καὶ περὶ τοῦ μοναύλου ἡ αὐλοῦ καὶ τῆς ἔξ επτὰ συνήθως καλάμων διαφόρου μήκους συνισταμένης σύριγγος, ἀλλὰ ὄμως μόνον, ὅπως συνοδεύωσι πάντοτε τάς τε φόδας καὶ τὴν δρχησιν. Ἀντὶ δὲ σαλπίγγων χαλκίνων καὶ κερατίνων, ἀς πολλῷ ὕστερον οἱ Ἑλληνες ἐν πολλῇ τῇ χρήσει εἶχον, ὑπῆρχον ἀναπληροῦντες αὐτὰς οἱ μεγαλοφωνότατοι καὶ πρυκες, ὃν περικλυτὸς καθ' ἄπαντα τὸν κόσμον δι' Οὐμηροῦ ἐγένετο ὁ «χαλκεόφωνος» **Στέντωρ**.

Τὸ ἐγχόρδον τῶν προγενεστέρων Ἑλλήνων ἀοιδῶν δργανον, οὐ ν εὔρεσις εἰς τὸν Ἐρυἄν ἀποδίδοται ν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, τέσσαρας εἶχε μεμονωμένως ἐντεταμένας χορδάς. Τὸ δ' ἀρχαιότατον τετράχορδον τούτο δργανον τοσοῦτον ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων ἐτιμᾶτο, ὥστε μ ἔκτασις (τὸ διάστημα) τῶν χορδῶν αὐτοῦ (quarte)⁴ ἐλαμβάνετο ὡς βάσις πάντοτε εἰς πάντα τῆς μουσικῆς τὰ συστήματα τῶν Ἑλλήνων. Οἱ ἥχοι τῶν τριῶν ἀρχαιοτάτων ἐλληνικῶν τρόπων (modi), δν, ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ ἀοιδοῦ, ὠρισμένος ἦν ἅμα οὐ μόνον δ ὅλος χαρακτήρ τοῦ ὑπὸ τῆς μουσικῆς συνοδευομένου ποιήματος, ἀλλὰ καὶ δ ρυθμὸς καὶ ν ὀλη αὐτοῦ ἐκφανσις, φαίνεται, δτι εἶχον τὰς ἀκολούθους ἀναλογίας.

τρόπος λυρικὸς	τρόπος φρυγικὸς	τρόπος δωρικὸς
do re mi fa 1 1 1/2	re mi fa sol 1 1/2 1	mi fa sol la 1/2 1 1

Οἱ συγγραφεῖς, οἵτινες παραδιδόσιν ἡμῖν τὰ περὶ τῆς φύσεως τῶν ἀρχαιοτάτων τούτων τετραχόρδων καὶ τῆς

⁴ Σ. Μ. Τοῦ τετραχόρδου τούτου αἱ χορδαὶ ἡ δυοσμέναι (κεχορδισμέναι) ἦσαν, ὡς οἱ παλαιοὶ ἐλεγον κατὰ τὸν διὰ τεσσάρων λόγον. Πλουτ. περὶ μουσ. XXIII.

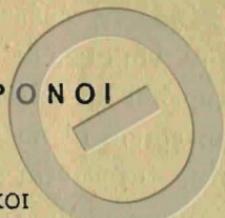
βραδύτερον γενομένης βελτιώσεως καὶ ἐπαυξήσεως αὐτοῦ, διαφωνοῦσιν ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν μέσων τόνων ὀσαύτως δ' ὑπ' οὐδενὸς τούτων ἀκριβῶς παραδίδοται τὸ ἀπόλλυτον τὸν ψῆφος ὀρισμένου τινὸς τόνου τοῦ παρ'. "Ελληνοὶ συστήματος τῆς μουσικῆς. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ δῆλον διὰ τί αἱ μὲν ὁ νομασίαι τῶν τετραχόρδων τούτων συνεχῶς ἕδον παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐναλλάσσονται πρὸς ἀλλήλας, οἱ δὲ νεώτεροι συγγραφεῖς μόνον κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς δύνανται νὰ ἀποδώσωσι διὰ τῶν εὑρωπαϊκῶν μουσικῶν σημείων τὸ τονικὸν αὐτῶν ψῆφος.

III

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

700 — 555 π. χ.

ΑΤΡΙΚΟΙ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΟΙ

Οἱ ἐκ τῆς δημορικῆς σχολῆς προελθόντες ἀοιδοὶ διέδοσαν τὸ κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς ἀκτὰς καὶ τὰς νήσους τῆς μικρᾶς Ἀσίας οὐ μόνον τὴν ποίησιν καὶ μουσικήν, ἀλλὰ καὶ τὴν περὶ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἐπιστήμην καὶ αἰσθησιν καὶ πολιτισμὸν ἡμεροῦντα τὰ ἄγρια ἥθη. Οἱ δὲ τῶν ἀποικιῶν τούτων κάτοικοι ἐν στενῇ ἐπικοινωνίᾳ ὅντες διὰ τε τῆς ναυτιλίας καὶ ἐμπορίας πρὸς τὴν μητρόπολιν ἔσπειραν καὶ ἐν αὐτῇ τὸν σπόρον εὔγενεστέρουν καὶ λεπτοτέρουν πολιτισμοῦ. Πεσὼν δ' ὁ σπόρος οὗτος ἐφ' ἀπαλὴν καὶ ἀγαθὴν γῆν ἐπὶ τοσοῦτον ἀνεπτύχθη προαχθεὶς κατὰ μηκὸν εἰς ἀκμήν, ὥστε, ὥσπερ πρότερον ἡ Ἀσία καὶ Ἀφρική, οὕτω νῦν ἡ Εὐρώπη ἡ κυρία ἔδρα ἐγένετο καὶ κοιτὶς λεπτοτέρων καὶ βαθυτέρων ἐπιστημονικῶν γνώσεων. Καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἄρα, ἡς ὁ περίλαμπρος ἥλιος νὰ διαφωτίσῃ ἐμεὲλλε τὴν ἔτι ὑπὸ δύμχλης κεκαλυμμένην Εὐρώπην, ἡ μουσικὴ ἐγένετο ἐν τῶν οὐσιωδῶν μέσων, ὅπως ἡμερώτερα καὶ λεπτότερα γένωνται τὰ ἥθη καὶ εὔγενη ἐμπνευσθῶσι καὶ ἀναζωπυρθῶσιν αἰσθήματα. Οὕτως ὁ Πολύδιος

διηγεῖται, ὅτι οἱ πρῶτοι τῶν Ἀρκάδων νομοθέται ἴδρυοντες τὴν ἑαυτῶν πολιτείαν καὶ ὁνθμίζοντες τὸ πολίτευμα, ὑπὸδψει μάλιστα ἔσχον τὴν εὐεργετικὴν τῆς μουσικῆς ἐπίδρασιν ἐπὶ τὰ αἰσθήματα τῶν ἀνθρώπων. Οἱ παῖδες ἐθιζόμενοι εἰς τὴν μουσικὴν ἥδον ὕμνους εἰς τε τοὺς θεοὺς καὶ ἐπιχωρίους ἡρωας καὶ διδασκόμενοι ὅρχοσιν ἡσκοῦντο ἄμα εἰς τὰ πολεμικὰ ἡχοῦντος τοῦ αὐλοῦ. Καὶ ἐν πάσαις μὲν ταῖς τοῦ βίου ἀσχολίαις ποικίλα ἥδοντο ἄσματα, ἐν δὲ ταῖς τοῦ Βάκχου ἑορταῖς διηροῦντο παῖδες καὶ ἔφηβοι εἰς δύο χοροὺς καὶ ἑτέλουν πρὸς τὸ μέλος τῶν αὐλῶν¹ πανηγυρικοὺς ἀγῶνας.¹

Ἡ **Σπάρτη** ἐκέκτητο ἥδη ἀπὸ τοῦ 888 π. Χ. διὰ Λυκούργου νόμους, δι’ ᾧ τοῦτο μάλιστα ἐσκοπεῖτο, ἔντονα καὶ νευρώδη τὰ σώματα νὰ γένωνται καὶ νὰ ἐνθαρρυνθῶσι καὶ καρτερικοὶ οἱ πολῖται διὰ τούτων ν’ ἀποδειχθῶσιν, δπως ἀνδρείως ἀμύνωνται ἐπερχομένους τοὺς πολεμίους. Ἡ τῶν Λακεδαιμονίων πολιτεία προσελάβετο διὰ τῶν νόμων τούτων μείζονα πολιτικὴν δύναμιν ἐπικρατήσασα τῶν ταυτοχρόνως διαπλαττούμένων ἀσθενεστέρων ἐλληνίδων πόλεων, ὃν ἡγεμὼν ἦν, ἄχρις οὗ αἱ Ἀθῆναι μεγάλαι γενόμεναι διὰ νόμων, οἵτινες ἔτι καὶ τὰς πνευματικὰς τῶν πολιτῶν δυνάμεις ἀνέπτυσσον καὶ προῆγον, ὑπερέβαλον τὴν Σπάρτην πεφοβημένην. Οἱ Λυκοῦργος, πρὸν γένονται νομοθέτης, ἀπῆλθεν εἰς Κρήτην, δπως γνωρίσῃ ἐκεῖ καὶ σπουδάσῃ τοὺς ἐπὶ μακρὸν δοκιμασθέντας νόμους τοῦ Μίνωος. Ἐνταῦθα ἐγνώρισε τὸν **Θαλῆν** καὶ **Θαλήταν**, ὃς παρὰ τὰς ἀμφιβόλους εἰδήσεις, ἃς περὶ αὐτοῦ ἔχομεν, συχνὰ ὑπολαμβανομένου καὶ ἀντὶ τοῦ ἐπὶ Σόδανος ἀκμάσαντος Θάλητος τοῦ Μιλησίου, φαίνεται ὅμως συνενῶν ἐν ἑαυτῷ πλεονεκτήματα πολιτικοῦ ἀνδρός, παγκοσμίου ἀπολαύον-

¹ Σ. Μ. 'Ο Πολύβιος ἐν IV. 21, 3 λέγει «καὶ πρὸς τούτοις συνόδους κοινὰς καὶ θυσίας πλείστας ὄμοιώς ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ κατείθισαν, ἔτι δὲ χοροὺς παρθένων ὄμοῦ καὶ παιδῶν, καὶ συλληβδῶν πᾶν ἐμπχανήσαντο, σπεύδοντες τὸ τῆς ψυχῆς ἀτέραμνον (τραχὺ) διὰ τῆς τῶν ἐθισμῶν κατασκευῆς ἐξημεροῦν καὶ πραῦνειν».

τος φήμης ως σοφοῦ καὶ ἀσιδοῦ. Τὰ ἄσματα τοῦ Κροτὸς Θαλῆτου οὐ μόνον ἀκαταμάχητον, ως ἐλέγετο, ἡσκουν κράτος ἐπὶ τὰς καρδίας, ἀλλὰ μάλιστα φαίνονται ἔχοντα τὴν δύναμιν νὰ ἴδωνται καὶ νόσους διὸ καὶ τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον μετεπέμψατο αὐτὸν εἰς Σπάρτην, ὅπως καταπαύσῃ διὰ τῶν μαγευτικῶν φύσεων τὸν ἐν αὐτῇ λοιμόν. Ἀκολουθήσας λοιπὸν τῷ Λυκούργῳ¹ εἰς Σπάρτην ἐφυγάδευσε διὰ τῶν ἄσμάτων τὴν νόσον, ως λέγεται, καὶ λόγῳ τε καὶ ἔργῳ προτρέπων εἰς ὁμόνοιαν καὶ πρὸς τοὺς νόμους ὑπακοὴν ἀρωγὸς ἥλθε τῆς ἀνακαινιζούμενης μὲν καὶ ἀνασχηματιζούμενης Σπάρτης, συντεταραγμένης δὲ ἐνεκα ἐσωτερικῶν ἐρίδων. Ἐποίησε δὲ ὁ Θαλῆτας ὕμνους (πατανάς) καὶ θρησκευτικὰ χορικὰ ἄσματα (ὑπορχίη ματα), πρὸς τὴν τῶν θεῶν λατρείαν ἀρμόττοντα, καὶ διέταξε τὰς ἐνοπλίους δροχήσεις (πυρρίχην), ἃς, ἀποτελούσας ἄμα μέρος τῆς γυμναστικῆς, ἐδιδάσκετο ὑπὸ τῆς πολιτείας ἀνατρεφομένη νεότης.² Αἱ δωρικαὶ μελῳδίαι τοῦ Θαλῆτου ἦδοντο ἐν Λακεδαιμονίῳ ἐπὶ μακρὸν ἔτι μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ· δὲ Πυθαγόρας, ὅστις ἥκμασε τριακόσια ἐπει τοῦ στερεον, λέγεται, δτι καὶ οὗτος ἐτέροπετο θελαγρύμενος ὑπὸ τῶν ἐκείνου παιάνων.

Οἱ τοῦ Λυκούργου νόμοι συνταχθέντες καὶ τοῖς πολίταις παραδοθέντες δὲν ἀνεγράφουσαν, ἀλλὰ διεμνημονεύοντο ἀείποτε ἀδόμενοι ή ἀπαγγελλόμενοι ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων. Οἱ νόμοι οὗτοι ἐκράτυνον μὲν καὶ ἐπαιδαγώγουν τὸν λαὸν οὔτως, ὡστε ἀπτόπτος νὰ βαίνῃ πρὸς τὸν πόλεμον, ἐκώλυσον ὅμως ἄμα καὶ πᾶσαν πρόσδον καὶ ἐμποδὼν ἐγίνοντο διὰ δεσμῶν ἀναστατικῶν εἰς προαγωγὴν τῶν ἐλευθερίων καὶ καλῶν τεχνῶν. Οὔτως ἄρα περιωρίσθη καὶ η τῶν Σπαρτιατῶν μούσικὴ εἰς τοὺς τέσσαρας τόνους τοῦ ἀρχαίου δωρικοῦ τετραχόρδου καὶ εἰς τὰς σεμνὰς καὶ ἀπλᾶς θρησκευτικὰς χορῳδίας, αἵτινες διακυ-

¹ Σ. Μ. Κατὰ Κ. Ο. Μύλλερον (Ιστορ. τ. Ἑλλ. φιλολ. I. σελ. 234 κατὰ μετάφρ. Κυπριανοῦ) ὁ Λυκούργος ἦν πολὺ προγενέστερος τοῦ Θαλῆτου ἀκμάσαντος περὶ τὸ 620 π. Χ.

² Σ. Μ. Μάλιστα ἐν ταῖς γυμνοπαιδείαις ('Αθην. XV.).

μαινόμενοι ἐν αὐτοῖς κατεστάθησαν ἐπὶ πάντα τὸν χρόνον ὀρισμέναι διαρκῶς. Καὶ ὅμως περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο πάντες οἱ μελωδοί, ὅπως ἀναγνωρισθῶσιν ὡς δόκιμοι καὶ ἐπαινεθῶσι καὶ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς μουσικῆς Σπάρτη. Οἱ δὲ εὐτολμότατοι καὶ εὐφύεστατοι τούτων πολλαχῶς καὶ ἐτόλμησαν πολλάκις νὰ διαρρήξωσιν ἢ τούλαχιστον εὔρυνωσι τοὺς φραγμούς, οἵτινες τεθειμένοι ἐνταῦθα ἦσαν ἐπὶ τὴν ἐλευθέριον τῆς μουσικῆς τέχνην. Διὸ ματαίως προσεπάθησαν οἱ αὐτηροὶ Ἐφοροὶ νὰ ἀποκωλύσωσι τὴν Σπάρτην ἀπὸ παντοίων ἀναμορφώσεων· ἢ νέα ἄλλων χρόνων μουσικὴ ἐγένετο μὲν καὶ ἐνταῦθα ἐν πλήρει ὁμοφωνίᾳ δεκτή, ἀλλὰ μόνον βραδύτερον καὶ μετὰ πολλῆς δυσκολίας.

Τίνα δύναμιν ἱκανὴ ἦν μουσικὴ ἐνθουσιῶσα νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν τραχέων καὶ ὥμων Σπαρτιατῶν ἀποδεικνύουσι τὰ ἐν τῷ β' μεσσηνιακῷ πολέμῳ (682 π. Χ.) γενόμενα. Ἡττηθέντων τῶν Σπαρτιατῶν ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Μεσσηνίους μάχαις, συνεβούλευσεν αὐτοῖς ἐρωτηθὲν τὸν δελφικὸν μαντεῖον νὰ προσλάβωσιν ἐξ Ἀθηνῶν, ὅπως εὔτυχήσωσι, στρατηγόν· οἱ δὲ Αθηναῖοι ἐπεμψάν αὐτοῖς ὡς τοιοῦτον πρὸς χλεύην μετὰ πονηρίας ὑποκερυμμένης τὸν χωλὸν καὶ τῆς νεότητος διδάσκαλον καὶ ἀοιδὸν Τυρταῖον.¹

¹ Σ. Μ. Τῶν παλαιῶν, ὅσοι περὶ Τυρταίου λόγον ποιοῦνται, ὁ μὲν τοῦ Πλάτωνος Σχολιαστῆς (Νόμ. I. σελ. 629 A), ὁ Παυσανίας (IV, 15, 3) καὶ ὁ Σουΐδας (ἐν Δ. Τυρταῖος) παραδιδόσιν, ὅτι ὁ Τυρταῖος καὶ χωλὸς τὸν ἔνα πόδα ἔν καὶ ἀμβλὺς τὸν νοῦν καὶ διδάσκαλος γραμμάτων. Οἱ προγενέστεροι ὅμως τούτων Πλάτων (ἐν τῷ προμνημονεύθεντι χωρίῳ) καὶ Λυκοῦργος (Λεωκρ. § 106) καὶ Ἀριστοτέλης (Πολιτ. Θ (Ε), 6 (7) 2) ἀγνοοῦσι ταῦτα. Τούναντίον δὲ καὶ ὁ Λυκοῦργος καὶ Διόδωρος (XV, 66, 3) καλοῦσιν αὐτὸν ὁ μὲν στρατηγὸν ὁ δὲ Διόδωρος ἡγε μόνα (Λακεδαιμονίων) καὶ ποιητὴν. Καὶ ὁ Παυσανίας δὲ λέγει περὶ αὐτοῦ, ὅτι «καὶ τὰ ἐλεγεῖα καὶ τὰ ἐπὶ σφίσι (Λακεδαιμονίοις) τὰ ἀνάπαιστα ἥδεν». ὁ δὲ Σουΐδας καλεῖ αὐτὸν ἐλεγειοποιὸν καὶ αὐλητὴν. Ἐκ δὲ τῶν εἰς ἡμᾶς περισθέντων ἐπ' ὀνόματι τοῦ Τυρταίου ποιημάτων καὶ συνετὸς φαίνεται καὶ οὐχὶ ὁ τυχών, ἀλλ' ἀγαθὸς ποιητής. Διὰ τῶν ποιημάτων δὲ τούτων τοιοῦτον ἐνέπνευσε τοῖς ἀποτεθαρρυμένοις Σπαρτιάταις ἐνθουσιασμὸν καὶ καταφρόνησιν πρὸς τὸν θάνατον, ὥστε λαμπρῶς ἐνίκη-

Καταφρονήσαντες δύως καὶ δλιγωρήσαντες αὐτοῦ οἱ Σπαρτιᾶται, ἡττήθησαν πολεμήσαντες. Ἀλλὰ νῦν ἐνέτεινεν δὲ Τυρταῖος τὴν φωνὴν ὑψώσας καὶ ἔξεκαυσε διὰ τῶν θουρίων ἀσμάτων πρὸς φρυγικὸν αὐλὸν ἀδομένων τὸ θάρρος αὐτῶν· ἐν τινὶ δὲ νέᾳ μάχῃ¹ πολεμήσαντες πρὸς τοὺς Μεσσηνίους ἐνίκησαν νίκην λαμπράν. Εἰς τὸν Τυρταῖον, δοτὶς ἐν μελωδίαις συγκινούσαις ἔξοχως καὶ τὴν ἀνδρείαν ὑμνοσε καὶ τὸν πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτα καὶ τὴν πρὸς τὸν θάνατον καταφρόνησιν, ἀπένειμαν οἱ Σπαρτιᾶται τὰς μεγίστας τῶν τιμῶν πολίτων Σπαρτιάτην ποιήσαντες, καὶ ἦδον τὸ ἀπὸ τοῦδε τὰς ωδὰς αὐτοῦ καὶ τοὺς παιᾶνας πάντοτε πρὸς τῆς μάχης, ἥχούντων τῶν λιγυρῶν αὐλῶν.

Πέρας λαβόντων τῶν μεσσηνιακῶν πολέμων, διατρίβων ἐν Σπάρτη καὶ δὴ καὶ ἐνδημος ἥδη γενόμενος ἐν αὐτῇ ὁ

σαν τοὺς Μεσσηνίους. Ἀστεία δὲ πάνυ φαίνεται ἢ μεταποίσις, ἢν τινες τῶν παρ'² ἡμῖν ιστορίας συγγραψάντων ἐποίησαν τῶν λόγων τοῦ Παυσανίου «γραμμάτων διδάσκαλος» εἰς γραμματοδιδάσκαλος, αὐτοί, φαίνεται, τοιοῦτοι ὄντες. Ἀληθῶς δὲ καὶ ὑπὸ τῶν παιδαρίων αὐτῶν ἀκατάληπτον ὑπολαμβάνεται, πῶς ἡλιθιος καὶ εὔτελης ποιητὴς κατώρθωσεν ὅτι ἀνευ αὐτοῦ ἡδυνάτουν οἱ Σπαρτιᾶται. Ἐπὶ δὲ ἢ μεταξὺ Αθηνῶν καὶ Σπάρτης ἀντιζηλία, ἢν ἔνεκα δῆθεν τοιοῦτον εὔτελην ποιητὴν ἐπεμψάν οἱ Αθηναῖοι, ἐν μεταγενεστέροις ἀνεπτύχθη χρόνοις μάλιστα ἀπὸ τῶν Περσικῶν διότι ἡ δύναμις τῆς Σπάρτης ἐν οἷς ἐξην χρόνοις ὁ Τυρταῖος (β' μεσσην. πόλεμ. 645 — 628 κατὰ τὰς νεωτέρας ἐρεύνας) οὐδαμῶς ἢν σφύδρα ἐπιφόβος, φιλίως δὲ μάλιστα δύναται τις εἰπεῖν διέκειντο καὶ τότε καὶ πολλῷ ἔτι ὑστερον οἱ Αθηναῖοι πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας, οὓς ἐκάλεσαν εἰς βοήθειαν (515 π. Χ.), ὅπως ἔξωσθῇ ὁ Ἰππίας. Τὸ τῆς χωλότητος τοῦ ποιητοῦ ἐξηγεῖται προελθόν ἐκ τῆς τῶν ποιημάτων χωλότητος, ἀνίσων τῶν στίχων τοῦ ἔξαμετρου καὶ πενταμέτρου δητῶν. Οἱ μεταγενέστεροι λοιπὸν συγγραφεῖς ἐξ ὑστέρων κρίνοντες καὶ ἀποκρύψους καὶ ἐπιπολῆς γεγραμμένας παραδόσεις ὑπ' ὄψει ἔχοντες ίσως, ἃς ἀβασανίστως παρέλαβον, ἐπὶ τὸ χλευαστικώτερον ἐμνημόνευσαν τοῦ Τυρταίου. Ἐκ τούτων δρα πάντων εὔδηλον, ὅτι οἱ Αθηναῖοι ἀγαθὸν ἐπεμψάν τοῖς Σπαρτιάταις ποιητὴν, δοτὶς πιθανῶς καὶ τῆς στρατηγικῆς, μάλιστα ἐν ταῖς πολιορκίαις, εἰς ἃς οἱ Αθηναῖοι διεκρίνοντο, οὐχὶ παντάπασιν ἀμοιρός ἦν.

¹ Σ. Μ. Ἐν τῇ μεγάλῃ λεγομένῃ τὰ φρόνιμα.

Λυδὸς τὸ γένος Ἀλκμάν, κατώρθωσε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς Σπαρτιάτας ἀκραιφνῆ καὶ ἡ θρυπτὸν πρός τε τὴν ποίησιν καὶ τὴν μουσικὴν ἔρωτα. Ἡ τῶν Δωριέων λυρικὴ χορικὴ ποίησις, δι' ᾧ ἐδοξάζοντο καὶ ὑμνοῦντο ἐν μελῳδίαις παραστατικαῖς ὁρυγῆς ἐνθουσιώδοις, οἵ τε θεοὶ καὶ ἡ γλυκυτάτη πατρὸς καὶ ἐπηνεῖτο ἡ πρός ἀρετὴν ἐμμονὴ τῶν ὀπλιτῶν ὡς πᾶσαν εὐδαιμονίαν τοῖς ἀνθρώποις παρέχουσα, προσελάβετο νῦν πρῶτον δι' αὐτοῦ μείζονα σπουδαιότητα καὶ τεχνικὴν διάπλασιν. Ὁ Ἀλκμάν ἐμελοποίησεν φδὰς παρθενίοις (ἀδομένας ὑπὸ παρθένων), καὶ ἐγένετο, ὡς ὑπελαμβάνετο, καὶ ὁ εὑρετὴς τῶν ἐν Λακεδαίμονι πολεμικῶν φυσάτων, ὄνομαστῶν διά τε τὴν λακωνικὴν βραχυλογίαν, τὴν δύναμιν καὶ ζωτικότητα.

Χορὸς τῶν γερόντων

ἄμμεις ποκ' ἥμεις ἀλκυμοὶ reariai.

Χορὸς τῶν ἀκμαζόντων

ἄμμεις δὲ γ' εἰμέρ· αἱ δὲ λῆγες πεῖραν λαβε.

Χορὸς τῶν παιδῶν

ἄμμεις δὲ γ' ἐσεψηθα πολλῷ κάρφορες.⁴

Διὰ τῆς ποιήσεως ὑμνοῦντο τὸ κατάρχας ὡς ἐν τοῖς ἐμπροσθεν εἴπομεν, θεοὶ ἡ ἱρωες θείαν περιθεβλημένοι αἴγλην· τὸ ἀπὸ τοῦδε δόμως ὑμνεῖτο καὶ ὁ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἀνδρίαν ἔρωτας καὶ ἐπηνοῦντο οἱ ἐν πολέμοις ἀριστεύοντες ἱρωες καὶ οἱ ἐν τοῖς Ἱεροῖς ἀγῶσι νικηταί. Υπηρετικὴ δὲ μάλιστα νῦν ἐγένετο ἡ ποίησις καὶ τοῖς ποιηταῖς αὐτοῖς, ὁξέως ἐπιτιθεμένοις καὶ ἴσχυρῶς ἀμυνομένοις, εἰ προσεβάλλοντο. Τῶν ἀρχαιοτάτων προοϊδαστῶν τῆς εύ-

⁴ Σ. Μ. Πλούτ. Λυκουργ. 21. Προβλ. Λακεδαιμ. ἐπιτηδ. XV. Αἱ φδαι αὐται κατὰ Πολυδεύκην (Ὀνομαστ. IV. 197) ἐκαλοῦντο τριχορία, ἦν συνέστησεν, ὡς ἐπιστεύετο, ὁ Τυρταῖος. Τὰ μὲν «παρθένια» δὲν ἦσαν ποιῆματα πρὸς παρθένους ἔρωτικά, ἀλλὰ ποικίλα, σεμνὰ καὶ πανηγυρικά φυσατα ὑπὸ παρθένων φύδομενα· τὸ δὲ «λακωνικὸν» λεγόμενον μέτρον, δὲ στιν εἶδος ἀναπαίστων, ἐξ ὧν τὰ ἐμδατήρια ὁ Τυρταῖος ἐποίησεν, ἀμφίβολα, ἢν ὁ Ἀλκμάν ἐξεύρεν.

ρυτάτας διαστάσεις λαβούσοντς φόδικῆς ταύτης λέγεται ὁ τῇ τῶν Ἰώνων σχολῆ καὶ αὐτὸς καταλεγόμενος Ἀρχέλοχος δ Πάριος (688 π. Χ.), δοτις πρός τε ἄλλοις ἵσα τῷ Ὄμηρῷ ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀφιερωθείσης μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας εἰς ἀνάμνησιν ἀμφοτέρων. Αἱ μὲν φόδαι αὐτοῦ, ὡς αἱ τοῦ Ὄμηρου φαψφδίαι, ἀπηγγέλλοντο δημοσίᾳ βραδύτερον ὑπὸ φαψφδῶν· ἐν δὲ τοῖς δλυμπιακοῖς ἀγῶσιν ἔτυχε φρασθείσου ποιήσας ὑμνον εἰς Ἡρακλέα. Εἰς αὐτὸν ἀποδίδοται καὶ ἡ εὑρεσίς τοῦ ιά μ β ο υ, δι' οὗ ἔκαυτηρίαζε τὴν μωρίαν καὶ τὴν κακοήθειαν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ χαρακτὴρ τοῦ Ἀρχιλόχου τοσοῦτον ἦν ἐνδεῆς φύσεως ἀνδρικῆς καὶ τὰ ἰαμβικὰ ποιήματα τοσοῦτον δικτικὰ ἦσαν, ὥστε οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπηγόρευσαν ἔνεκα τούτου οὐ μόνον αὐτῷ τὴν εἰς τὴν Λοκεδαίμονα εἰσαδόν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ποιημάτων εἰσαγωγήν.¹ Λυκάμπης δ συμπολίτης τοῦ Ἀρχιλόχου παραβὰς τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν, ὅπως ἐκδώσῃ αὐτῷ εἰς σύζυγον τὴν νεωτάτην τῶν θυγατέρων Νεοβούλην τοσοῦτον καυστικῶς καὶ πικρῶς προσεβλήθη καὶ ἐμικτηρίσθη διά τινος τοῦ Ἀρχιλόχου μεστοῦ ἐκδικήσεως ποιήματος, ὥστε καὶ οὗτος καὶ ἡ θυγάτηρ ἐξ αἰσχύνης καὶ θλίψεως πολλῆς εἰς ἀπελπισμὸν καταντήσαντες ἀπηγχονίσθησαν. Κατὰ Πλούταρχον δ Ἀρχίλοχος ἐτελειοποίησε τὴν ὁυθμοποιίαν τὴν χέραι τῶν χρόνων ἐκείνου ἐπικρατοῦσαν ἔτι ἐν τοῖς ποιήμασι καθόλου προσεξευρὼν τὸ (ἐξ ἐπτὰ ποδῶν) τρίμετρον καὶ τὸ (ἐξ δκτὼ ποδῶν) τετράμετρον καὶ τὴν μετάβασιν (μ ε τ α δ ο λ ἢ ν) ἀπὸ ὁυθμοῦ τινος εἰς ἔτερον. Τὸ ἡμιπεντάμετρον — — — — — , φ συνήθως ἔχρητο, καλεῖται ἀρχιλόχειον. Λέγεται δὲ προσέτι, ὅτι συνέζευξε τὴν κροῦσιν τῶν ἐγχόρδων δργάνων, οἵς ἔτι ἔχρωντο οἱ δοιδοὶ μάλιστα, ὅπως συνοδεύωσιν ἀπαγγέλλοντες τὰ ποιήματα

¹ Σ. Μ. Ὁ Ἀρχίλοχος ἔξεώσθη τῆς Σπάρτης ὡς φίψασπις. Πλούτ. Λακεδαιμ. ἐπιτηδ. XXXIII. Ἐν δὲ τοῖς ὑπὸ Berg ἐκδεδομένοις ἀποσπάσμασιν αὐτοῦ (Lyr. Gr. p. 468, 5. Πρδλ. Στραβ. I, 2, 17. IB, 3, 20) πολεμιστῆς τις τῶν Σαίων Θρακῶν χαίρει εὐρών τὴν Ἀρχιλόχου ἀσπίδα, ἦν οὗτος παρὰ θάμνον κατέλιπε φυγὴν ἐκ τῆς μάχης.

αὐτῶν, πρὸς πᾶν τῆς ποιήσεως μέτρον, ὥστε ὅτε μὲν ἥδοντο, ὅτε δὲ κρουοῦνται τῶν ὅργάνων ἀπηγγέλει λαόντο μόνον.¹

Διὰ τοιούτων καινοτομιῶν, οἵτινες προμηνύμονευθεῖσαι τοῦ Ἀρχιλόχου, οὐ μόνον ὀδηγήθησαν οἱ μελοποιοί, ὅπως συντονώτερον ἐπιμεληθῶσι τῆς μουσικῆς συνοδείας ἀπαγγελλομένων τῶν ποιημάτων, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐν τοῖς ὄυθμικοῖς γένεσιν οὕτω καὶ νῦν προσεπάθησαν νὰ καταστήσωσι καὶ τοὺς φύσικοὺς τόνους ποικιλωτέρους. Τὸ ἔκπαλαι δῆμως ὡς ἱερὸν ὑποληφθὲν σύστημα τῶν τετραχόρδων οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ καταργήσῃ· διὸ πᾶσαι αἱ μεταβολαί, γινόμεναι μόνον εἰς ἀμφοτέρους τοὺς μέσους τόνους τῶν ἀρχαίων ἐκείνων τετραχόρδων, ἀπετέλεσαν πλὴν τοῦ προμηνύμονευθέντος διατονικοῦ γένους καὶ χρωματικὸν καὶ ἐναρμόνιον βραδύτερον. Κατὰ ταῦτα καὶ εἰς τὰ τρία γένη ἀφείθησαν μὲν ἀμετάβλητοι αἱ ἔξωτερικαὶ σταθερῶς ὠρισμέναι ἢ ἀκίνητοι χορδαὶ τῶν τετραχόρ-

¹ Σ. Μ. Παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἢ χοῦσις αὗτη ἐλέγετο «ἄδειν ἢ λέγειν παρὰ τὴν κροῦσιν», «κροῦσις ὑπὸ τὴν φύσην». Προβλ. Πλουτ. Περὶ μουσ. κεφλ. XXVIII.—Ἐν τῷ αὐτῷ κεφ. λέγονται τὰ ἔξης· «οἰονται δὲ καὶ τὴν κροῦσιν τὴν ὑπὸ τὴν φύσην (= τὴν πρὸς τὸ δῆμα συνοδίαν ἐγχόρδου δογάνου) πρῶτον εὔρειν ('Αρχιλόχου), τοὺς δ' ἀρχαίους πάντας πρόσχορδα κρούειν ἐπὶ τῆς κιθάρας). Ταῦτα σαφνιζονται ἐξ ὅσων περὶ Λάδου εὖ κεφαλ. XXIX λέγει. «Λάδος δὲ ὁ Ἐρμιονεὺς εἰς τὴν διθυραμβικὴν μεταστήσας τοὺς ὄυθμοὺς καὶ τῇ τῶν αὐλῶν πολυφωνίᾳ κατακολουθήσας πλείσι τε φθόγγοις καὶ διερρημένοις (διαφόροις δῆλον ὅτι τόνοις ἢ οἱ τοῦ δῆματος) χρησάμενος εἰς μετάθεσιν τὴν προϋπάρχουσαν πῆγαγε μουσικήν». Προβλ. Πλατ. Νόμ. VII, 16. p. 812. D. E. 'Ἐκ τούτων καὶ πολλῶν δλλῶν χωρίων δῆλον, ὅτι ἐγίνωσκον οἱ Ἑλληνες τὴν πολυφωνίαν (ἀρμονίαν, ὡς ἡμεῖς αὐτὴν νοοῦμεν). Προβλ. Ἀριστοτ. Προβλ. XIX, 16. 39. Ἀθίν. XIII, 46.—Ο Γαυδέντιος ἐν § 11 λέγει «παράφωνοι δὲ οἱ μέσοι συμφώνου καὶ διαφώνου, ἐν δὲ τῇ κρούσει φανόμενοι σύμφωνοι». Προβλ. Εὐκλ. Εἰσαγ. ἀρμον. σελ. 20 ἐκδ. Meibom. καὶ τὴν τούτου ἐρμηνείαν παρὰ J. Papastamatopoulos Studien zur alt. griech. Musik σελ. 40 καὶ ἔξης.

δων, ἔσχον δυμας αἱ δύο μέσαι μεταβληταὶ ἢ κινηταὶ χορδαὶ τὰς ἔξης διὰ γραμμάτων καὶ ἀριθμῶν κατὰ προσέγγισιν σημειουμένας τονικὰς σχέσεις.

διατονικὸν τετράχορον. χρωματικ. τετράχορδον ἐναρμόνιον τετράχορον.

si do re mi si do ♭ re mi si do ♭ re mi
1/2 1 1 1/2 1 1/2 1/2 1/4 2

Ο τρίτος τόνος τῶν τετραχόρδων τούτων περιλαμβανόντων ἑκάστοτε δύο τόνους καὶ ήμισυν σημειοῦται ἐνταῦθα διὰ τοῦ re, re bemol (διέσεως) καὶ duble bemol. Ὁνδύμαζον δ' αὐτὸν οἱ Ἑλληνες (ἐν τῷ βαρυτάτῳ τετραχόρδῳ) λιχανὸν μετὰ τῆς ἀκριβέστερον ὠρισμένης προσθήκης διάτονον, χρωματικὸν ἢ ἐναρμόνιον. Ἐκ τῶν μουσικῶν δυμας τούτων γενῶν ἐχρῶντο οἱ Ἑλληνες συχνότατα μὲν καὶ κοινότατα δείποτε τῷ διατονικῷ, σπανιότατα δὲ τῷ ἐναρμονίῳ ἐνεκα τῶν δυσκόλων ὑποδιαιρέσεων ἐνὸς τετάρτου τόνου. Ἔνιοτε ἐμίγνυον συνδιάζοντες καὶ τὸ διατονικὸν πρὸς τὸ χρωματικὸν καὶ ἐναρμόνιον γένος, ἢ ἐποιοῦντο χρῆσιν καὶ τῶν τριῶν γενῶν ἐν συνειρμῷ ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ φόρματι.

Εὑρετὴς τοῦ ἐναρμονίου τῆς μουσικῆς γένους τῶν Ἑλλήνων λέγεται δὲ ὁ Ὀλυμπος.¹ Οἱ αὐλῷ δικοὶ δ' αὐτοῦ

¹ Σ. M. Παρὰ Πλούτ. περὶ μουσ. XI. 'Ο νεώτερος οὗτος ὁ Ολυμπος ἀπόγονος ὑπολαμβανόμενος κατὰ Πλούταρχον τοῦ μυθολογουμένου ἐκ Φρυγίας δύμανύμου, περὶ οὐ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἐγένετο πῦον λόγος, συνίρμοσε τὴν φρυγικὴν πρὸς τὴν ἐλληνικὴν μουσικὴν, πὴν ἐξέμαθε διατρίψας ἐπὶ μακρὸν ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἐν ᾧ ἀγωνισθεὶς μάλιστα ἐν Πυθίοις κατὰ νέους μουσικοὺς τρόπους ἔσχε μαθητὰς τὸν Κράτητα καὶ Τέρακα (Πλούτ. περὶ μουσ. VII καὶ XXVI. Πολυδευκ. Όνομ. IV, 10, 79. Κλῆμ. Ἀλεξ. Στρωμ. I. p. 363. Potter). Περὶ δὲ τῆς προσανησθεως, πτοι τῆς εὔρεσεως τοῦ τρίτου φυθμικοῦ γένους, ὅπερ καλεῖται ἡ μιόλιον, ίδε Ιστορ. Ἑλλ. φιλ. Κυπριανοῦ I. σελ. 231—233. 'Ο ὁ Ολυμπος οὗτος, ὑπολαμβάνεται πρεδεύτερος μὲν τοῦ Θαλάττου, νεώτερος δὲ τοῦ Τερπάνδρου, περὶ οὐ κατωτέρω ἔσται λόγος, ἀκμάσας περὶ τὸ 660—620 π. X. διότι κατὰ τὴν φύσιν τῆς ἐλλ. μουσικῆς καὶ μαρτυρίας ἀνθαλεῖς ἢ κιθαρῳδία ἀρχαιότερον ἥκημασε τῆς αὐλῷδιας.

νόμοι οι πρὸς φδάς καὶ αὐλοὺς ἐκτελούμενοι καὶ εἰς τὸ γένος τοῦτο ἀνήκοντες κατέθελγον καὶ πῦρφαινον τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροωμένων. Πρῶτος δὲ ὁ Ὄλυμπος οὐ μόνον ἀπέδωκεν εἰς τὸν αὐλὸν ἦν καὶ ἡ κιθάρα εἶχε σπουδαιότητα καὶ ἀξίαν, ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν μουσικὴν καθόλου ἔδωκε ζωήν, εὔκινησίαν καὶ εὐστροφίαν διὰ σπουδαίας προσαυξήσεως τῶν ὄυθμῶν. Ἐξεῦρε δὲ σὺν ἄλλοις καὶ τοὺς ὄυθμούς, ἐν οἷς συσχετίζονται ἡ ἀρσις καὶ θέσις ὡς 2 πρὸς 3, ὡς παρὰ τοῖς παίοσι (— — — — — — — — — —) καὶ κριτικοῖς (— — —), ἐνῷ οἱ προγενέστεροι ἔχρωντο ἑκείνοις τοῖς ὄυθμοῖς, ἐν οἷς τὰ μνημονευθέντα μέρη ἐν δυοῖς ἕσσαν λόγῳ, δὲ ἐστιν ἐν τῷ 1 πρὸς 2. Ὁ Ὄλυμπος ὑπολαμβάνεται ἅμα καὶ δὲ ιδρυτὴς τῆς ἀρχαίας καλῆς μουσικῆς, αἱ μελῳδίαι δὲ αὐτοῦ φαίνεται, δτὶ ἐπὶ Πλάτωνος ἔτι καὶ Ἀριστοτέλους ἕσσαν ἐν χρήσει. Ως δὲ πᾶσαι αἱ καινοτομίαι οὐδέποτε ἀνευ ἔχθροτάτων μένουσιν, οὕτω καὶ αἱ πλήρεις αἰσθήματος μελῳδίαι αὐτοῦ κατεχλευάσθησαν ὑστερον ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν τοῖς ἱππεῦσιν ὡς ἔξης.

*Δημοσθέρης. «δεῦρο δὴ πρόσελθ', ἵτα
ξιναυλίαρ κατάσωμεν Οὐλύμπουν νόμον.*

(στιχ. 8 — 10).

Οι μὲν πρῶτοι τῶν Ἑλλήνων οἱ ερόι ἀοιδοί, οἱ ιερεῖς, πληρώσαντες οὐρανὸν καὶ γῆν, δάσον καὶ ποταμοὺς δι' ὄντων, ὑπὲρ ἄνθρωπον φύσιν ἔχοντων, ἔτρεψαν τὸν νοῦν καὶ τὴν προσοχὴν τοῦ λίαν αἰσθητῶς καὶ κατὰ φύσιν ζῶντος ἄνθρωπου ἐπὶ τὴν περιβάλλουσαν αὐτὸν φύσιν, ἵτις ζωγονεῖ τὴν ψυχὴν καὶ τέρπει τὸ πνεῦμα. Οἱ δὲ κοσμικοὶ ἀοιδοὶ ἐν ἡμερωτέροις καὶ μᾶλλον πεπολιτισμένοις ἀκμάσαντες χρόνοις προήγαγον ἐπὶ τὸ βέλτιον τὸν ὑπὸ τῶν ιερέων ἀρξάμενον διαμορφωτικὸν ἀγῶνα, παρακελεύοντες καὶ παροιρῶντες πρὸς μύμησιν τῶν ὑπάυτῶν ὑμνουμένων ήρώων, οἵτινες ως ἀστέρες φαεινοὶ ἐξέλαμψαν ἐν τῷ στερεώματι τοῦ παρελθόντος καὶ διεψυλάχθησαν

προστατευθέντες ὑπὸ τῶν θεῶν ἐκείνων. Οἱ δὲ ἐπακολουθήσαντες καὶ λικοὶ πονταὶ ἐποίησαν ἐν ἀλληλουχίᾳ τούς τε ποικίλους περὶ τῶν θεῶν καὶ τῶν δημιουργιῶν αὐτῶν μύθους (θεογονίαν καὶ κοσμογονίαν) καὶ ἐπεξειργάσθησαν ἐνίους τῶν μύθων καθ' ἐκάστους καὶ τὰ θαυμαστὰ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων ἔργα. Βραδύτερον δέ τι αἱ διδασκαλίαι τῶν ιερέων συνδεθεῖσαι καὶ συμμιχθεῖσαι πρὸς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ λαοῦ ἀπετέλεσαν τὰ διδακτικὰ καὶ γνωμικὰ ποιήματα. Ἐκ δὲ τῶν κατὰ πάντα χρόνον ἐν πολλῇ τῇ χρήσει ἀσπασίων τοῦ λαοῦ ἀσμάτων, ἄτινα καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι, ὡς ἀπανταχοῦ, ἀπετέλουν ἀρχῆθεν ἐσωτερικόν τινα σύνδεσμον ποιήσεως, μουσικῆς καὶ ὁρχήσεως, συνέστη ἡ λυρικὴ ποίησις, ἀφ' ἣς νῦν πρώτον ἥρξατο καλλιεργούμενον τὸ οἰκεῖον τῇ μουσικῇ ἔδαφος. Οἱ λυρικοί, δὲν τὸ δνοῦμα ὑποσημαίνεται ἥδη ἐν τῇ τῶν ποιημάτων συνοδείᾳ διὰ τῆς λύρας, τότε μόνον ἐδέναντο νὰ προφανῶσιν, δὲ πάντες ἐπεθύμουν νὰ ἀπολαύσωσι τὰ δαψιλῆ καὶ ποικίλα τοῦ κόσμου ἀγαθά, προελθόντα ἐξ ἐλευθέρας συνειδήσεως καὶ φαιδρᾶς περὶ βίου θεωρίας. Οὗτοι ἀφ' ἑαυτῶν τὰς ἐμπνεύσεις τούτευθεν λαμβάνοντες, ἥδον τὰς παραχρῆμα καὶ στιγμαίας τῆς ψυχῆς διαθέσεις καὶ ἀδίδασκον τὴν μετὰ συνέσεως ἀπόλαυσιν τοῦ παρόντος.

Πάντες οἱ προμνημονευθέντες λυρικοὶ τῆς τε δωρικῆς καὶ ἰωνικῆς σχολῆς ἀνέπλασαν ἐξεργασθέντες τὸ δὲ τοῦ μικροῦ μάλιστα μέρος τῆς μουσικῆς τέχνης· τὴν πλήρη δύναμιν αἰσθήματος μελῳδικὴν λυρικὴν εὐρύσκομεν ἀκμάζουσαν καὶ εὐδοκιμοῦσαν ἐπὶ τῆς πρὸ τῆς μικρᾶς Ἀσίας φδοποιοῦ καὶ φιλαοιδοῦ νήσου Λέσβου θαυμαστῶς καλλιεργούμενην ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἐπιχωρίων αἰολέων ἀοιδῶν. Ἡ παραδεισιακὴ φύσις τῆς νήσου ταύτης, διασχιζομένης μὲν ὑπὸ χαριέντων λόφων καὶ ὅρεων, καταφύτου δὲ ἐκ μυρονώνων οὖσης καὶ ἐλαιώνων καὶ συκεώνων, ἣς δὲ συγκερούσσων φρέσκας τῶν ἀριστοῖς τῶν ἐν Ἑλλάδι, προσείλκυσεν ἀπὸ τῶν ἀρχαιο-

* Σ. Μ. Ἀριόνος ἀποσπάσμ. 79.

τάτων ἥδη χρόνων αἰολικάς ἐξ Ἑλλάδος ἀποικίας. Μεταξὺ τῶν παρακτίων καὶ ἐπιχαρίτων πόλεων, αἵτινες διὰ τοῦ χρόνου εὐδαιμονες ἐγένοντο καὶ πολυάνθρωποι, ή Μυτιλήνη ἢν ἡ Ἀντισσα καὶ ἡ Μήθυμνα, αἵτινες γενέθλιοι πόλεις ἐγένοντο τῆς Σαπφοῦς, τοῦ Ἀρίονος καὶ Τερπάνδρου. Ἐν αὐταῖς ἀναρίθμητοι ιδρύθησαν βωμοὶ εἰς τε τὸν Ἐρωτα, τὸν Βάκχον καὶ τὴν Ἀφροδίτην, πᾶσα δὲ ἡ νῆσος ποίησιν ἀποπνέουσα καὶ μουσικὴν παραδεδομένη ἦν εἰς ἔρωτας καὶ ἥδονάς, ἄκρατον τῶν ἔρωτικῶν ἀπόλλαυσιν καὶ φαιδρὰν ἀνάπαυσιν. Κατὰ τὸν μῆθον οἱ Μηθυμναῖοι θάψαντες τὴν κεφαλὴν τοῦ φονευθέντος ὑπὸ τῶν μαινάδων Ὁρφέως ἀφίερωσαν τὴν λύραν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Οὐ δ' ἀρχηγέτης τῆς μουσικῆς θεὸς ἔδωκεν ἀντὶ τούτου τοῖς Λεσβίοις τὴν τέχνην τοῦ μελῳδικῶς ἄρδειν, ἥτις ἀπὸ τῆς νήσου ταύτης διεδόθη ἐπειτα ἐπὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ μουσικὴ, ἥτις παντάπασιν ὑπηρετικὴ ἦν πάντοτε μέχρι τοῦδε εἰς τὴν ποίησιν, ἔνεκα δὲ τούτου συνεζεύγνυτο προσπλεκομένη πρὸς τὴν φυσικὴν τῆς γάλωσης μελωδίαν καὶ διεκυμάνετο εἰς μόνον τὸ περιωρισμένον τοῦ τετραχόδου σύστημα, εἶχεν ἀνάγκην ἐντελοῦς ἀνακαινίσεως, διπλῶς προσαρμοσθῆ πρὸς τε τὸ πνεῦμα σπινθηροβολούντων ποιημάτων καὶ τὸν ἀνετον βίον τῶν αἰολέων λυρικῶν. Πάντες οἱ συγγραφεῖς ἐν δόμοφιωνίᾳ ἀποδέχονται, διτὶ τοιοῦτος ἀνακαινιστὶς ἐγένετο ὁ ἐπὶ τῆς εὐδαιμονος ἐκείνης νήσου γεννηθεὶς **Τέρπανδρος**, ὅστις μάλιστα ὑπολαμβάνεται καὶ ὁ μόνος δημιουργὸς τῆς νεωτέρας τῶν Ἑλλήνων μουσικῆς. Περὶ δὲ τῆς προσαυξήσεως τοῦ ἀρχαιοτέρου τῆς μουσικῆς συστήματος μαρτυρεῖ αὐτὸς οὗτος λέγων.

«ἡμεῖς τοι τετράγηνον ἀποστέρξατες ἀοιδὴν
ἐπτατότῳ φόρμῃγγι τέον τελαδήσομεν ὑμίνον».⁴

⁴ Σ. M. Εὔκλειδου εἰσαγ. ἀριθ. σελ. 19. Στραβ. XIII. σελ. 618. Κλημ. Ἀλεξ. Στρωμ. VI. σελ. 814 Potter. Τῶν δύο τούτων στίχων τῶν μόνων τοῦ Τερπάνδρου, οὓς ἔχομεν, ἀμφισβητεῖται ἡ γνωσιότης καὶ ὑπὸ τῶν παλαιῶν αὐτῶν.

Πρῶτος δὲ Τέρπανδρος ἀπήγγειλε μελῳδικώτερον πρὸς κιθάραν ὅμηρικὰς φραψιδίας προτάξας ὕμνους (προσομοίως) πρὸς κιθάραν. Αἱ φῦδαι αὐτοῦ, αἵτινες συνήρπαζον τοὺς ἀκροωμένους, τοιαύτης ἔτυχον φήμης, ὥστε μετεκλήθη εἰς Σπάρτην, δῆπος καταπαύση δι' αὐτῶν στάσιν τινά. Ὁ Τέρπανδρος ἀποδούς εἰρήνην καὶ γαλήνην εἰς τὴν πόλιν δι' ἀσμάτων, ἀτινα συντεθειμένα ἦσαν ὡς προστίκεν εἰς τὴν Λυκούργου νομοθεσίαν, ἐτελειοποίησε τὴν ἐν τοῖς γυμνασίοις λυρικὴν καὶ εἰσήγαγεν εἰς Σπάρτην τοὺς ὑπαύτους ἐπινοθέντας κιθαρῳδικοὺς νόμους (645 π. Χ.) Καὶ ἐκλήθη μὲν εἰς ἀπολογίαν ὑπὸ τῶν Ἐφόρων¹ ἔνεκα τῶν καινοτομιῶν αὐτοῦ, ἀπελύθη ὅμως ὑπὸ τοῦ λαοῦ, εἰς δὲν ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἀνηνέχθη, διότι ἐπεσῆμανεν, ὡς ἐλέγετο, ὅτι ἄγαλμά τι τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπτάχορδον ἔφερεν εἰς χεῖρας λύραν. Τετράκις βραβεύθεις ἐν πυθικοῖς καὶ ἄπαξ ἐν καρνείοις ἀγῶσιν, ἀναριθμήτους προσεξεῦρε νόμους, οἵτινες ἀφορμὴ ἐγένοντο, δῆπος ὅμοιαι τοῖς Καρνείοις συσταθῶσιν ἐορταί· δέ δὲν ἡπερ αὐτοῦ εἰς Ἑλλάδα εἰσαχθεὶς λεσβιακὸς τρόπος τοῦ ἄδειν² διεφύλαξεν ἐπὶ μῆκιστον τὴν μετὰ θάνατον εὔκλειαν. Οἱ Σπαρτιᾶται τοσοῦτον ἐσέβοντο τὸν Τέρπανδρον, ὥστε ἀπηγόρευσαν εἰς τοὺς μισποὺς αὐτοῖς εἴλωτας νὰ ἄδωσι τὰ ἄσματα καὶ τούτου καὶ τοῦ μνημονευθέντος Ἀλκμῆνος. Τὸ λεγόμενον ὅμως, ὅτι δὲ Τέρπανδρος ἐκόσμησεν ἥδη ὅμηρικὰ ἐπη διὰ τῶν ὑπαύτου προσεξευρεθέντων σημείων μουσικῶν (ἰσως τῶν γραμματικῶν τόνων, εἰ καὶ βραδύτερον ἡ σημασία αὐτῶν φαίνεται ἐτυμολογικὴν μόνον ἔχουσα δύναμιν) στερεῖται δρθῆς βάσεως.

¹ Σ. Μ. Ὁ Πλούταρχος ἐν Λακεδ. ἐπιτηδ. XVII λέγει τὰ ἔξης· «ἀλλὰ καὶ τὸν Τέρπανδρον ἀρχαικώτερον ὅντα καὶ ἀριστον τῶν καθ' ἑαυτὸν κιθαρῳδῶν καὶ τῶν ἡρωϊκῶν πράξεων ἐπαινέτην, ὅμως οἱ ἔφοροι ἐζημιώσαν καὶ τὴν κιθάραν αὐτοῦ προσεπαττάλευσαν φέροντες· ὅτι μίαν μόνην χορδὴν ἐνέτεινε περισσοτέραν, τοῦ ποικιλού τῆς φωνῆς χάριν. Μόνα γὰρ τὰ ἀπλούστερα τῶν μελῶν ἐδοκίμαζον». Προβλ. Müller, Dorier II. S. 320.

² Σ. Μ. Πλούτ. Περὶ τῶν ὑπὸ τ. θείου βραδ. τιμωρουμένων XIII. «Λέσβιος φύδος».

Οὔτω πρέπει νὰ ὑποληφθῶσι καὶ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Τουλίου Πολυδεύκους, δτὶ ὁ Τέρπανδρος συνέταξε νόμον μετὰ προοιμίου προκιθαρίσματος, θέματος, μετατροπῆς αὐτοῦ, ἐπαναγωγῆς αὐτοῦ εἰς τὸν κύψιον τόνον, μεταστροφῆς τῶν θεμάτων, περιπλοκῆς αὐτῶν, τέλους καὶ ἔξοδίου ἐπιλόγου¹ διότι συσχετίζονται πάντως πρὸς τὴν διάταξιν τῶν μερῶν τοῦ ποιήματος, ἅτινα προοιμιάζετο μὲν μόνον ἡ μουσική, συνεδέοντο δὲ καὶ ἐφωδιασμένα ἥσαν διά τιος ἔξοδίου. Ἡ συναρμογὴ τῆς ἐπταχόρδου τοῦ Τερπάνδρου κιθάρας συνιστάτο ἐκ τῆς συνθέσεως δύο δύμοιδῶν διατονικῶν τετραχόρδων² ἀν δύμως ταῦτα δι' ἐνὸς συνεδέοντο κοινοῦ τόνου (si do re mi fa sol) ἢ ἀσύνδετα ἥσαν, ὅπότε εἰς ἐν τούτων νὰ λείπῃ ἐπρεπεν εἰς τόνος (do re mi fa sol la—do), περὶ τούτου ἀσυμφωνία ὑπάρχει.

Μαθητεύσας ὑπὸ διδασκάλω τοσοῦτον φιλελευθερίω, οἵος ὁ Τέρπανδρος ἦν, διέρρηξεν διηθυμναῖος ἀοιδὸς **Αρέων** (624 π. Χ.) διὰ τῶν τολμηρῶν αὐτοῦ διθυράμβων, οἵτινες ἥσαν ὑπεράγαν ἐνθουσιαστικοί, πάντας τοὺς μέχρις αὐτοῦ νομίμους ὑπολαμβανομένους τῶν ἀσυμάτων ὕθυμούς. Ἡ διὰ κραιπάλης ἀληθοῦς ἢ μόνον φανταστικῆς προαχθεῖσα ζωηρὰ πρὸς ἐπίδειξιν ἀπαγγελία βακχικῶν ὕμνων, οὓς ἐκδόμουν φανταστικαὶ εἰκόνες, τετολμημένη λέξεων συνάφεια καὶ προπέτεια ἰδεῶν ἀλόγιστος, διεσπάσθη διὰ βακχικῶν χορῶν καὶ δργιαστικῶν καὶ ἀκολάστων δρχήσεων. "Οτε δὲ βραδύτερον προῆλθεν ἐκ τοῦ διθυράμβου τὸ ἐλληνικὸν δρᾶμα,³ ἀφιερώθη καὶ τοῦτο ὥσπερ τὰ

¹ Σ. Μ. «Ἐπαρχα, μέταρχα, κατάτροπα, μετακατάτροπα, ὄμφαλός, σφραγίς, ἐπίλογος». Πολυδ. IV, 9, 66.

² Σ. Μ. Τὸ ἀπλοῦν διλ. τετραχόρδον ἐγένετο διπλοῦν. Τὰ περὶ τούτου λεπτομερέστερον περιγράφονται ἐν τῇ ὑπὸ Κυπριανοῦ μεταφρασθείσῃ Ἰστορίᾳ τῆς φιλολ., τοῦ Μυλλέρου. Τόμ. I. σελ. 221—222.

³ Σ. Μ. "Οτι ἡ τραγῳδία ἀρχὴν ἔχει ἐκ τοῦ περὶ τὰς βακχικὰς τελετὰς σφιδροῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τοῦ συναφοῦς αὐτῷ διθυράμβου, οὐ ἀνακαινιστῆς ἐγένετο ὁ Ἀρίων, διαρρήδον διαμνημονεύει ὁ Ἀριστοτέλης ἐν οἷς ἔλεξεν ἐν τῷ «περὶ ποιητικῆς» βιβλίῳ IV, 15. «ἀπὸ τῶν ἐξαρχόντων τὸν διθυράμβον». Ἡν δὲ ὁ διθυράμβος ἐνθουσιῶδες

θέατρα, ἐν οἷς δύμοιαι παραστάσεις ἔγίνοντο, εἰς τὸν θύοντα ταῖς χάρισι Διόνυσον. Ὁ Ἀρίων καταλιπὼν τὴν πατρίδα Λέσβον, ἀπῆλθεν εἰς ἀφνειὸν Κόρινθον, ὅπως διδάξῃ ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ τυράννου Περιάνδρου τοὺς διθυράμψους, ἐφαπτομένους ἥδη τῶν ὁρίων τοῦ δράματος. Μετὰ μακρὰν ἐνταῦθα διατριβὴν ἐφιέμενος πλούτου καὶ δόξης ἐπλευσεν δὲ κράτιστος τῶν συγχρόνων κιθαρῳδῶν εἰς Σικελίαν καὶ Ἰταλίαν, ἐν αἷς ἀπὸ τοῦ ὁγδοῦ ἥδη π. Χ. αἰῶνος ἄποικοι Ἑλληνες φίουν. Τυχὼν δὲ ἐν Τάραντι νικητηρίου στεφάνου ἐν τοῖς μουσικοῖς ἀγῶσι καὶ ἀργυρον ἄγων καὶ χρυσὸν πολὺν ἐπέβη κορινθιακοῦ πλοίου, ὅπως ἐπανέλθῃ πρὸς τὸν ἑρίτιμον αὐτοῦ προστάτην καὶ φίλον εἰς Κόρινθον. Οἱ ναῦται δύμως ἐν τῷ πελάγει γενόμενοι μαράν ἐδουλεύσαντο βουλὴν ἐποφθαλμῶντες πρὸς τοὺς κόπῳ κτηθέντας θησαυρούς, νὰ ἀποκτείνωσι τὸν Ἀρίονα. Ὁ δὲ νοήσας παρεδίδου αὐτοῖς τὰ χρήματα, ὅπως σώσῃ τὴν ζωὴν· ἐπειδὴ δύμως ἀνένδοτοι οἱ πορθμεῖς ἦσαν, ἡτίσατο ὑπακούσας τῷ Ἀπόλλωνι παραινοῦντι, ὅπως ἐπιτραπῇ αὐτῷ ἐν τῇ σκευῇ πάσῃ ἄπαιξ ἔτι πρὸ τῆς τοῦ βίου τελευτῆς νὰ ἐντείνῃ τὴν φωνὴν τὸ κύκνειον ἔξαδων μέλος. Συγχωρηθέντος αὐτῷ, ἐνεδύσατο ως ἐντάφιον τὸν ἐναγώνιον κόσμον καὶ λαβὼν τὴν κιθάραν ἔκρουσε τὰς χορδὰς καὶ ἤρξατο ἄδων νόμον τὸν ὅρθιον. Ἡ ἡδύτης τῆς φωνῆς καὶ οἱ μαγεύοντες τῆς λύρας τόνοι εἴλκυσαν περὶ τὴν δλκάδα δελφῖνας δελεασθέντας. "Οτε δὲ ὁ Ἀρίων περαίνων τὸ ἄσμα ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς τὰ κύματα τοῦ πόντου, εἰς τῶν δελφίνων, τιμηθεὶς ἐνεκα τούτου μεταξὺ τῶν ἄσμα εἰς Διόνυσον, ἐκφράζον ἐν ὑπερβολῇ καὶ χαράν καὶ θλῖψιν καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἥδετο ἄγεν ὑνθυμικῆς ἀκριβείας καὶ ἦν μεστὸν δλοιλυγμῶν ἀνάρθρων ἀπὸ δὲ Ἀρίονος ἥδον χοροὶ κύκλοι περὶ τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου (Ἀριστοτέλ. παρὰ Φωτίῳ Βιβλ. κώδ. 239) ὑρχούμενοι. Καὶ θλῖψιν μὲν ἐξέφραζον οἱ χοροὶ ἥδοντες ἐπὶ τοῖς παθήμασι καὶ κινδύνοις τοῦ Διονύσου μετὰ μιμικῶν κινήσεων οὔτως, ως εἰ τὰ ἄδόμενα ἐν τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ συνέβαινον· χαράν δὲ καὶ συμπάθειαν ὑπεράγαν ζωτράν ἐξεδίλουν ἥδοντες ἐπὶ τῇ ἀποτροπῇ καὶ ἀποφυγῇ τῶν παθημάτων.

ἀστέρων,¹ ἀνέφερε σώζων αὐτὸν καταδυόμενον ἐπὶ τῶν νῶτων εἰς τὴν μεμακρυσμένην τοῦ Ταινάρου ἀκτήν. Καὶ οὕτος μὲν ἀφίκετο εἰς Κόρινθον· οἱ δὲ ναῦται ὅμως δὲν διέφυγον τὴν ὑπὸ Περιάνδρου ἐπιβληθεῖσαν προσήκουσαν ποινήν. Ἐν ὑστέροις χρόνοις οἱ παραπλέοντες τὸ Ταινάρον ἔβλεπον ἐπ' αὐτῷ ἀνάθημα Ἀρίονος χαλκοῦν ἐπὶ δελφῖνος.²

Καὶ ἡ ἐγκωμιασθεῖσα δὲ καὶ ἔρωτι παρ' ὄλον τὸν βίον διακαιούμενη μελῶδος Σαπφώ δεσμία ἦν, γεννηθεῖσα ἐν Μυτιλήνῃ περὶ τὸ 612 π. Χ. Ἀνθηροτάτη ἦτι ἐν χηρείᾳ γενομένη, συνήγαγε περὶ ἑαυτὴν παρθένους, ὡν μάλιστα προεῖχεν ἡ ἀγαστὴ καὶ λίαν πνευματώδης **Ἡρεννα**, μυουσα αὐτὰς τὴν τοῦ ἄδειν τέχνην. Προσεξευροῦσα ἡ ἐν χρόσει ἔχουσα καὶ διαφερόντως ἀγαπῶσα τὸ ὅμοιον μὲν πρὸς τὴν λύραν πλειόνας ὅμως χορδὰς ἔχον δργανον βάροιτον (κατ' ἄλλους τὴν πικτίδα),³ πρώτη, ὡς λέγεται, αὗτη

¹ Σ. Μ. Παρ' Ἐρατοσθένει ἐν Καταστερισμοῖς κεφ. 31.

² Σ. Μ. Περὶ τοῦ χαλκοῦ τούτου συμπλέγματος, οὐ μνημονεύουσιν δὲ Ἡρόδοτος (I. 24), Παυσανίας (III. 25, 7) καὶ ἄλλοι, ὅτι τοῦ Ἀρίονος ἦν, διαφωνοῦσιν οἱ ἀρχαιολογοῦντες. Καὶ δὲ μὲν Ο. Μύλλερος (ἐν Ιστ. Ἑλλ. φιλ. I. σελ. 306 Σημ. 2) νομίζει, ὅτι ἦν ἀνάθημα εἰκονίζον «τὸν Τάραντα ἐπὶ δελφῖνος ὁχούμενον» (πρὸ δ. Dorier. II. S. 369), ἄλλοι δὲ, ὅτι εἰκόνιζε Ποσειδῶνα. Ο Παυσ. ἐν IX, 30, 2. μνημονεύει καὶ ἑτέρου ἀγάλματος Ἀρίονος ἐπὶ τοῦ Ἐλικῶνος «Ἀρίων δ' ὁ Μνημναῖος ἐστιν ἐπὶ δελφῖνος».

³ Σ. Μ. Πικτὶς (ἥτις μετασκευασθεῖσα μετωνομάσθη σαῦρος ἢ βάροις) μάγαδις καὶ βάροιτος ἡ βάροιτον πολλὴν φαίνονται δμοιοτέτητα ἔχοντα τριγωνοειδῆ ἕγχορδα δργανα, περιτλαμβάνοντα δύο διὰ πασῶν, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ Ἀθηναίου (XIV, 635 καὶ ἑπτ.) λέγοντος «Μένακχος ... τὴν πικτίδα, ἥν τὴν αὐτὴν εἶναι τῇ μαγάδι Σαπφώ φησιν εὔρειν ... Διύπερ καὶ Πίνδαρον εἰρηκέναι ... τὴν μάγαδιν ὀνομάσαντα ψαλμὸν ἀντιψθογγον, διὰ τὸ δύο γενῶν ἄμα καὶ διὰ πασῶν ἔχειν τὴν συνφρίδιαν, ἀνδρῶν τε καὶ παιδῶν». Πρὸ δ. καὶ IV, 182. Ο Πλάτων δύναται καὶ τὸ βάροιτον, ὅπερ ἐξ ἐλέφαντος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατασκευαζόμενον καὶ τρίχορδον ἦν (Ἀθην. VI, 183) καὶ τετράχορδον (Tischbein Collection Bd. I. Tafel 50) καὶ ἑξάχορδον (αὐτόθι Band. IV.Taf. 38) ἐξέωσε τῆς ἑαυτοῦ πολιτείας· διότι ἐκεῖνα μόνον ἐνέκρινε τῶν δργάνων, ἄτινα ἀπεδίδοσαν πρόσχορδα τὰ φθέγγματα τοῖς φθέγγμασι· τὴν δ' ἑτεροφωνίαν καὶ ποικιλίαν τῆς λύ-

έκρουσε τὰς χορδὰς διὰ τοῦ πλάνητρου, ὅπερ ἐν κοινῇ χρήσει βραδύτερον δν, ἐπειδὴ μίαν μόνην ἔκρουε τῆς λύρας χορδῆν, καθίστη πᾶσαν νῦν ἀρμονικὴν συνοδείαν, οἵαν ἡμεῖς σήμερον αὐτὴν νοοῦμεν, ἀδύνατον. Διὰ τῶν περιπαθῶν φύδων ἐκτῆσατο ἡ Σαπφώ πολλοὺς θαυμαστάς, οὐ ἔνεκα δύμως φθονηθεῖσα καὶ μισηθεῖσα ἐξωρίσθη· διὸ βουλὴν ἔθετο νὰδιαγάγῃ τὸν ὑπόλοιπον τοῦ βίου χρόνον μακρὰν τῆς πατρίδος ἐν Σικελίᾳ, ἐν ᾧ ὁ περίφημος Ἀθήνηθεν χαλκοτέχνης Σιλανίων ἴδρυσεν αὐτῇ μετὰ θάνατον ἀνδριάντα.¹

οας ἄλλα μὲν μέλη τῶν χορδῶν ἱεισῶν, ἄλλα δὲ τοῦ τὴν μελῳδίαν ξυνθέντος ποιητοῦ ... ἐναντία ὄντα καὶ ἄλλα ταράττοντα, δυσμάθειαν παρέχει». Νόμ. VII, 812, D). Πρόβλ. Ἀθην. IV, 182, ἐν φ τὰ ἔξις εἰσι: «Πλάτων δέ φησιν οὐκ ἄρα ... πολυχορδίας γε οὐδὲ παναρμονίου ἡμῖν δεήσει ἐν ταῖς φύαις τε καὶ μέλεσιν. Οὐ μοι, δὴ, φαίνεται. Τριγώνων ἄρα καὶ πυκτίδων καὶ πάντων ὀργάνων ὅσα πολύχορδα καὶ παναρμόνια».

¹ Σ. M. Τῆς Σαπφοῦς, ἥν οἱ παλαιοὶ λεσβίαν ἀπόντα ἐκάλουν καὶ δεκάτην μοῦσαν ('Ανθολ. Ἑλλ. I, 105), ὁ δὲ Πλάτων καὶ ἡν (Φαιδρ. 235, C), οἱ μὲν ἀρχαιότατοι συγγραφεῖς ἔξαιρουσι τὴν παρθενικὴν ἀγγότητα καὶ σωφροσύνην πικρῶς μεμψαμένης καὶ σκωψάσης τὸν ἀδελφὸν Χάροαξον διότι ἐταιρικὸν διῆγε βίον. (Ἡροδ. II, 135. Ἀθην. XIII, σεδ. 596). Ἀντίθετα δύμως τούτων νεώτεροι συγγραφεῖς περὶ αὐτῆς ἀποφαίνονται λέγοντες, ὅτι διεβίου ἀκολάστως καὶ ἐταιρικῶς. Ἐκ τούτου ἐπλάσθη, ὅτι δύο ἐγένοντο ποιητριαι ταῦτα φέρουσαι δνομα, ὅπερ οὐχὶ ὀρθόν· διότι αἱ δυσφημίζουσαι τὴν Σαπφῷ μαρτυρίαι, μάλιστα αἱ τῶν ἀττικῶν κωμικῶν, προϊλθον ἐκ τε αὐτῶν τῆς μελῳδοῦ τῶν ποιημάτων, ἐν οἷς ἀφελῶς λίαν ἐκφύει τὰ διακατέχοντα καὶ διαφέγοντα τὴν καρδίαν αὐτῆς σφόδρα αἰσθήματα καὶ ἐκ τοῦ ἐλευθερίου βίου, δν τὸ γυναικεῖον ἐν Λέσβῳ φῦλον διῆγε. Τὸ δὲ λεγόμενον, ὅτι ἐν προσθενικύι πλικίᾳ ἐρασθεῖσα νέου τινάς καλλίστου τὴν ὄψιν Φάωνος ἢ Φαέθονος, ἀλλὰ καταφρονηθεῶν ἵπ' αὐτοῦ, ἐρρίθη ἀπὸ πέτρας τηλεφανούς τῆς νήσου Λευκάδος (Στράβ. I, 452) εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπως κατασβέσῃ ἐν τοῖς κύμασι τὸν καταβλέγοντα αὐτὴν ἔωτα, οὐδαμῶς φαίνεται τῆς ἀληθείας τυγχάνον· διότι πρῶτον μὲν οὐδαμοῦ τῶν ποιημάτων αὐτῆς μνημονεύεται τὸ δνομα τοῦ Φάωνος, ἔπειτα δὲ τὸ θανάσιμον ἀπὸ τῆς λευκαδίας πέτρας ἀλλα εἶνε μᾶλλον ἔωτικῶν παθημάτων ποιητικὴ εἰκάν, οἰονεὶ καθαρτήριον (ἄλλα τὸ τούς ἔρωτας παύειν πεπιστευμένον κατὰ Στράβ.) τοῦ κατατίκοντος

Ο δὲ Ἀλκαζος, δοτις διάσημος ἐγένετο διὰ τῶν εὐτόλμων καὶ εὐθύμων αὐτοῦ φόδων, δὲ ξυμνήσας τὴν ἐλευθερίαν, τὸν Ἔρωτα καὶ τὸν οἶνον, συμπολίτης ἦν καὶ παράφορος λάτρις τῆς πρὸ μικροῦ μνημονευθείσης Σαπφοῦς, οἵτις ὅμως ἀπέπεμψεν αὐτὸν ψυχρῶς παρωθήσασα. Διὸ ἀνταλλάξας οὗτος τὴν λύραν πρὸς τὸ ξίφος ἀπεδόμησεν εἰς Αἴγυπτον, ὥπως καὶ ἐκεῖ σπείρῃ τὸν σπόρον ἐλληνικῆς ποιίσεως καὶ τὴν τοῦ σωφρόνως ζῆν ἐπιστήμην.¹

Ἐρωτος ἄλμα. Όμοιον συμβάντος μνημονεύει καὶ ὁ Στηθίχορος (παρ' Ἀθην. XIV, 619) παρθένου τινὸς καὶ ὁ Ἀνακρέων μᾶλλον ἀφηγημένως καὶ εἰκονικῶς. Καὶ ίσως μὲν τινες εἰς ἀπόγνοιαν ἔξ ἐρωτικῆς μανίας καταντήσαντες ἀπετόλμησαν τὸ πλόπυμα τοῦτο, ή εἰκὼν ὅμως παρελήφθη πάντως ἐκ τῆς ἐν Λευκάδι ἀγομένης καθαρτρίου εἰς Ἀπόλλωνα θυσίας, καθ' ἓν κακοῦγγοι, ὁπτιμενοὶ ἀπὸ ἡμίλιπης πέτρας προκλινοῦς εἰς τὴν θάλασσαν, ἐδυγαδεύοντο, εἰς ἐσώζοντο. Ἀκατανότα καὶ οὐδαμῶς ἀληθῆ εἶνε τὰ περὶ τῶν ἔρωτικῶν καὶ ὑπεράγαν τρυφερῶν τῆς Σαπφοῦς σχέσεων πρὸς παρθένους καὶ γυναικας λεσβίας. Καὶ ή δόξα αὐτὴν προσῆλθε πάντως ἐκ τοῦ πάνυ φαιδροῦ ἐν Λέσβῳ βίου τῶν γυναικῶν. Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, ὡς καὶ ἐν Σπάρτῃ, πεπαιδευμέναι δέσποιναι καὶ φιλόσοφοι ἀνεδέχοντο νὰ παιδεύσωσι παρθένους εἰς τε τὴν μουσικὴν καὶ ποίησιν, πύδοκύμουν δ' ἐκεῖναι μάλιστα, αἵτινες διὰ τὴν λεπτότητα καὶ χάριν τῶν τρόπων διεφημίζοντο. Τῶν ποιημάτων τῆς Σαπφοῦς, δεινῶς ἐπισκωπούσης τὰς ὄντιτεχνους, χαριέστατα εἶνε τὰ ἐπὶ τὸν αἰγαῖον, διακρινόμενα ἐπὶ τῇ ζωγραφικῇ δεινότητι (διότι καὶ φιλανθής σφόδρα ἦν) τοῦ τε ἀνδρικοῦ καὶ γυναικείου κάλλους καὶ ἐπὶ τῇ ἀφελείᾳ, μεθ' οὓς ἐκφράζει τὰ συνταραφάδοντα τὴν καρδίαν αὐτῆς αἰσθήματα. Καθόλου δὲ οἱ παλαιοὶ περιπαθῶς ἡγάπτωσαν τὰ ποιήματα τῆς λεσβίας μελώδοι διὰ τῶν περισσῶν χάριν καὶ πολυμέλειαν. Κατὰ δὲ Στράβωνα (Π' 617) «ἡ Σαπφὼ θαυμαστὸν τι χρῆμα ἦν οὐ γάρ ίσμεν ἐν τῷ τοσούτῳ χρόνῳ τῷ μνημονευομένῳ φανεῖσάν τινα γυναικα ἐν ἀμιλλον οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἐκεῖνῃ ποιήσεως χάριν». Κατὰ Πολυδεύκ. IX, 6, 84 οἱ Μυτιληναῖοι ἐκοψαν νόμισμα φέρον τὴν προτομὴν τῆς Σαπφοῦς. Ἱδε καὶ τὰ ἀποσπάσματα τῆς Σαπφοῦς ἐν ἑκδόσ. Bergk poet. lyr. Graec. σελ. 874. Stob. X, 452. XVII 805. XXIX, 28. Αἰδ. ποικιλ. ιστορ. ΧΠ, 18, τοὺς ἀρχαίους λεξικογράφους καὶ τὸ περιπολυδαστον ἔργον τοῦ O. Müller Dorier ἑκδ. β' I. σελ. 233. II 293. 298.

¹ Σ. M. Περὶ Ἀλκαζοῦ προσθετέα τὰ ἔξις· ὁ βίος αὐτοῦ ἐξ ἐπιφανῶν καταγομένου στενῶς συνδέεται πρὸς τὰ πολιτικὰ τῆς πατρί-

Ἐν φῷ χρόνῳ οἱ Λέσβιοι ἀοιδοὶ διεθρύπτοντο ἀπολαύοντες τοῦ παρόντος μάλιστα καὶ ἦδον τά τε καλὰ καὶ λαμπρὰ τοῦ ζῆν καὶ ἔξυμνουν τάς τε χάριτας καὶ τὰς κατ' αἰσθησιν ἡδονάς, δὲν ἔμενον δῆμως καὶ ἄθικτα ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς λυρικῆς ποιήσεως καὶ τὰ κακὰ καὶ σκιερὰ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. **Μέμνερμος** ὁ Κολοφώνιος (600 π. Χ.), δις ἐρασθεὶς ἐν γῆρᾳ ἐμμανῶς τῆς νεαρᾶς αὐλητρίδος Νανοῦς ἡτύχησε, κατώκτειρε καὶ ἐθρύνησε διὰ τῶν ἐπιχαρίτων καὶ αἰμύλων φόδων τὴν ταχεῖαν τῆς νεότητος φθίσιν καὶ παρακμὴν καὶ τὸν μετ' αὐτῆς συμπαρανθοῦντα καὶ συναπομαραινόμενον ἔρωτα, δι' οὗ μόνου μακάριος καὶ εὐδαίμων ὁ ἀνθρωπὸς γίνεται. 'Ο Μίμνερμος ὑπολαμβάνεται, διτὶ ἐγένετο ἴδρυτης τῆς θρηνώδους ἐρωτικῆς ἐλεγείας.'

δος τυραννουμένης. Εἰς ὅπεριν πρὸς τοὺς κρατοῦντας περιελθὼν ἡναγκάσθη ν' ἀποδημήσῃ εἰς Αἴγυπτον, ἐξ οὓς ἐπανιών μετὰ πολυπλάνητον βίον ἐδυνήθη νὰ εἰρηνεύῃ τὴν πατρίδα συμπράξας μετὰ τοῦ σοφοῦ Πιττακοῦ, ὃν δῆμως βραδύτερον ψέγει ἐν τοῖς δικοῖσι στασιαστικοῖς ποιήμασι δεινῶς καὶ υδρίζων καὶ χλευάζων. Ἐν τοῖς ποιήμασι, τοῖς ἀθρενωπὸν χαρακτῆρα ἔχουσιν, διτὲ μὲν ἐνθερρύνει τοὺς συμπολίτας καὶ προτρέπει ἀδεῶς ἐπὶ τοὺς πολεμίους νὰ ἐπέρχωνται μπδαμῶς αὐτοὺς φοβούμενοι, διτὲ δὲ πάλιν, ὡς ὁ Ἀρχιλόχος, μετ' ἀφελεῖας πολλῆς λέγει ('Απόσπασ. 32), διτὶ ἐσώθη ἐκ τυνος μάχης, ἀπορρίψας τὰ ὅπλα, ἀπερ οἱ πολέμιοι ('Ἀθηναῖοι) Ἑλαδον. Μέτοφον τοῖς γενναῖον χαρακτῆρα ἔχουσι ποιήμασιν ἐχρήσαστο φ' Ἀλκαῖος τῷ προσφίλετοι τοῖς Αἰολεῦσι λογαριαῖς δικικαῖοι, συγκειμένῳ μάλιστα ἐκ δακτύλων καὶ τροχαίων. Ἀρμόδιον δὲ εἶνε τὸ μέτρον τοῦτο εἰς ἐκδῆλωσιν τρυφερῶν αἰσθημάτων.

Σ. Μ. Διὰ τῆς λέξεως ἐλεγείας σπουδάνεται κυρίως οὐχὶ ἡ οὐδία, ἡ φύσις, τὸ περιεχόμενον τοῦ ποιήματος, ἀλλὰ διμετρικὸς χαρακτήρ, τὸ εἶδος τοῦ μέτρου. Τὸ ἐλεγείαν δὲ μέτρον πᾶν εξάμετρον μετὰ δακτυλικοῦ πενταμέτρου. Ἡ λέξις παράγεται παρὰ τὸ ἐλεγείας, δισπαίνει θρηνώδες ἄσμα οὐδεμίαν ἔχον σχέσιν πρὸς τὸ μέτρον. Καταγωγὴν δὲ φαίνεται ἔχον ἀσιατικὴν διότι οἱ Ἀσιαταὶ ἐχοῦντο θρηνητικὰς μελωδίας, δις συγνώδευον δι' αὐλοῦ. Καὶ ὁ Μίμνερμος δὲ κατὰ Πλούταρχον «πῦλον τὸν ἀρχαῖον νόμον κραδίας· ἐν ἀρχῇ γάρ ἐλεγεία μεμελοποιημένα οἱ αὐλωδοὶ ἦδον». 'Ελεγείας ἐχρῆτο καὶ Σακάδας ὁ Ἀργεῖος ποιητὴς μελῶν. (Πλούτ. Περὶ μουσ. VIII).

ὴ δὲ μετρική, ἡ πρὸς τοῦτο ἔχοῦτο συνδέων τὸ ἔξαμετρον πρὸς τὸ πεντάμετρον, ἔμεινε τὸ ἀπὸ τοῦτο ιδιάζουσα ἐν τῷ γένει τούτῳ τῶν φύδῶν.

Ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις, ἐν οἷς ἐπίδοσιν μεγάλην ἔλα-
βον πάντες τῆς μελῳδίας οἱ κλάδοι, ἀνεκανίσθησαν καὶ
οἱ Ἱεροὶ χοροί, οἱ ἐν ταῖς θυσίαις ἐκτελούμενοι. **Στησίχο-**
ρος ὁ Ἰμεραῖος, Σικελιώτης, ὃς ἐν ἐσχάτῳ γῆρᾳ τὸν βίον
ἐτελεύτησε (τῷ 556 π.Χ.), κατέστησε τοὺς χοροὺς τούτους
εὐπρεπεστέρους τὴν στάσιν καὶ κοσμιωτέρους τὸ σχῆμα διά-
τινων κανονικῶς γινομένων ἀναπαύσεων, ὅτε περιήρχοντο
τὸν βωμόν, καὶ προσέθηκεν εἰς τὴν στροφὴν καὶ ἀντιστρο-
φὴν αὐτῶν ἀκροτελεύτιόν τι ἄσμα, τὴν ἐπωδόν. Ὡς δ' ὁ
Πλούταρχος διηγεῖται, περιέθηκεν ὁ Στησίαρχος τοῖς δω-
ρικοῖς αὐτοῦ ποιήμασι καὶ τὰς μελῳδίας, καθ' ἃς ἐκεῖνα νά-
ἄδωνται ἔδει.¹

Πᾶσαι αἱ τῆς ψυχῆς διαθέσεις, πάντα τὰ τῆς καρδίας
αἰσθήματα ἀντίχουσιν εὗρον εἰς τοὺς τόνους τῶν λυρικῶν
ποιητῶν, δι' ὧν γνωριμώτεραι τοῖς ἀνθρώποις ἐπὶ μᾶλλον
ἐγίνοντο ποίησις καὶ μουσική. Σεμνὰ καὶ εὐφρόσυνα ἄσμα-
τα ἀντίχουν παρὰ φιλικοῖς συμποσίοις καὶ ἄλλαις ἑορταῖς.
Τὰ δ' ὑπὸ τοῦ Ἀλκμάνος, Ἀρχιλόχου, Τερπάνδρου, Σαπ-
φοῦς, Ἀλκαίου, Σόλωνος, Ἀνακρέοντος, Λάσου, Πινδάρου

¹ Σ. M. Πλούτ. Περὶ μουσ. III. Ὁ Στησίχορος πρότερον Τισίας καλούμενος μετωνυμάσθη κατὰ Σουίδαν οὕτω διὰ τὸ ιστάναι χορούς, οἷονεὶ καροδιδάσκαλος. Ὁ χορός, ὃν ὁ Στησίχορος συνέστησεν ἐξ ὀκτὼ χορευτῶν κατὰ στίχους παρατασσομένων, ἥρχετο ἄδων τὴν στροφὴν πρὸς κιθάραν καὶ βαδίζων ἄμα: ἄδων δὲ πάλιν τὴν ἀντιστροφὴν ἐπέστρεψεν εἰς τὸν θέσιν πρότερον τὸν Τούτοις προσέθηκεν ὁ Στησίχορος τὴν ἐπωδόν, τὸν δὲ χορὸς ἥδεν ιστάμενος. Ὁ Στησίχορος δύναται νὰ ὑποληφθῇ, ὅτι ἐγένετο ὁ πρόδρομος τῆς τε βουκολικῆς ποιήσεως ('Αθην. XIV, 619. Αἰγιαλ. ποικ. ιστορ. X, 18) καὶ τῆς ἐν ὑστέροις χρόνοις ἐπίδοσιν λαβούσης μυθιστορίας διότι ἐποίησεν ἄσματα ἑρωτικὰ οὐχὶ μὲν ὅμοια πρὸς τὰ τῶν Λεσβίων, περιέχοντα ὅμως ὑποθέσεις ἑρω-
τικὰς ἐκ μύθων καὶ δημοτικῶν παραδόσεων καὶ φύματων, ὡς δῆλον ἐξ 'Αθην. XIII, 601. XIV, 618. 620. Παυσαν. IX, 11, 2. X, 26, 9. καὶ Στράβ. VIII, 347.

καὶ ἄλλων συχνὰ πρὸς γνωστὰς τοῦ λαοῦ μελῳδίας συντεθέντα Σκόλια⁴ ἥδοντο δὲ μὲν μονοφώνως, δὲ δ' ἐν χορῷ ἐν συνοικίᾳ⁵ (συναναστροφαῖς) ἀλλήλων, συνοδευόμενα διὰ τῆς ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα μεταφερομένης κιθάρας. Η βραδύτερον γενομένη εἰσαγωγὴ τῆς Σαμβύκης⁶ ἅπαντα ἐν ἀναστροφαῖς ἀλλήλων ἄσματα ἀποδίδοται εἰς τὸν ἔνεκα τοῦ τραγικοῦ αὐτοῦ θανάτου γνωστὸν λυρικὸν Ἱβίκον τὸν Πηγίνον (550 π. Χ.),⁷ δὲ εἰς Σάμον εἴλκυσεν ἡ φύμη τοῦ φιλοτέχνου καὶ λίαν δυστυχοῦς τυράννου Πολυκράτους.

⁴ Σ. Μ. Σκόλια ἡ σκολιὰ ἥδαν παροίνια μέλη ἦ δυματα (Σχολ. Ἀριστοφ. Σφῆκες 1231. Πολιτ. VI, 108. Ἀθην. X, 427), ἄτινα, διακρινόμενα τῶν κοινῶν παρὰ πότον ἄσμάτων, ἔλαθον τὸ ὄνομα τοῦτο εἴτε ἐκ τοῦ μέτρου, εἴτε ἐκ τῆς μελῳδίας, εἴτε ἐκ τῆς διεξαγωγῆς καὶ ἐκτελέσθεως αὐτῶν, καθ' ἓν κατὰ Ἀθηναίων (XV, 694) κατὰ τρεῖς τρόπους ἥδοντο ἢ νόμους. Καὶ κατὰ μὲν τὸν α' τὰ ἄσματα ταῦτα ἥδοντο ὑπὸ πάντων τῶν συμποσιαστῶν· κατὰ δὲ τὸν β' ὑπὸ πάντων μὲν, ἀλλ' ὑφ' ἐνὸς ἐκάστου τούτων χωρίς καὶ κατὰ σειράν· κατὰ δὲ τὸν γ' ὑπὸ μόνων τῶν ἀριστα ἐπισταμένων ἄδειν ὅπουδηποτε καὶ ἀν ἐκάθηντο. Τὸ τρίτον εἶδος τῶν ἄσμάτων τούτων, ἐπειδὴ ἀκανονιστῶς («ώς ἀταξίαν τινὰ μόνον παρὰ τάλλα ἔχον») ἥδετο, οὔτε δηλ. ὑπὸ πάντων οὔτε κατὰ σειράν, ἀλλ' ὅπου ἐκάστος ἢν τῶν «συνετῶν δεκούντων εἶναι μόνων» ἐν τῷ ἄδειν, ἐκλήθη σκόλιον. Τῷ ὄνόματι τούτῳ ἐκλήθησαν ὕστερον καὶ πάντα τὰ παρὰ πότον ἄδομενα ἄσματα. Καὶ εὐρετῆς μὲν τῶν σκολίων κατὰ Πίνδαρον (παρὰ Πλούτ. περὶ μουσ. XXVIII) λέγεται ὁ Τέρπανδρος, ποιηταὶ δὲ τούτων ὁ Πιττακός, ὁ Ἀλκαῖος. Ἀνακρέων, Πράξιλλα ἡ Σικινονία, ὁ Σιμωνίδης καὶ ἄλλοι καὶ Πίνδαρος (Ἀθην. XV, 693 καὶ 694). Τῶν σκολίων τούτων, μίαν ἀγαπητῶν ἐν Ἀθηναῖς ὄντων, προσφιλέστατον ἵν τὸ εἰς Ἀριστοδίον καὶ Ἀριστογείτονα (Ἀθην. XV, 695).

⁵ Σ. Μ. Σαμβύκη ἡ σαμβύκη μέλη τρίγωνον ἢν ἔγχορδον ὅργανον (Ἀριστοτελ. Πολιτ. E. 6.1341.6. πρᾶλ. Ἀθην. IV, 175. XIV, 633) διακρινόμενον τῆς Ἱβίκης⁸ λαμβύκης, ἢ ἔχορδον τοι παλαιοὶ πρὸς συνοδίαν ίαμδῶν ἀπαγγελλομένων (Ἀθην. XIV, 636. Ήσύχ. Φωτιος. Σουτό). Πρᾶλ. Σημ. 3. σελ. 30.

⁶ Σ. Μ. Γνωστὸν εἰς τοὺς γερμανούμαθεῖς εἶνε, ὅτι ὁ Schiller ἐν τῷ ποιήματι die Kraniche des Ibykus εὐφυῶς μαζὶ ἐπιχαρίτως ἐπραγματεύσατο τὸν ὑπὸ ληστῶν φόνον τοῦ Ἱβίκου παρὰ τὴν Κόρινθον καὶ τὴν τούτου ἐκδίκησιν ὑπὸ γεράνων. Τῶν ἄσμάτων τοῦ Ἱβί-

Σύγχρονος τῷ Ἰερώνῳ οὐδὲν ὁ ἀείποτε φαιδρός καὶ γέρων
ἔτι τὰς τοῦ βίου τέρψεις ἐπάδων Ἀνακρέων ὁ Τήιος
(530 π. Χ.). Οἱ ἱαμβοὶ καὶ αἱ πανταχοῦ τότε φίδομεναι πα-
ροίνιοι φῶται τοῦ Ἀνακρέοντος ἀπωλέσθησαν, ἀλλὰ τὰ δνό-
ματα τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐγκωμιασθέντων ἐρωμένων διεφυλά-
χθησαν ἐν μέρει ἐν τῇ μέχρις ήμῶν περισωθείσῃ συλλογῇ
ὑπὸ τὸ δνομα 'Ανακρέοντος ἀπωλέσθησαν, οὐ καὶ φίλος οὐδὲν
τοῖς βασιλείοις τοῦ Πολυκράτους, οὐ καὶ φίλος οὐδὲν
ἀγαπητότατος καὶ εὔνους ὑμνητής· ὑστερον δ' ἀπεδῆμπσε, πέμ-
ψαντος πεντηκόντορον Ἰππάρχου τοῦ Πεισιστρατίδου,¹
εἰς τὰς ιοστεφάνους καὶ λαμπρὰς Ἀθήνας, ἐν αἷς ὡσαύ-
τως φιλόφρονος ὑποδοχῆς ἔτυχεν, ἴδρυθείσης αὐτῷ ἐπὶ
τῆς Ἀκροπόλεως καὶ εἰκόνος χαλκῆς.² Οἱ Ἀνακρέων τῶν
τελευταίων ἐνδόξων λυρικῶν ποιητῶν γενόμενος οὐδὲν
καὶ δὲσχατος σπουδαῖος ἀοιδὸς τῆς ιωνικῆς σχολῆς, ἀφ'
οὗ οὐδὲν ιστορία τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως ἔρχεται.³

κου ὄνομαστότατα οὖσαν τὰ φλογερὰ εἰς καλοὺς παιδίας ἐρωτικά, δ
ηδε χροὸς πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ ἐπαινουμένου εἴτε ἐπὶ τοῖς γενε-
θλίοις εἴτε ἐπὶ νίκῃ ἐν τῷ γυμνασίῳ.

¹ Σ. Μ. Πλατ. Ἰππάρχ. 228 C. Αἰλιαν. π. Ιστορ. VIII, 2.

² Σ. Μ. Παυδαν. I, 25,1.

³ Σ. Μ. ὁ Πολυκράτης κατ' Αἰλιανὸν (ποικιλ. Ιστορ. IX, 4.) «ἐτίμα
καὶ διὰ ἐπουδῆς ήγε (Ἀνακρέοντα) καὶ ἔχαιρεν αὐτῷ καὶ τοῖς ἐκεί-
νου μελεσίν» διὸ καὶ κατὰ Στράβωνα (XIV, 638.) «πᾶσα η ποίη-
σις πληροὶ ἐστὶ τῆς περὶ αὐτοῦ (Πολυκράτους) μνήμης». Ἀπέθανε
δέ, ὡς λέγεται, καταπιῶν ἀσταφίδαν (Plin. H. n. VII, 7, 5), δ καὶ
περὶ Σοφοκλέους λέγεται περὶ φαγὸς σταφυλῆς. Οἱ Ἀνακρέων ἐποίη-
σεν φῶται πρὸς τὸ βάρβιτον οὐ τὴν ππκτίδα φιδομένας καὶ εἰς τε
τὰ θεραπεύοντα τὸν Πολυκράτην εὐγενῆ καὶ καλὰ γεράκια ἀνα-
θησάν ἔχούσας. μεθ' οὐ συνηθανοῦν καὶ συμπαίζειν ἐπεθύ-
μει (Ἀποσπ. 14, 24, 46), καὶ εἰς τὰς παρθένους, δν μίαν δνομάζει
ἔμμανῶς ἐρῶν, τὴν ξανθὸν Εὐρυπύλην. Ἐτι δέ καὶ εἰς τὸν
θεόν τῆς ἀμπελουργίας, τὸ χάρυμα τῶν θροτῶν (καθ' "Ουμρον)
Διάνυσον. "Ουμως δέ, ἐπειδὴ πρὸς τούτους ἐγράψησαν αἱ φῶται, δὲν
πρέπει νὰ ὑποληφθῆ, ὅτι ὁ Ἀνακρέων διῆγε βίου ἀκόλαστον καὶ
ἀνειμένον τούναντίον μετὰ μέτρου καὶ σωφροῦ σύνηντος ἐχρῆτο τῇ
διαιτῃ (Μάξ. Τύρ. XXIV, 297). διότι δὲν ἐξέφραζεν ἐν αὐτοῖς ιδίας
αὐτοῦ ἐπιθυμίας, ἀλλὰ διετύπους ἐπιχαρίτως, φιλόγελως οὐ φύσει,

Ἐν τοῖς ἐπικοῖς τῶν Ἐλλήνων ἄσμασι τὸ μέλος, ἡ μουσικὴ τῆς ποιήσεως, δυθμικὴ μᾶλλον ἢ μελῳδικὴ οὖσα, ὑφισταμένη ἦν δλως καὶ ὑποκειμένη τῇ ποιήσει. Τὸ ἀπὸ τοῦδε δ' ὅμως ἡ μελῳδία οὐ μόνον ἐκτίσατο ὑπεροχὴν ἐν τοῖς λυρικοῖς ἄσμασιν, ἀτινα τὰς ἐσωτάτας ἔθιγον τῆς καρδίας χορδάς, ἀλλὰ καὶ ἐπίδοσιν τοιαύτην ἐλαθεν, ὥστε ἵκανὴ ἐγένετο νὰ χωρισθῇ τῆς ποιήσεως, ὅπως, ἐκδηλοῦσα τὰς ποικίλας τῆς ψυχῆς διαθέσεις, κατακτήσηται τοὺς ἀκροωμένους. Οἱ μελοποιοὶ τούντεῦθεν πειρώμενοι διοίας πλήρεις ἐκφράσεως μελῳδίας νὰ ἐκδηλώσωσι διὰ τῶν ὁργάνων αὐτῶν, κατώρθωσαν νὰ χωρίσωσι τὴν ποίησιν ἀπὸ τῆς μουσικῆς, εἰ καὶ μέχρι τοῦδε στενῶς συνδεδεμέναι ἦσαν καὶ ἀδελφαὶ ὑπελαμβάνοντο, ὅπως αὐθυπαρξίαν ἡ μουσικὴ λάβῃ καὶ ἐπιδόσεως τύχῃ μείζονος. **Σακάδας** ὁ Ἀργεῖος διάσημος αὐλῷδος, πρῶτος¹ ἀγωνισθεὶς τῷ 586 π. Χ. ἐν τοῖς πυθικοῖς ἀγῶσιν ἀγῶνα αὐλοῦ ἄνευ ἄσματος² ἐνίκησε τυχῶν βραβείου.³ Δεύτερος μετὰ τοῦτον ἐνίκησεν ἀγωνισθεὶς τῷ 576, 572 καὶ 568 **Πυθόκρετος** ὁ Σικυώνιος⁴ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀγῶσιν· ὥστε ἀπὸ τοῦδε

τὰ παρὰ Πολυκράτει ἡ ἀλλαχοῦ που συμβαίνοντα μεγαλοποιῶν καὶ αὐξάνων μετὰ τέχνης καὶ ἐπιτηδειότητος. Εἰ καὶ ἀσχάλλει ἐν ταῖς χαιρεστάταις φδαῖς, ὅτι ὁ ἔρως αὐτοῦ ἀποκρούεται, ὅμως οὐδαμῶς φαίνεται τὴν ψυχὴν θλιβόμενος. Ἀπομιμήσεις τῶν ποιημάτων τοῦ Ἀνακρέοντος, διὰ τε τὴν χάριν καὶ εὔτραπελίαν δημοτικώτατος καὶ ἀγαπητότατος ἐγένετο, ἀπαντῶσι μέχρι τοῦ δεκάτου μ. Χ. αἰῶνος. Εὐφυῶς αὐτὸν ἐμιμήθη ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ὁ Χριστόπουλος νέος ἐπικληθεὶς Ἀνακρέων. Σημειωτέον, ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν φερωνύμων αὐτῷ ποιημάτων εἶνε νόθα.

¹ Σ. Μ. Παυσαν. II, 22,8.

² Σ. Μ. Πολυδ. IV, 7, 9.

³ Σ. Μ. Παυσαν X, 74. VI, 14. 10.

⁴ Σ. Μ. Ὁ Παυσαν. ἐν VI, 14, 10. λέγει, ὅτι ἐξάκις ἐνίκησε «Παρὰ δὲ τὸν Πύρρον ἀνὴρ μικρὸς αὐλοὺς ἔχων ἐστὶν ἐκτευπωμένος ἐπὶ στήλῃ. Τούτῳ πυθικαὶ νίκαι γεγόνασι τῷ ἀνδρὶ δευτέρῳ μετὰ Σακάδαν τὸν Ἀργεῖον. Σακάδας μὲν γάρ τὸν ἀγῶνα τὸν τεθέντα ὑπὸ Ἀμφικτιόνων οὐκ ὅντα πω στεφανίτην καὶ ἐπ' ἐκείνῳ στεφανίτας δύο ἐνίκησε, Πυθόκρετος δὲ ὁ Σικυώνιος τὰς ἐφε-

οἱ μὲν ἀγῶνες τοῦ συνοδεύοντος τὸ ποίημα αὐλοῦ ἔξη-
φανίσθησαν δὲ, ή δ' αὐθυπαρξία τῆς δργανικῆς μου-
σικῆς ἔξενίκησεν καὶ ἐπικρατήσασα, οἱ δ' ἄριστοι ἀγω-
νισταὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν. Τῷ 556 π. Χ. Ἀγέλαιος
ὁ Τεγεάτης ἐπειράθη ἐν τοῖς πυθικοῖς ἀγῶσι νὰ ἀγωνισθῇ
πρὸς κιθάραν ἄνευ ἄσματος¹. Ὡς δὲ οἱ προηγηθέντες αὐτῷ
ἐν τῷ ἀγῶνι τολμηροὶ δῆτες ἐνίκησαν, οὕτω καὶ οὗτος
νικήσας ἐστεφανώθη ἐπευφημοῦντος τοῦ παρεστῶτος
πλήθους. Τῷ 396 π. Χ. ἐτυχον βραβείου ἀγωνισθέντες
ἀγῶνα σάλπιγγος καὶ κέρατος ὁ Τέμαξος καὶ Κράτης
ἐν Ὁλυμπίοις. Οἱ μνημονεύθεις ἄριστος ἀγωνιστὴς Σα-
κάδας δέγεται, διτὶ ἐγένετο εὐρετής τοῦ τριμεροῦς
νόμου,² δι'οὐ ή μὲν α' στροφὴ ηδετο δωριστί, ή δὲ β'
φρυγιστί, ή δὲ γ' λυδιστί, συνδέσας διὰ τούτων πρὸς ἀλ-
λὰ τρία κατὰ τὸν χαρακτῆρα δὲ διάφορα μουσικῆς
μέρη εἰς ἐν δλον, διπερ δημαρχοὶ δῆν συναψέο πρὸς τῶν τῶν
λόγων ἔννοιαν. Ἀνοικοδομουμένης τῆς πόλεως Μεσσήνης
ὑπὸ Ἐπαμινώνδου πᾶσαι αἱ ἐργασίαι ἔχετελέσθησαν³ ή-
χούντων τῶν αὐλῶν καὶ μάλιστα τῶν τοῦ Σακάδα με-
λῶν, δις τοιαύτην ἐκτίσατο φήμην, ὥστε ιδρύθη αὐτῷ
ἐπὶ τοῦ Ἑλικῶνος ἀνδριάς ἐν τῇ χειρὶ ἔχων αὐλόν.⁴

Ἶης τούτων πυθιάδας ἔξι, μόνος δὲ οὗτος αὐλοτής. Δῆλα δὲ ὅτι
καὶ ἐν τῷ ἀγῶνι τῷ δημητρίῳ ἐπινίλησεν [ἐξάκις] τῷ πεντάθλῳ.
Πυθοκρήτῳ μὲν γέγονεν ἀντὶ τούτων ή ἐν Ὁλυμπίᾳ στήλῃ

¹ Σ. Μ. Ὁ ἀγῶνας ἐγένετο ἐν τῇ ψιλοκιθαριστικῇ (κατὰ Παυσαν. Χ, 7, 7: «ἐπὶ τῶν κρουμάτων τῶν ἀφώνων»), ήν πρῶτος εἰσήγαγε κατ' Ἀθηναίον (XIV, 637) Ἀριστόνικος ὁ Ἀργεῖος, ἐπερποποιήσε δὲ Λύσανδρος ὁ Σικυώνιος κατὰ Φιλόχωρον (παρ' Ἀθην. αὐτόθι).

² Σ. Μ. Πλούτ. περὶ μουσ. VIII.

³ Σ. Μ. Παυσαν. IV. 27, 7.

⁴ Σ. Μ. Κατὰ Παυσαν. (IX, 30, 2) ὁ πλάδας τὸν ἀνδριάντα ἔξισωσε τοὺς αὐλοὺς πρὸς τὸ μῆκος τοῦ σώματος τοῦ Σακάδα: «ὁ πλάδας . . . οὐ συνεῖς Πινδάρου τὸ εἰς αὐτὸν (Σακάδαν) προοίμιον, ἐποίησεν οὐδὲν εἰς τὸ μῆκος τοῦ σώματος εἶναι τῶν αὐλῶν μείζονα τὸν αὐλοτήν».

IV

ΑΚΜΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

588 — 440 π. Χ.

ΤΟ ΔΡΑΜΑ

Από τῶν μυθικῶν ἡδη χρόνων πολλαχθεὶς καὶ θαιμαστῶς διεπίστωσεν ἐν Ἑλλάδι ἡ μουσικὴ τὴν ἑαυτῆς δύναμιν, ὡς οὖ ἐπὶ τέλους προαχθεῖσα εἰς αὐθύπαρκτον καὶ ἀνεξάρτητον τέχνην ἔτυχεν ἐνεκα τούτου τοιαύτης σπουδαιότητος, ὥστε ὁ καθ' ἄπαντα τὸν κόσμον περικλεὶς γενόμενος Πυθαγόρας (585 — 505 π. Χ.) ὀργῇθη ἐξ ἑαυτοῦ διζικήν αὐτῆς νὰ ἐπιχειρήσῃ ἔξετασιν. Οἱ μέχρι τοῦδε ἀκμάσαντες μελοποιοί, ἀσκοῦντες τὴν καλὴν ταύτην τέχνην, ὀδηγοῦντο ὑπὸ μόνης τῆς ἀριστως βοηθούσοις αἰσθήσεως τῆς ἀκοῆς ὁ Πυθαγόρας ὅμως κατώρθωσε νὰ δεσμεύσῃ τοὺς πτερόβεντας τόνους καὶ ἀναγάγῃ τὰς πρὸς ἀλλήλους ἀναλογίας αὐτῶν ἐπὶ ὀρισμένην μαθηματικὴν βάσιν. "Απας ὁ βίος τοῦ βαθεῖαν κεκτημένου σύνεσιν φιλοσόφου τούτου περιβάλλεται ὑπὸ αἰνιγματώδους λυκόφωτος. Καὶ δὲν συνέγραψε μὲν πιθανώτατα συγγράμματα, χρήσιμον ὅμως ἑαυτὸν παρέσχεν εἰς πνευματικὴν τῶν Ἑλλήνων παίδευσιν. Πάντα δ' ὅσα περὶ αὐτοῦ γινώσκομεν προέρχονται ἐκ παραδόσεων μόνων καὶ ὑποδηλώσεων μεταγενεστέρων συγγραφέων, οἵτινες πολλάκις διαφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους. Γεννηθεὶς ἐν Σάμῳ περὶ τὸ 585 π. Χ. ὀργῇθη προτραπεῖς ὑπὸ τοῦ μνημονευθέντος τυράννου Πολυκράτους νὰ ἀποδημήσῃ εἰς Αἴγυπτον, ἐν ᾧ ἔξοχως μάλιστα προήχθησαν αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι. Μυθεῖς ἐνταῦθα ὁ Πυθαγόρας τῶν ἱερέων τὰ μυστήρια ἴδρυσεν ἐπανιών εἰς τὴν πατρίδα σχολήν, ἐν ᾧ μετεδίδου τοῖς

έαυτοῦ μαθηταῖς τοῦ πλουσίου θησαυροῦ τῆς ἔαυτοῦ ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀθροισθείσης ἐμπειρίας. "Υστερὸν μεταβὰς εἰς Ἰταλίαν ἐγένετο ἐν τῷ ὑπὸ Ἑλλήνων ἀποίκων τὸν δύγδοον π. X. αἰῶνα κτισθέντι Κρότωνι ὁ ἰδρυτὴς τῆς ὀνομαστῆς μυστικῆς ἑταιρίας,¹ ἥτις σκοπὸν προύτιθετο τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπίδοσιν τῶν πρὸς ἀλλήλους τῶν συνόντων σχέσεων.² Τῇ μουσικῇ ἐχρήσατο πολλαχῶς πρὸς ἀνακούφισιν καὶ παραμυθίαν καὶ βελτίωσιν τῆς ψυχικῆς διαθέσεως. Ὑπελάμβανε δέ, ὅτι διὰ τῆς μουσικῆς, ἀριθμητικῆς καὶ γεωμετρίας ὡς βάσεων ἀσφαλῶν ἐδύνατό τις νὰ τύχῃ βαθυτέρας μαθήσεως, καὶ ἐνόμιζεν, ὅτι οἱ νόμοι τῆς ἀρμονίας συμφωνοῦσι πρὸς τὰς ἀποστάσεις καὶ τὰ μεγέθη τῶν ὑπ' αὐτῷ ἐξετασθέντων πλανητῶν, οἵτινες ἔνεκα τούτου πάντως, καθ' ἄ ἐδόξαζε, περιφερόμενοι ἐν τῷ αἰθέρι ἀποτελοῦσι σφαιρῶν ἀρμονίαν. Οἱ ἀριθμοὶ ἐλογίζοντο παρ' αὐτῷ ὡς θεμέλιον πάσης γνώσεως καὶ αἴτια τῶν δυντῶν. Συνεδύαζε λοιπὸν καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλας τῶν τόνων ἀναλογίας πρὸς τοὺς ἀριθμούς, οὓς ὠρίζεν ἀντὶ τῶν τονιαίων ἐκείνων διαστημάτων, ἀπερ τούντευθεν ὡς ἀρμονία (όμοφωνία τόνων) ὑπελαμβάνετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Ἡ ἀκριβὴς ἀναλογία τῆς διὰ πασῶν (χορδῶν) (Octave) ὠρίζετο ὡς 2 : 1, ἢ τῆς διὰ τεσσάρων (quarте³) ὡς 4 : 3 καὶ ἢ τῆς διὰ 5 (quinte) ὡς 3 : 2.⁴ Ἐὰν λοιπὸν ἐξετάσωμεν τοὺς τό-

¹ Σ. Μ. «τεροῦ συλλόγον» καλουμένου κατὰ Ἱεροκλέους «χρυσᾶ ἐπη». Τοῦ συλλόγου τούτου μετεῖχον καὶ γυναικεῖ, αἵτινες ὀνομασταὶ ἐγένοντο.

² Σ.Μ. Παρὰ Πλάτωνι(Πολιτ.600 Β.)«πυθαγόρειον τρόπον τοῦ βίου».

³ Σ. Μ. 'Ἡ καὶ συλλαβὴ παρ' ἀρχαῖοις καλουμένη, ὡς συνένωσις πρώτη συμφωνούντων τόνων.

⁴ "Ἄν δηλ. χορδὴ ἐντεταμένη διαιρεθῇ εἰς δύο ίσα μέρη, τὸ ἐν τούτων ἐμψαίνει τὴν διὰ πασῶν (Octave) αὐτῆς· ἀν δὲ διαιρεθῇ εἰς τέσσαρα ίσα μέρη, τὰ τρία τούτων (3 τεταρτημόρια τῆς χορδῆς) ἐμψαίνουσι τὴν διὰ τεσσάρων (quarte). ἂν δὲ διαιρεθῇ εἰς τρία ίσα μέρη, δύο τούτων (2 τριτημόρια τῆς χορδῆς) ἐμψαίνουσι τὴν ἀκριβῆ διὰ πέντε (quinte) τῆς δλης χορδῆς.

νους τῆς διατονικῆς μουσικῆς κλίμακος ὑπ' ὄψει ἔχοντες
μόνον τὴν χρῆσιν τῶν ἐνταῦθα ἐπισημανθέντων ἀναλο-
γιῶν καὶ συζεύξωμεν πρὸς ἄλλήλους, θέλομεν εὔρει, ὅτι
τὰ μὲν δίτονα (die grossen Terzen) (81 : 64) ἡχοῦσιν ἐν
αὐτῇ παρὰ πολὺ τὰ δὲ τριημιτόνια (32 : 27) πολὺ ὀλίγον.¹
Τοῦτο δ' ὑπολαμβάνεται ὑπὸ νεωτέρων συγγραφέων ὡς

¹ "Αν τις δηλ. διαιρέσῃ τὸ μῆκος χορδῆς, ἢτις διδωσι τὸν τόνον
(si) ὡς ὁ Πυθογόρας, εἰς 8192 μέρη, εὐρίσκει τὴν ἀκριβῆ διὰ τεσσά-
ρων (quarte) αὐτῆς, ἡχούντων 3 τεταρτημορίων τῶν μερῶν τούτων,
δηλ. 6144. "Αν δέ τις λάθῃ ἐκ τοῦ μῆκους τῆς χορδῆς τοῦ νέου τού-
του τόνου (mi) τρία τεταρτημόρια, δηλ. 4608 μέρη, ἔχει τὴν
ἀκριβῆ (quarte) διὰ τεσσάρων (la) τοῦ τελευταῖον τόνου. "Αν τις
ἔξακολουθήσῃ τοῦτο ποιῶν, ἔχει κατὰ μικρὸν τὴν ἑκῆς σειρᾶν τό-
νων si mi la re sol do fa."Αν τις ὁρίσῃ τοὺς τόνους Si-Mi-La εἰς
σταθερὰς χορδὰς καὶ θέσῃ τοὺς λοιποὺς τόνους μεταξὺ αὐτῶν, με-
τατιθεῖς αὐτοὺς διὰ διπλασια-
σμοῦ τοῦ μῆκους τῆς χορδῆς τοῦ τόνου La οὐ διὰ τοῦτος τοῦ τετρα-
χόδου δν βαρὺ La (δηλ. διὰ $2 \times 4608 = 9216$ μέρη), ἔχει μουσικὴν
κλίμακα, ἵς οἱ τόνοι εὐρέθησαν διὰ τῶν ἐπομένων μερῶν χορδῆς
τινος:

La.	4608
Sol.	5184
Fa.	5834
Mi.	6144
Re.	6912
Do.	7776
Si.	8192
La.	9216

Τὸ δίτονον (grosse Terz) do-mi ἔχει ἀναλογίαν 7776 : 6144 ἥ, δν τις
τοὺς ἀριθμούς τούτους διὰ 96 συμκρύνῃ, 68 : 64· ὡσαύτως δὲ καὶ
πάντα τὰ λοιπὰ δίτονα τῆς κλίμακος ταύτης, τοῦ ἀκριβοῦς μεγά-
λου διτόνου ἔχοντος ἀναλογίαν 80 : 64 ἥ 5 : 4. Τὸ μικρὸν δίτονον
La-do ἔχει ἀναλογίαν 9216 : 7776 ἥ, δν τις συμκρύνῃ διὰ 288 ἀμ-
φοτέρους τοὺς ἀριθμούς, 32 : 27, ὡς πάντα τὰ δλλα μικρὰ δίτονα
τῆς κλίμακος ταύτης, τῶν μικρῶν διτόνων ἀναλογίαν ἔχοντων 30 :
25 ἥ 6 : 5.

αίτια, δτι τὰ τονιαῖα ταῦτα διαστήματα δὲν κατελέγοντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς ἀρμονίας, εἰ καὶ ή καθ' ἡμᾶς νῦν οὐχὶ ἀμιγῆς ἀλλὰ μικτὴ χορδοτονία (ἀρμονία, accord) οὐδαμῶς ἡμᾶς κωλύει, δπως λάβωμεν αὐτὰ ως τοιαῦτα. "Οπως δὲ λογίσηται ὁ Πυθαγόρας τὰς μνημονευθείσας τονιαῖς ἀναλογίας, ἔξενηρε τὸ μονόχορδον ὅργανον μετὰ κινουμένης μαγάδος¹ καὶ ἔχοντος πρῶτος τοῖς ἐλληνικοῖς γράμμασιν ως μονοσικοῖς σημείοις. "Ετι δὲ προσέθηκεν εἰς τοὺς ἑπτὰ τόνους τοῦ προτέρου τῶν Ἑλλήνων μουσικοῦ συστήματος καὶ δύδοον ἀλλ' ὅμως οἱ συγγραφεῖς οἱ περὶ χορδοτονίας (accord) τοῦ «πυθαγορείου ὀκταχόρδου» λόγον ποιούμενοι διαφωνεῖσι πρὸς ἀλλήλους. Τὸ δικτάχορδον τοῦτο ή ἀπετέλει τὴν ἔξης κλίμακα La, Si do re Mi fa sol La, ή γένος αὐτῆς διὰ πασῶν, οἵα ἐπὶ παραδείγματι ή ἐπομένη μουσικὴ κλίμαξ, ἥς μνημονεύουσιν οἱ ἀρχαιότατοι περὶ μουσικῆς συγγράψαντες 'Αριστοτέλης τε καὶ Ἀριστόξενος, Mi fa sol La Si do re Mi.

Τελευτήσαντος τοῦ Πυθαγόρου (505 π. Χ.), ἀνεφάνη πρῶτος παρ' Ἑλλησι μουσικῆς συγγραφεὺς² **Λᾶσος** ὁ Ἐρμιονεύς, ὅστις, δοὺς κανόνας πρὸς σύνθεσιν ἀσυμάτων καὶ εἰσαγαγὼν τὴν χρῆσιν τοῦ χρόνου ἀρσεως καὶ θέσεως, διέταξε διθυραμβικοὺς χορούς. Τὰ ὑπάυτοῦ ὅμως συγγράφεντα καὶ ὑπὸ μεταγενεστέρων συγγραφέων μνημονεύομενα θεωρητικὰ περὶ μουσικῆς ἔργα δὲν διεσώθησαν.³ Ο Λᾶσος ἐγένετο διδάσκαλος τοῦ πολλαχῶς ὑμνη-

¹ Σ. Μ. Μαγάς ή καβάλη η ξυλάριον ἦν, ἐφ' οὗ ἐστηρίζοντο αἱ χορδαὶ τῶν ἐγχόρδων δργάνων, δπερ γαλλιστὶ chevalet καλεῖται.

² Σ. Μ. ὁ Σουίδας λέγει «πρῶτος περὶ μουσικῆς λόγον ἔγραψε».

³ Σ. Μ. 'Ο Λᾶσος διατρίβων ἐν Ἀθήναις ἐν μεγάλῃ ἦν τιμῇ παρ' Ἰππάρχῳ τῷ Πεισιστρατίδῃ μελοποιὶ δ' ὃν (Σχολ. Ἀριστοφ. οὐφῆκ. 1410) «κατηκολούθει τῇ τῶν αὐλῶν πολυφωνίᾳ» (Πλουτ. περὶ μουσ. XXIX) καὶ ἔχοντο διθυραμβοῖς μάλιστα. Πρῶτος εἰσαγαγὼν καὶ ἀγῶνας διθυραμβικούς, οἷοι οἱ τῶν τραγικῶν χορῶν («διθύραμδον» — κατὰ Σουίδαν — «εἰς ἀγῶνα εἰσῆγαγε»), περιῆλθεν εἰς ἕριν πρὸς Σιμωνίδην τὸν νεώτερον. Ἐν τοῖς ἀσιγμοῖς ἄσμασι τοῖς καὶ Κενταύροις ἐπιγραφομένοις καὶ τῷ πρὸς Δημητραν ὑμνῷ,

θέντος Πιενδάρου τοῦ Θηβαίου¹ (520—456 π. Χ.), δι’οὗ
ἡ τῶν Ἑλλήνων λυρικὴ ποίησις εἰς τὸ ὑψιστὸν αὐτῆς
θρίγκωμα ἔξικετο διὰ τῶν ἐνθουσιωδῶν αὐτοῦ ὕμνων καὶ
φόδῶν, διθυράμβων καὶ σοκολίων. Οἱ Πίνδαρος ἐγκωμιά-
ζων τοὺς νικητὰς τῶν ἐν ταῖς τέσσαρσιν ιεραῖς πανηγύρεσι
τελουμένων ἀγώνων συνενεκωμίαζε μετ’ αὐτῶν ἄμα καὶ
ἄπασαν τὴν Ἑλλάδα διὰ τῶν φόδῶν, ὃν ἐν δωρίῳ γρα-
φέντων διαλέκτῳ θαυμαστὴν εἶνε ἡ ἀπαυγάζουσα μεγα-
λόνοια καὶ μεγαλοπρεπής ἡ τοῦ λόγου ὑφή. Συνώδευε
δὲ ὁ ποιητὴς τὰς φόδας διὰ τῆς λύρας, ἥν δεξιῶς πάνυ
ἔχειρίζετο ἄριστος ὃν λυρῳδός. Μόνη ἡ διὰ τὸ κάλλος
ἔξιχος καὶ τὰς κεχαριτωμένας φόδας διάσημος ὡς ὁ Πίν-
δαρος **Κόριννα**² ἐδυνήθη νὰ ὑφαρπάσῃ αὐτῷ ἐνίστε τὸν

ὅς, εἰς ἔνα μόνον σφρόμενος στίχον καὶ ἐν δωρικῇ διαλέκτῳ γρα-
φεῖς, ἐμελοποιήθη κατ’ αἰσθακὴν ἀρμονίαν, ἀπέρροπτεν ὡς κακόφω-
νον τὸ σίγμα. (Αθην. X, 455. XIX, 626 προβ. X, 448).

¹ Σ. Μ. Κυρίως ἐγεννήθη, ὡς φαίνεται ἐξ Εὐσταθίου (ἐν Προλόγῳ τῶν Πίνδαρ. παρεκβολῶν σελ. 25) καὶ Στεφάνου Βιζαντίου, ἐν τῇ παρὰ
τὰς Θήβας κώμη Κυνὸς κεφαλαῖς ἐπειδὴ δύμως τὸ πλεῖστον
τοῦ βίου διέτριψεν ἐν Θήβαις, δύναται νὰ κληθῇ Θηβαῖος, ἀτε καὶ
οἰκον ἐν τῇ πόλει ταύτῃ κεκτημένος (Παυσαν. IX, 25, 3). Τὸ δὲ λε-
γόμενον περὶ σύμβαντας τῷ Πίνδαρῳ, νεανίσκῳ ἔτι δύντι, ὅτι «ἀρχὴν
Πίνδαρῳ ποιεῖν ἄρματα ἐγένετο τοιαύτη», ὅτι «μέλισσαι αὐτῷ κα-
θεύδοντι ἐκ καμάτου προσεπέτοντό τε καὶ ἐπλασσον πρὸς τὰ χεῖλα
τοῦ κηροῦ», εὐρίσκει τις παρὰ Παυσαν. IX, 23, 2. Αἰλ. π. ιστορ. XII,
45 Φιλοστρ. πρεσβύτερο. Εἰκόνες II, 12 καὶ Εὐστάθ. σελ. 19.

² Σ. Μ. Καὶ ἡ Μύρτις πηγανίσθη ἐν δημοσίοις ἀγῶσι πρὸς τὸν
Πίνδαρον (Berg Lyr. Gr. p 815, 21). Έν Τανάγρᾳ δὲ τῆς Βοιωτίας
(κατὰ Παυσαν. IX, 22, 3) πατρίδι οὖσῃ τῆς Κορίννης ὑπῆρχε «γραφὴν
(εἰκῶν) τανίᾳ τὴν κεφαλὴν ἡ Κόριννα ἀναδουμένη τῆς νίκης ἔνεκα,
ἥν Πίνδαρον ἄρματα ἐνίκησεν ἐν Θήβαις». Νικήσασα δ’ αὐτὸν πεν-
τάκις (Αἰλ. π. ιστορ. XIII, 24. Σουΐδ. ἐν λ. Πίνδαρος) «ἐνουθέτησεν
ὡς ἄμουσον δύντα καὶ μὴ ποιοῦντα μύθους». «Οτε δὲ κατάχροσιν τῆς
νουθεσίας ἐποιήσατο, «γελάσασα ἡ Κόριννα τῇ χειρὶ δεῖν ἔφη σπει-
ρειν ἀλλὰ μὴ ὄλω τῷ θυλακίῳ. Τῷ γάρ δύντι συγκεράδας καὶ συμ-
φορήδας πανδερμίαν τινὰ μύθων ὁ Πίνδαρος εἰς τὸ μέλος ἔξέχεεν».
(Πλούτ. Πότερον Αθηναῖοι κατὰ π. ἡ κ. σ. ἐνδοξότεροι IV). Μα-
θητεύσας ἐν Αθηναῖς ὑπὸ τῷ Λάσῳ καὶ ἄλλοις (Εὐστάθ. ἐν Προλόγῳ

τῆς νίκης στέφανον. Καὶ ἔτι μὲν αὐτοῦ ζῶντος ἴδρυσαν οἱ Ἀθηναῖοι ἀνδριάντα, οἱ δὲ Σπαρτιᾶται καὶ ὑστερον Ἀλέξανδρος διμέγας ἐφείσθησαν τῆς οἰκίας, ἐν ᾧ ἐγεννήθη, δτε νικητὰς εἰσελαύνοντες εἰς τὴν πάτριον πόλιν διηρπαζον καὶ ἐλεπλάτουν αὐτήν, ἐρήμωσιν καὶ φθορὰν εἰς πάντα ἐπιφέροντες. Τῶν ὡδῶν τοῦ Πινδάρου διεσώθησαν 45 ἐπινίκιοι καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς πρώτης πυθικῆς φόδης κοσμουμένης δι' ἐλληνικῶν μουσικῶν σημείων, ἅτινα εὔκολως σαφονίζονται· ἀθέλομεν δ' ἔχει δι' αὐτῶν λίαν ἀξιόλογον δοκιμασίας ἔλεγχον τῶν σφόδρα ὑπερβαλλόντων τὴν καθ' ἡμᾶς νῦν μουσικὴν ως πρός τε τὴν ἐνέργειαν καὶ τὰ ἀποτελέσματα μελῶν χρόνων ἐκείνων, ἀν μὴ σπουδαῖαι ἀμφιβολίαι ὑπῆρχον περὶ τῆς γνωσιότητος αὐτῶν. Ὡσαύτως δὲ τὸ ὑπὸ τοῦ Β. Μαρκέλλου¹ περισωθὲν ἀπόσπασμα διμηρικοῦ ἥμνου μεθ' ἐλληνικῶν μουσικῶν τόνων, παραδίδοται καὶ τοῦτο ἀνευ δηλώσεως

τῶν Πινδ. παρεκβολῶν σελ. 19. 20) περιποχετο πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα καὶ μάλιστα κατὰ τὰς μεγάλας πανηγύρεις, διποτας ἡ μόνας τὰς μουσικὰς τῶν φόδματων εἰδαγάγη συνθέσεις, ἡ φίλους ἐπισκέψητε προσδιλεῖς, οἷοι ἦσαν ὁ τῶν Ακραγαντίνων μονάρχης Θέοντων, ὁ τῶν Συρακουσῶν τύραννος Ἰέρων ὁ πρεσβύτερος, μεταπεμψάμενος αὐτὸν ἄμα τῷ Σιμωνίδῃ καὶ Βακχυλίδῃ, καὶ οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ βασιλέες, ταγοὶ (Ἡροδ. VII, 6) Ἀλευάδαι, ἡ ὅπως ἐκ τοῦ σύνεγγυς γνωρίσῃ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐλληνον. Εἴθοντες, δὲν περιλαβόντες τοῖς ποιήμασιν, ἐν αἷς ἐγκατέμιξε πάσας τὰς διαδέκτους. "Ἄξιον δὲ σημειώσεως, ὅτι τὸν Πινδάρον ὑπὲρ ἐνὸς μόνου φήματος, ὅτι τὴν πόλιν (Ἀθήνας) ἔρεισμα τῆς Ἑλλάδος ὠνόμασεν, οἱ μὲν μηδίσαντες Θηβαῖοι διὰ χιλίων δραχμῶν ἐξημίωσαν, οἱ δὲ μηδοφόροι Ἀθηναῖοι «οὕτως ἐτίμησαν, ὅπτε καὶ πρόξενον ποιήσασθαι καὶ δωρεάν γυρίας αὐτῷ δούναι δραχμάς» Ίδοκρ. περὶ Ἀντιδ. 166. Εὐσταθ. ἔνθα μνωτέρω σελ. 21. προβ. Πανσαν. I, 8, 4). Ἐτελεύτησε δ' ὁ γδοικοντούτης ἐν τῷ ἐν Ἀργει θεάτρῳ ἐπὶ τοῦ κόλπου τοῦ πολυφιλάκτου Θεοξένου ἡσύχως καὶ ἀπόνως, ως τοῦ θανάτου ἀριστον τοῖς ἀνθρώποις παρὰ θεῶν ὑποληφθέντος δώρου. (Πλούτ. Παραμνθ. εἰς Ἀπολλών. XIV. Εὐσταθ. σελ. 16. Ἡσύχ. Σουΐδ. ἐν λέξει Πινδάρος).

¹ Σ. Μ. ἐπισκόπου Ἀγκύρας (336 μ. Χ.) γράψαντος «περὶ τῶν παρ' Ἑλλησι παροιμιῶν».

περὶ τῆς πηγῆς. Ἐτι δὲ αἱ τρεῖς τῆς Ἀνθολογίας μελῶδιαι ὑμνων εἰς τὴν Καλλιόπην, τὸν Φοῖβον καὶ τὴν Νέμεσιν ἔργα εἰσὶ πιθανῶς κατὰ νεωτέρας ἐρεύνας τοῦ 6^{ου} μ. Χ. αἰῶνος· διὸ οὐδαμῶς συντελοῦσιν, ὅπως παράσχωσιν ἡμῖν ἔννοιάν τινα περὶ τῆς τότε μουσικῆς, ἢτις, εἰ καὶ ἀνευ τοῦ κόσμου τῆς νῦν παρ' ἡμῖν ἀρμονίας, διὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν ὅμως, τὴν μεταρρυθμοῦσαν τὰ πνεύματα σεμνότητα, τὴν πλήρην ἐκφράσεως μελωδίαν καὶ τὸν ἴσχυρὸν καὶ εὔτονον ὁυθὺμὸν ἵκανὴν μαγευτικῶς νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τὰς καρδίας τῶν ἀκροωμένων.

Ἐνισχυθεῖσα ἡ Σπάρτη διὰ τῆς ἀρνίου τοῦ Λυκούργου νομοθεσίας ἡ μεγίστη ἐγένετο ἐν Ἑλλάδι πόλις. Ἐξ ὅτου ὅμως αἱ Ἀθηναὶ διὰ τοῦ σοφοῦ Σόλωνος ἐκτήσαντο νόμους (594 π. Χ.), δι᾽ ᾧ οὐδαμῶς ἐσκοπεῖτο, ως διὰ τῶν τοῦ Λυκούργου, ἡ ἔξισωσις τῶν πολιτῶν ἐν τε τῇ παιδεύσει καὶ τῇ οὐσίᾳ, ἀλλ᾽ ἡ ἀπαυστος καὶ σύντονος δραστηριότης, ὅπως ἀριστεύσωσιν οὗτοι καὶ εύδαιμονήσωσιν ἐν τῷ μέλλοντι· ἔτι δέ, ἐπειδὴ οὐδὲ ἡ καταπίεσις πάσης ἐπὶ τὸ βέλτιον προκοπῆς ἐσκοπεῖτο διὰ τῶν τοῦ Σόλωνος νόμων, ως διὰ τῶν τοῦ Λυκούργου, ἀλλὰ τούναντίον ἡ εὔνοια καὶ πρὸς τὴν πρόδοον βοήθεια καὶ συνεργία, ὅπως ἐπιδώσωσι καὶ προαχθῶσι πᾶσαι αἱ πνευματικαὶ δυνάμεις.—ἀναμφισβητήτως ἔδει αἱ μὲν Ἀθῆναι ὑπὲρ πάσας τὰς ἀλλας Ἑλληνικὰς πόλεις νὰ προαχθῶσιν, οἱ δὲ νόμοι αὐτῶν οὐ μόνον ὁ ὑπογραμμὸς τούτων νὰ γένωνται, ἀλλὰ καὶ ἡ κροπτίς, ἐφ' ἣν στριχθέντες προήχθησαν εἰς τὴν τοῦ δικαίου ἐπιστήμην οἱ τε ὑστερον ἀκμάσαντες Ῥωμαῖοι καὶ οἱ ἔτι βραδύτερον ἡμερωθέντες ἐν Εὐρώπῃ λαοί. Ὁ Πεισίστρατος (560—527 π. Χ.), τηρήσας τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος καὶ εἰσαγαγὼν εἰς Ἑλλάδα τὰ ὅμηρικὰ ἐπη,¹ συνέλεγε συγγράμματα² καὶ διὰ πάντων τῶν τότε σοφῶν

¹ Σ. Μ. Τις πρῶτος εἰσῆγαγεν εἰς Ἑλλάδα τὰ ὅμηρικὰ ἐπη ἐλέχθη ἐν σελ. 12. Σημ. 1.

² Σ. Μ. Πρῶτοι ἐν Ἑλλησι δημιουργοὶ βιβλιοθήκης λέγονται ὑπὸ Γελλίου (Ἄττικ. νύκτ. VI, 17), Ἀθηναῖοι (I, 3) καὶ Ἰσι-

προύθυμεῖτο καθόλου, δπως παιδεύση καὶ εύδαιμονας ἀποδείξῃ τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες, αὐτοῦ τυραννοῦντος, μακρᾶς ἀπῆλαυον καὶ ἀγαθουργοῦ εἰρήνης. Αἱ Ἀθῆναι, αἱ τοσοῦτον εὔνοηθεῖσαι, παραλαβοῦσαι πᾶν, διὰ μέγα καὶ καλὸν παρ' Ἑλλησιν ὑπῆρχεν, ἔξουγένισαν καὶ ἐπὶ τοσοῦτον προήγαγον, ὥστε ταχέως ἐγένοντο τὸ κέντρον τοῦ ἐν Ἑλλάδι πνευματικοῦ βίου, Ἐλλὰς Ἐλλάδος κληθεῖσαι. Ἡ μὲν σχολὴ τῶν ἡρέμως ἔχοντων Ἰώνων, ἔξευροῦσα τὸ ἔπος, τὸν ἴαμβον καὶ τὴν ἐλεγείαν, ἐστήριξε τὸν μουσικὸν ὄυθμὸν καὶ ἐνίσχυσεν· οἱ δὲ σεμνοὶ τὰ ἡθη καὶ ἐμβριθεῖς Δωριεῖς ζητήσαντες νὰ διαφυλάξωσιν ἀπὸ ἐκθηλύνσεως τὴν μουσικὴν δι' αὐτηρῶν νόμων, διέπλασαν αὐτοὶ μάλιστα τὰ περιώνυμα χορικὰ ἄσματα· οἱ δὲ περικαῶς ἔχοντες Αἰολεῖς δι' εὐαισθήτου καὶ αἰσθηματικῆς ποιήσεως πολλοῦ ἄξιον ἀπέδειξαν καὶ ἐν ἰσχύι κατέστησαν τὸ μέλος.¹ ἐν τῇ τῷ Ἀθηνῶν δημοσίῳ λῃτοὶ προήχθη ἀναπτυχθὲν διὰ τῆς ἐνώσεως καὶ συναρμογῆς τοῦ πατρίου ἔπους πρὸς τὴν θρησκευτικὴν λυρικὴν τὸ δρᾶμα, δι' οὗ πᾶσα μὲν ὑπεροχὴ ἐν ταῖς ἐλληνικαῖς ἐκείναις σχολαῖς πρὸς αὐτὸν συνεζεύχθη καὶ συνηρμόσθη, ποίησις δ' ἄμα καὶ μουσικὴ τῆς μεγίστης ἔτυχον καὶ λαμπροτάτης ἀκμῆς.

Τὸ Ἐλληνικὸν δρᾶμα, οὗτος ἵχνη εὔρομεν² ἢδη ἐν τοῖς μετὰ σφοδροῦ πάθους καὶ ζωηρότητος ἀπαγγελλομένοις διθυραμβικοῖς ἄσμασι κατὰ τὰς τοῦ Βάκχου ἐορτάς, συνίστατο τὸ κατ' ἀρχὰς ἐκ λυρικῶν χορικῶν ἄσμάτων, διεκόπτοντο δι' ἐπεισοδίων ὑφ' ἐνδεισμοῦ φαίνεται. "Ιδε Rischl die alexandr. Bibliotheken (Breslau 1838) p. 53 ff.

¹ Σ. M. "Ιδε Ἀθῆν. XIV, 624. 625.

² Σ. M. "Ιδε σελ. 28. Σημ. 3.

γελλομένων. Πρῶτος, δστις οὕτω πως συνδεδεμένα λυρικὰ καὶ ἐπικὰ τραγῳδίας στοιχεῖα ἀπαγγέλλων ἐνώπιον τοῦ πλήθους εύδοκίμει, ἐγένετο ὁ Θέσπις¹ (535 π. Χ.), περιερχόμενος τὴν Ἀττικὴν ἐφ' ἀμάξης μετὰ τοῦ περὶ ἑαυτὸν θιάσου.² Οἱ μαθητὴς ὅμως αὐτοῦ Φρύνεχος πρῶτος ἔδωκεν, ως φαίνεται, εἰς τοιαῦτα αὐτοσχέδια δράματα, ὡρισμένον τι θέμα, ὑπόθεσιν. Ἀναβιβάσας διὰ τῆς Ἀλκί-

¹ Σ. Μ. Πρῶτος τραγῳδοποιός κατὰ ἀδαφεῖς καὶ ἀμφιδόλους μαρτορίας (Θεμίστιος XIX p. 486) Ἐπι γένης λέγεται ὁ Σικυώνιος τρέψας τὴν τραγῳδίαν ἀπὸ τοῦ Διονύσου καὶ ἐπ' ἄλλους πήρων. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ εἰς αὐτὸν ὑπό τε τοῦ Σουίδα καὶ Ἀπεστολίου (ἐν συναγωγῇ παροιμιῶν) ἀναφερομένη παροιμία «οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον». Ἡν δὲ ἡ παλαιοτάτη τραγῳδία εἶδος δατυρικοῦ δράματος ὡς ὁ Ἀριστοτέλης (ποιητ. IV, 15) καὶ οἱ παλαιοὶ γραμματικοὶ λέγουσι (Προβλ. Ἀθην. XIV. 630) καὶ τὸ περὶ Ἀρίστονος λεγόμενον ἐπιμαρτυρεῖ, ὅτι δηλ. οὗτος δεύτερης ἐγένετο τοῦ τραγικοῦ τρόπου, καθ' ὃν ποιεῖ, καθ' ὃν χορὸς δατύρων, ὅμοιων πολὺ πρὸς τράγους ὅντων, ἥδε διὰ διθυράμβων τὰ πάθη καὶ τοὺς κινδύνους, τὴν εὐθυμίαν καὶ χαρὰν τοῦ Διονύσου. Ἐκ τούτου λέγεται, ὅτι προῆλθε καὶ ἡ ὀνομασία τραγῳδία (τράγου ώδη). ἡ γνώμη ὅμως αὗτη ἀπορίπτεται ὑπὸ πλειστῶν ἀποδεχομένων, ὅτι ἡ ὀνομασία προῆλθεν ἐκ θυσίας τράγου, ἀδομένων μετὰ μιμικῶν κινήσεων τῶν διθυράμβων τούτων. Ταῦτα εγίνοντο τὸ κατ' ἀρχὰς ἐν Σικυῶνι καὶ Κορίνθῳ ἐν τῇ τοῦ Διονύσου ἑορτῇ, τοῖς Ληναῖοις ἐν Ἀθηναῖς ὅμως ἡ τραγῳδία διεπλάσθη σὺν τῷ χρόνῳ οὕτως. Ἀγομένης τῆς τῶν Ληναίων ἑορτῆς, εἰς τῶν τοῦ χοροῦ, περὶ τὸν Διονύσου βωμὸν ισταμένου, προσβαίνων τῶν ἀλλῶν ἀνέβαντεν ἐπὶ τῆς παρὰ τὸν βωμὸν τραπέζης, ἐφ' οὐ ἐγίνετο ἡ θυσία (ἐλεός), καὶ διελέγετο πρὸς τὸν χορόν. Οἱ προσαγαγῶν ὅμως τὴν τοιούτῳ τρόπῳ γινομένην τραγῳδίαν εἰς ἀπλοῦν καὶ ἀτελές δρᾶμα πνὸς θέσπις, διεσπειρτῆς ἐγένετο τοῦ πρώτου ὑποκρίτη τοῦ ποιητοῦ (ἀπὸ τοῦ ὑποκρίτης εἰς τὸν χορόν), ὑποκριτομένου διαδοχικῶν πολλὰ πρόσωπα τοῦ αὐτοῦ δράματος καὶ φέροντος προσωπεῖα ἐξ θύμης κατεσκευασμένα. Ἐντεῦθεν προῆλθε καὶ ὁ μεταξὺ χοροῦ καὶ ὑποκριτοῦ διάλογος.

² Σ. Μ. Μηδεὶς ὑπολάβη, ὅτι ἡ τραγῳδία προῆλθεν ἐκ τῆς περιαγωγῆς τοῦ Θέσπιδος ἀνά τὴν Ἀττικὴν καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς λεγομένων σκωμμάτων αὐτοῦ ἔλαβεν ὑπαρξίαν καθ' ἂν τῇ προηγουμένῃ σημειώσει ἐξέθεμεν.

στεως καὶ γυναικῶν πρόσωπα ἐπὶ τῆς σκηνῆς, τοσούτων ἔτιχεν ἀκροατῶν καὶ τοσοῦτον συνεκίνει αὐτούς, ὃστε κατεδικάσθη ποτὲ εἰς πρόστιμον, διότι διά τινος θέματος ληφθέντος ἐκ συμβάντος τῶν χρόνων ἐκείνων, τῆς ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀλώσεως τῆς Μιλήτου, μέχρι δακρύων συνεκίνησε τὸ πλῆθος.¹ Ἀλλ᾽ ὅπως τοιαύταις τραγικαῖς παραστάσεσιν ἐπακολουθήσῃ ἀργόζον πρὸς τὴν τοῦ Βάκχου ἐορτὴν φαιδρὸν δρᾶμα, ἔξενρε **Πρατένας** ὁ Φλιάσιος περὶ τὸ 500 π. Χ. τὸ μυθικὸν σατυρικὸν δρᾶμα, ἐνῷ ὁ χορός τῶν σατύρων καὶ συληνῶν μιμούμενος χλευαστικῶς δι' ἀσμάτων καὶ δρχήσεων τὴν σοβαρότητα τῆς τραγῳδίας μετέβαλλε πάλιν τὴν ψυχικὴν διάθεσιν τοῦ λίθροισμένου πλάθους ἐπὶ τὸ φαιδρότερον. Ἐπεξεργασίας ἐπὶ τὸ βέλτιον τοιαύτης φύσεως δραμάτων, ἐφ' οἷς ὕστερον εύδοκίμησεν ὁ Αἰσχύλος ως ἀριστοτέχνης, ἐποίησαν **Ἀρεστέας** ὁ νίδος καὶ μαθητὴς τοῦ Πρατίνου καὶ **Χοερέλος**² ὁ Ἀθηναῖος (590), δστις οὐ μόνον ἔγραψεν τὸν, ὡς λέγεται, πλήρη δράματα, ἰδρύσας πρὸς τοῦτο καὶ θέατρον, ἀλλὰ

¹ Σ. Μ. Καθ' Ἡρόδοτον IV, 21. Οἱ Ἀθηναῖοι «ἐζημίωσάν μιν (Φρύνιχον) ὡς ἀναμνίσαντα οἰκίαν κακὰ χιλίησι δραχμῇσι καὶ ἐπέταξαν μηκέτι μηδένα χρᾶσθαι τούτῳ τῷ δράματι». Ως παρὰ τῷ Θέσπιδι οὕτω καὶ παρὰ τῷ Φρυνίχῳ ἐπεικράτει ὡς σπουδαιότατον τῆς τραγῳδίας μέρος ὁ χορός, δῆν καινοτομήσας οὗτος διήρεσεν εἰς δύο μέρη, δῶν τὸ ἔργον διάφορον. Ἐπὶ παραδείγματι ἐν τῷ δράματι τοῦ Φρυνίχου Φοίνισσαί σατυρικαῖς σπουδαιότεροι τῶν οἰκείων τῶν Περσῶν μεγιστᾶνες, οἵτινες μαθόντες τὴν ἐν Ἑλλάδι ἡτταν τοῦ Ξέρξου συσκέπτονται περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἔθνους τὸ δ' ἔτερον παρθένοι, Φοίνισσαι, αἵτινες ἐν τοῖς περδικοῖς ἀνακτόροις διατρίβουσαι, ἐθρήνουσιν τὴν ἀπώλειαν τῶν οἰκείων ἐν Σαλαμῖνι (Σχολ. Ἀριστοφ. Σφῆκες 220). Διστε, ἐπειδὴ καὶ παρὰ Φρυνίχῳ τὸ σπουδαιότατον μέρος τὸν ὁ χορός, πολὺ μέρος εἶχε καὶ ἡ δρχησίς καὶ μουσική, ἥς τὰς μελωδίας διὰ τὸ ἐν αὐταῖς τερπνὸν καὶ θρηνῶδες πολὺ πηγάπισαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ μέχρις ἔτι τῶν χρόνων τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου.

² Σ. Μ. Περὶ μὲν Πρατίνου καὶ Ἀριστίου ἵδε Παυσαν. II, 13, 6. Ἀθην. XI, 461. XIV, 417. XV, 686. Περὶ δὲ Χοερέλου Σουίδαν, δις παραδίδωσιν, δτι οὗτος ἐποίησεν 150 δράματα.

καὶ πολὺν καθόλου ἐπεμελήθη, δπως τελειοτέραν ἀποδεῖξῃ τὴν σκηνικὴν τῶν δραμάτων οἰκονομίαν.

Ἡσαν ἦδη αἱ ἑλληνίδες ἐν μικρῷ Ἀσίᾳ ἀποικίαι ὑποτεταγμέναι ὑπὸ τοῦ Κύρου εἰς τοὺς Πέρσας, δτε ἡ ἀπόπειρα, δπως τῇ βοηθείᾳ τῶν Ἀθηναίων ἀποσεισθῇ δ ἔνος ζυγός, δλεθρίαν ἔσχεν ἐκβασιν· οἱ στρατοὶ δμως, οὓς ἡ Περσία ἐπεμψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, δπως ἐκδικήσῃ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν βοήθειαν, ἡττήθησαν ἐντελῶς ἐν ταῖς ἀξιομνημονεύτοις ἐκείναις μάχαις ἐν Μαραθῶνι, Σαλαμῖνι καὶ ἐν Πλαταιαῖς. Αἱ Ἀθῆναι, αἵτινες κατὰ τοὺς δεινοὺς ἐκείνους δι' ἄπασαν τὴν Ἑλλάδα χρόνους ἀείποτε προεμάχοντο, καταληφθεῖσαι ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐνεπρόσθησαν· ἀνεκανίσθησαν δμως αὐθις ὑπὸ τοῦ νικήσαντος ἐν Σαλαμῖνι τοὺς Πέρσας Θεμιστοκλέους, δστις καθείλκυσεν αὐτὰς πρὸς τὴν θάλασσαν κατασκευάσας τὰ πρὸς τὸν Πειραιᾶ τείχη.¹ Κίμων ὁ περσοκτόνος ἐλευθερώσας ἐπειτα καὶ τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἑλληνας τοῦ πιέζοντος ξένου ζυγοῦ, κατέθραυσε τὴν κατὰ θάλασσαν τῶν Περσῶν δύναμιν τελέως καὶ ἔξηνάγκασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην² (449 π. Χ.), ἥτις προσεπόρισε τῇ πόλει τὴν ἡγεμονίαν ἐπὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. Τούντευθεν δὲ ἢ τε δύναμις καὶ ὁ πλοῦτος τῆς τῶν Ἀθηναίων πόλεως ἐπηυξάνετο ἐπὶ μᾶλλον. Ἐπὶ Περικλέους, μάλιστα δ' ἀπὸ τοῦ 470 — 430, ἐκτήσαντο αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι τὴν μεγίστην καὶ λαμπροτάτην ἀκμήν. Διὰ τοῦ ὀλυμπίου Περικλέους ὁραῖσθη-

¹ Σ. Μ. "Ιδε τὰς ὑπ' ἐμοῦ τῷ 1888 ἐκδοθείσας «ΑΘΗΝΑΣ» σελ. 73 καὶ ἔξης.

² Σ. Μ. Ἡ εἰρήνη αὕτη, κι μώνει ος συνήθως καλουμένη οὐδέποτε ἐγένετο, ἐπλάσθη δὲ ὑπὸ τῶν Ἀθηνῶν ὁ πτόρων, δπως ψέγωσι τοὺς Σπαρτιάτας ἐπὶ τῇ ἐπ' Ανταλκίδου τῷ 387—6 εἰρήνη, ἥν ὑπριν τῆς Ἑλλάδος λόγῳ τῷ δικαιοτάτῳ καλεῖ ὁ Πλούταρχος. Ἡ ψευδὴς αὕτη εἰρήνη ὑπελαμβάνετο γενομένη εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπ' Εύρυμέδοντι ποταμῷ τῆς Παμφυλίας διττὴν τοῦ Κίμωνος νίκην, ἥτις δμως δὲν ἐγένετο ως ἐσφαλμένως νομίζει δ συγγραφεὺς τῆς παρούσης διατριβῆς τῷ 449, ἀλλὰ τῷ 465, Θουκ. I, 100. Διόδωρ. XI, 60, 61. Πλούτ. Κίμ. 12. Προβλ. Kurtius Gr. Gesch. II¹, 140. Dunker. Gesch. des Altertums VIII. 168 Anm. und. 208 ff

σαν αἱ Ἀθῆναι δι' ἔξοχων ἀνδριάντων καὶ μεγαλοπρεπῶν κατασκευῶν, ὃν προεῖχον ὁ ναὸς τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς, τὰ προπύλαια τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τὸ Θρησκευτικόν, ὅπερ φοδομῆθη ἐξ ἐπίτηδες, δπως ἐν αὐτῷ καὶ μουσικὴ διδασκαλία γίνωνται καὶ ἐπιδείξεις καὶ ἀγῶνες τελῶνται.

Ἄλλος δὲ τῶν Ἑλλήνων φιλολογία τὸ πολυτιμότατον αὐτῆς στόλισμα ἔσχεν ἐν ταῖς τραγῳδίαις τοῦ **Αἰσχύλου**, τοῦ **Σοφοκλέους** καὶ **Εύριπίδου**, αἵτινες ἀναζωπυροθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν μεγαλουργῶν ἐκείνων χρόνων καὶ τῆς συναισθήσεως τῆς ἀνακτηθείσης ἀνεξαρτησίας πολὺ υπερέβαλον πάντα τὰ προγενέστερα ἔργα τῆς ἐλληνικῆς ποιήσεως κατὰ τὴν μεγαλομέρειαν καὶ τὸ πλῆθος τῶν θεμάτων, κατὰ τὸ ὄψος καὶ τὴν μεγαλοψύχειαν τῶν ὑποθέσεων καὶ κατὰ τὴν τελειότητα τῆς ἐκτελέσεως. Ὁ Αἰσχύλος, δοτις συνεπολέμησε τὰς πρὸς τοὺς Πέρσας μάχας, ἦν πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἑτῶν, δτε μετὰ τὴν ἔνδοξον τῶν Ἑλλήνων ἐν Σαλαμῖνι νίκην τῷ 480 π. Χ. ὁ Σοφοκλῆς πεντεκαιδεκάτης ὃν ἐξελέγη διά τε τὴν μουσικὴν ἐμπειρίαν καὶ τοῦ σώματος τὸ κάλλος, δπως ὡς ἡγεμὼν τοῦ ἐκ νεανιῶν χοροῦ προηγηθῆ κρούσων τὰς τῆς λύρας χορδὰς ἐν τῇ ἐκτελέσει τῆς νικητηρίου δρχήσεως. Ὁ δὲ Εὐριπίδης ἐγεννήθη τὸ αὐτὸν ἔτος¹ ἐν Σαλαμῖνι. Ὁ Αἰσχύλος εἰσαγαγὼν εἰς τὸ λυρικὸν δρᾶμα τὸν διάλογον ἀντὶ τῶν μέχρι τοῦδε συνήθων δι' ἐνδὸς μόνου ὑποκριτοῦ ἐπεισοδίων ἐδίδαξε μόνος τὸν χορὸν ἀποτελοῦντα ἔτι καὶ νῦν τὴν βάσιν τῆς τραγῳδίας ἐν τε τῷ ἀσματὶ καὶ τῇ δρχήσει. Διαρρυθμίσας δὲ τὴν τε σκηνὴν καὶ τὴν τῶν ὑποκριτῶν στολὴν ἐπὶ τὸ συμμετρικώτερον, διεσκεύασε πρῶτος τὴν τραγῳδίαν καὶ κατὰ τὴν ὑφὴν τοῦ λόγου καὶ κατὰ τὴν μουσικὴν καὶ κατὰ τὴν φύσιν αὐτῆς ὡς ἐνέπρεπε τῷ δοντὶ εἰς καλλιτέχνημα ἀπαράμιλλον. Ὁ μαραθωνομάχος Αἰσχύλος γεννηθεὶς τῷ 525 π.Χ. ἐν Ἐλευσῖνι, ἀπεδῆμησε περὶ δυσμὰς βίου δραστηριωτάτου εἰς Σικελίαν, ἐν δὲ χρόνῳ δὲ Σοφο-

¹ Σ. Μ. Ἡ γνώμη, δτι ὁ Εὐριπίδης ἐγεννήθη τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἐν τῇ ἐγένετο ἢ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίᾳ, τυγχάνει πεπλανημένη οὕτω.

κλῆς, δστις ἐγεννήθη ἐν τῷ ἔγγυς τῶν Ἀθηνῶν δῆμῳ τῆς Ἀιτικῆς Κολωνῷ, ἔλαβε νικήσας αὐτὸν τὸν δάφνης στέφανον. Προσεπαυξήσας¹ ὁ περίτεχνος οὗτος τραγῳδοποιὸς τοὺς ὑποκριτάς, κατέστησε σπουδαιότερα τά τε ἐπεισόδια καθόλου καὶ τὸν χορὸν καὶ ἥγανε τὰς ἑαυτοῦ τραγῳδίας ὡς πρός τε τὴν διαρρύθμισιν καὶ οἰκονομίαν τῶν ὑποθέσεων εἰς μεγίστην τελειότητα. Ο Σοφοκλῆς ἐπέζησε τοῦ Εὐριπίδου, δος μᾶλλον ἐπὶ ἐπιδείξει καὶ ἐνεργητικότητι ἢ ἐπὶ βαθυγνωμοσύνῃ διεκρίνετο.² Προσθέσας εἰς τὴν τραγῳδίαν τὸν πρόλογον³ πολὺ ἐπέδρασεν ἐπὶ τὰς ψυχικὰς τῶν ἀνθρώπων διαθέσεις δι' ἵσχυροτέρων ἐπικουρυμάτων, εἰσαγαγὼν τούτου ἔνεκα εἰς τὸ δρᾶμα καὶ πάσας τὰς καινοτομίας τῆς μουσικῆς, αἵτινες πρόσφοροι ἦσαν εἰς τοὺς ἴδιους σκοπούς.

Ἡ τραγῳδία, ἔξαρθεῖσα ὑπὸ τῶν μνημονευθέντων ἀριστοτεχνῶν εἰς τέλειον καλλιτεχνικὸν ἔργον, τὸ μουσικὸν ἐγένετο τῶν Ἑλλήνων δρᾶμα, ἐνῷ ἀρμονικῶς συνηνώθησαν ἡ ποίησις καὶ ἡ μουσική, ἡ μιμικὴ καὶ ὅρχησις καὶ ἡ σκηνικὴ μεγαλοπρέπεια καὶ λαμπρότης. Ἔτι μέχρι τῶν ἐνδόξων χρόνων, καθ' οὓς τοῦ λαοῦ τούτου προέστη ὁ μεγαλοφυέστατος τῶν πολιτικῶν τῆς Ἑλλάδος ἀνδρῶν Περικλῆς, ἐδιδάσκοντο ἐν Ἀθήναις ἐν μῷ ἡμέρᾳ τρία δράματα (τριλογία), ὃν αἱ ὑποθέσεις ἐλαμβάνοντο ἢ ἐκ τῶν μύθων ἢ ἐκ τῆς ἱστορίας, ἐκ τοῦ αὐτοῦ κύκλου, καὶ ἐν σατυρικὸν (τετραλογία). Διδασκομένων τῶν δραμάτων, προσήρχοντο εἰς τὸ εὐρύχωρον θέατρον⁴ ἐν ὑπαίθρῳ 20-30 χιλ. θεατῶν⁵ ἢ δὲ διδασκαλία ἀρχομένη ἀπὸ τῆς πρωΐας

¹ Σ. Μ. 'Ο Αἰσχύλος προσέθηκε τὸν δεύτερον ὑποκριτήν, ὅπως ἀνταγωνισμός τις ἐπὶ τῆς σκηνῆς γίνεται· ὁ δὲ Σοφοκλῆς τὸν τρίτον. Κωφὰ πρόσωπα πολλὰ ἡδύναντο νὰ συμπαριστανται.

² Σ. Μ. Κατὰ Ἀριστοτέλ. ποιτ. 25 ὁ Σοφοκλῆς ἐλεγεν, ὅτι αὐτὸς μὲν «ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους οἷους δεῖ, Εὐριπίδης δὲ οἷοι εἰσιν».

³ Σ. Μ. καὶ τὸν «ἐκ μυχανῆς θεόν».

⁴ Σ. Μ. Περὶ τοῦ Ἀθηνῶν θεάτρου τοῦ Διονύσου ίδε τὰς ὑπ' ἐκθοθείσας «ΑΘΗΝΑΣ» σελ. 47 καὶ 137 καὶ ἔξης.

⁵ Σ. Μ. 'Ἐν τῷ Ἀθηνῶν θεάτρῳ τοῦ Διονύσου πλὴν τῶν 16 χι-

έτελεύτα περὶ ἐσπέραν· ἐν δὲ ταῖς ἑορταῖς, αἵτινες διήρκουν πολλὰς ὥμερας, οἷα τὰ μεγάλα Διονύσια, ἐδιδάσκοντο δώδεκα μέχρι πεντεκαίδεκα κατὰ διαδοχὴν τραγῳδίαι. Τῶν δραμάτων διάλογος, δστις πάντοτε μέλος¹ καλεῖται, ἡχοδέστερος ἦν καὶ ὁ υθμικῶς συμμετρικώτερος ἢ ὁ κοινὸς λόγος καὶ πιθανῶς ὅμοιος πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν καλούμενον recitative.² Ἐν τούτῳ ἡδύναντο οἱ ὑποκριταὶ τὸν μὲν χρόνον νὰ μεταβάλλωσι, μετριάζοντες ἢ ἐπιταχύνοντες αὐτόν, τὰς δὲ φωνὰς αὐτῶν νὰ ὑποβοηθῶσι διὰ τῶν τόνων τῆς λύρας. Ἐν τῷ μονολόγῳ ὅμως, ἐνῷ δὲ ὑποκριτὴς μετὰ παροσίας ἔδει νὰ ἐκδηλώσῃ τὰ διακατέχοντα αὐτὸν σφόδρᾳ τῆς ψυχῆς αἰσθήματα, ὑψοῦτο ἄμα πρὸς τῇ ἀπερπληρώσει τῶν αἰσθημάτων καὶ ἡ φωνὴ ἀποτελοῦσα ἀσμα(μονῷ δίαν).³

Διάδων ἐλευθέρων ἀνδρῶν συνηρχοντο καὶ αἱ πολιτιδες γυναικες καὶ πλῆθος ποδὺ ξένων.

¹ Σ. M. Μέλη ἐκαλοῦντο πάντα τὰ φόματα καὶ τὰ τῶν ὑποκριτῶν καὶ τὰ τοῦ χεροῦ.

² Σ. M. 'Ο διάλογος μέσον τι ἦν ἀπαγγελίας καὶ φδῆς· ἵσως ἢ παρ' Ἀριστοτέλει παρακαταλογήν· Προβλ. 9, 6 καὶ Πλούτ. Ήθικ. p. 1140, F. ἢ καὶ τὸ παρ' Ἀριστοξ. Ἀρμον. I. σελ. 18. Meibom. λογοθετεῖ μέλος λεγόμενον «Λέγεται γάρ δὲ καὶ λογῶδες τι μέλος τὸ συγκείμενον ἐκ τῶν προσφειῶν, τὸ ἐν τοῖς ὀνόμασι. Φυσικὸν γάρ τὸ ἐπιτείνειν καὶ ἀνιέναι ἐνῷ διαλέγεσθαι». Ἀπορριπτέα δὲ φαίνεται ἡμῖν ἢ ὑπὸ Μάλτου (σελ. 58) μετάφρασις τῆς λέξεως recitative διὰ τῆς φράσεως λογαοιδικοῦ μέλους· διότι ἡ λέξις λογαοιδικὸς οὐχὶ περὶ μέλους κυρίως λέγεται, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ μέτρων. Λογαοιδικοὶ ἐπὶ παραδείγματι καλοῦνται οἱ στίχοι, ἐν οἷς ὁ ἰσχυρότερος δακτυλικὸς ὄγκος μεταβαίνει εἰς τὸν ἀσθενέστερον τὸν τροχαικὸν οὕτως ὥστε φαίνονται δύντες μέσον μεταξὺ ποιητικοῦ καὶ πεζοῦ ύθμου. Ἰδε Διογέν. Λαέρτ. 4, 65. Ἀριστείδ. Κοϊντιλ. Gaisf. Hefaest p. 275.

³ Σ. M. Μονῳδίαις μακραῖς μάλιστα ἐχρήσατο ὁ Εὔριπιδης σκηνικὸς φιλόσοφος ἐπικληθείς· δι' αὐτῶν δέ, σπουδαιότατα τοῦ δράματος μέρη ἀποτελουσάν, ἐξεδηλοῦ ὁ πρωταγωνιστὴς σφόδρᾳ τῆς ψυχῆς αἰσθήματα. Σκηνῶν τὸν Εὔριπιδην ὁ πολεμιώτατος αὐτοῦ Ἀριστοφάνης ἐν Βατράχοις λέγει, ὅτι ἀνέτρεψε μονῳδίας τὸ δρᾶμα· πρᾶλ. στίχ. 1330.

"Τύψος καὶ βάθος, μῆκος καὶ βραχύτης τῶν τόνων ἥσαν σύμφωνα καθ' ὀρισμένους κανόνας οὕτως, ὅστε καὶ δυνατὸν ἦν αὐλδὲς συνοδεύων νὰ παρακολουθῇ τόνον πρὸς τόνον τῇ οὕτω πως κανονισθείσῃ μελῳδίᾳ. "Αν δημως τοι-
αῦτα κατὰ όρθιμικοὺς κανόνας (νόμους) συντεθειμένα
ἄσματα καὶ χρονικὴν συμμετρίαν εἶχον, ἀδηλον, εἰ καὶ οἱ τὸ
ζήτημα τοῦτο πολλάκις ἐρευνήσαντες καὶ λεπτομερῶς ἔξε-
τάσαντες οὐδέποτε εἰς πιθανόν τι ἔξαγόμενον ἔξικοντο. Ο
τραγῳδός, δῆτις συνήθως καὶ αὐτὸς ἐλάμβανε μέρος ἐν τῇ
ἐκτελέσει, συνετίθει ἄμα καὶ τὰς μελῳδίας καὶ ἐδίδασκεν
αὐτὸς τούς τε ὑποκριτὰς τοὺς θεατρικοὺς χαρακτῆρας τῶν
προσώπων καὶ τὸν χορὸν δι' ἐπαναλαμβανομένης ὑποβολῆς
καὶ ὑπαγορεύσεως ἐπεξηγῶν καὶ προάδων μόνος. Ο χο-
ρὸς ἐπὶ μὲν Αἰσχύλου συνίστατο ἐκ πεντήκοντα¹ προσώ-
πων, ὕστερον δημως ἡλαττώθη εἰς πεντεκαίδεκα. Τὰ ἀδό-
μενα ὑπὸ τοῦ χοροῦ² ἥσαν τῷ ὅντι ἄσματα· αἱ δὲ ἀρμο-

¹ Ο κύκλος διθυραμβικὸς ἐπὶ Ἀρίονος χορὸς συνί-
στατο κατ' ἀρχὰς ἐκ 50 προσώπων, ἀτινα ὕστερον ἐγένοντο δκτῶ
καὶ τεσσαράκοντα διαιρεθέντα εἰς 4 δωδεκάδας, ὃν πάλιν ἐκάστην
δωδεκάδα εἶχον τὰ 4 δράματα τῆς Αἰσχύλου τετραλογίας (3 τραγῳ-
διαι καὶ 1 σατυρικόν). ² Ύστερον δημως ὁ Σοφοκλῆς πολέμησε τοὺς χο-
ρευτὰς ἀπὸ 12 εἰς 15 παραμείναντας καὶ ἐπὶ τῶν Εὔριπιδου δρα-
μάτων. Ο χορὸς ἴστατο ἐν τῷ κέντρῳ τῷ καὶ χθαμαλωτάτῳ τοῦ
θεάτρου μέρει καλουμένῳ ὁρχήστρᾳ, πῆτις κατὰ τὸν κ. Doerpfeld
ἰσόπεδος ἦν πρὸς τὴν σκηνήν, ὑπολαμβανομένην συνήθως πολλῷ
ὑψηλοτέραν κατὰ τὰ περιθωθέντα τοῦ διογυσιακοῦ θεάτρου λείψανα.
Η τοιαύτη δημως τῆς σκηνῆς μετασκευὴ ἐφ' ὑψηλοτέρου ἐδάφους ἐγέ-
νετο ἐν ὕστεροις χρόνοις, καθ' ἀπέδειξεν ὁ περιφανῆς ἀρχαιοδίφης
οὗτος ἐκ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἐν Μεγαλοπόλει θεάτρου. Ἐν τῷ κέντρῳ τῆς
δρχῆστρας ἦν ἡ θυμέλη, περὶ ἣν ἀντικαταστήθασαν τὸν τοῦ Διο-
νύσου βωμόν, περὶ δὲ ὠρχεῖτό ποτε ὁ ἐπ' Ἀρίονος χορὸς, καθίστατο
τὸ κατ' ἀρχὰς οὗτος ἐν τάξει, κύκλῳ διηρεύοντας δημως δραματικὸν
προσέλαβε χαρακτῆρα, ἐγένετο κατὰ τοὺς ἀρχαίους γραμματικούς
τετράγωνος, τρέψας τὸ μέτωπον πρὸς τὴν σκηνὴν μεταξὺ αὐ-
τῆς καὶ τῆς θυμέλης, δπως μετὰ τῶν δρώντων τῆς τραγῳδίας προ-
σώπων εὐκόλως διαλέγηται.

³ Σ. Μ. Ἐναλασσομένων τῶν όρθιμῶν συμμετεβάλλετο καὶ ἡ ἀρμο-

νίαι,¹ αἱ διὰ τὰ ἄσματα ταῦτα συντεθειμέναι, τοσοῦτον ἥσαν
ἀπλαῖ, ὡστε ἐνίοτε οἱ θεαταὶ συνήδων τοιαύτας γνωστὰς
αὐτοῖς μελωδίας. Οἱ χορὸς συνιστάμενος πάντοτε ἐξ ἀνδρῶν,
καὶ ἀν γυναικες ἔδει νὰ ἀποτελῶσιν αὐτόν, ὠδηγεῖτο ὑπὸ²
τοῦ κορυφαίον καὶ ἐξῆρχε τῶν ὑπὸ δργάνων συνοδευο-
μένων ἄσμάτων διὰ μεγαλοπρεποῦς βαδίσματος καὶ μιμικῶν
ὄρχήσεων ὁσαύτως δὲ καὶ αἱ κινήσεις τῶν ὑποκριτῶν ἥσαν
ἀείποτε μεγαλοπρεπεῖς μετὰ χάριτος γιωδούεναι καὶ ὁυθμοῦ,
ὡστε πᾶσα τῆς τραγῳδίας σκηνὴ νὰ ἐνδεικνύῃ ἄμα πλα-
στικὴν εἰκόνα εὔστόχως διατεταγμένην. Ἐνίοτε τοῦ ἄσμα-
τος ἐξῆρχον εἰς ἥ δύο αὐλοῖς ἀλλὰς ὅμως συνώδευον τὰ
μουσικὰ δργανα τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συλλαβικὸν ἄσμα
ἥ ἐν δυοφωνίᾳ ἥ ἐν διὰ πασῶν συμφωνίᾳ (ἐν Octave) ἥ
συνεπήχουν, δπως τηρήσωσι τὸν ὁαψωδοῦντα ὑποκριτὴν
εἰς βαρὺν ἥ ὑψηλὸν τόνον, δστις ἐπρεπε ν ἀναλογῆ πρὸς
τὴν θέσιν αὐτοῦ. Ἐνίοτε δ' ὑπεδῆλουν τὰ δργανα καὶ μό-
νον τὸν ὁυθμόν, δστις ἀπετέλει παρο³ "Ἐλληνοι χάριν ἀπαρά-
μιλλον τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς, καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις
ἐνεδείκνυτο διὰ πλαταγῆματος κογχυλίων ἥ διὰ τοῦ κρό-
του, ὃν ἐποίουν τὰ ὑποδῆματα σιδηρᾶ ἔχοντα πέλματα.

νία· διότι ὡς δι' ἐκείνων οὕτω καὶ διὰ τῆς μουσικῆς ἐξεδῆλου ὁ χορὸς
κατὰ τὰ ἐπὶ τῆς σκηνῆς δρῶμενα τὰς τῆς ψυχῆς διαθέσεις, ὅτε μὲν
ἐκφράζων θλῖψιν ἐπὶ τοῖς γινομένοις, ὅτε δὲ φόβον περὶ τοῦ μέλλοντος,
ὅτε δὲ χαρὰν καὶ εὐθυμίαν. Καὶ αὐταὶ δὲ αἱ στροφαὶ καὶ ἀντι-
στροφαὶ ἐκ τῶν κόμμων (κοπετῶν, θρήνων) προελθοῦσαι διά-
φορον εἰχον μουσικὴν σύνθεσιν κατά τε τὸν ὁυθμὸν καὶ τὴν διάφο-
ρον ἐκδήλωσιν τῶν τῆς ψυχῆς διαθέσεων, ἐκδηλουμένων καὶ δι' ὁρ-
χηστικῶν κινήσεων μᾶλλον ἥ πττον ζωηρῶν. Ἐν τῷ ποικιλωτάτῳ
διαλόγῳ δὲν συνῆδεν ἐν πολυφωνίᾳ ὁ χορὸς ἀπας πάντοτε (Αἰσχύλ.
Πέρσ. 153 καὶ 154), ἀλλὰ κατὰ τὰς περιστάσεις ὅτε μὲν μέρος τοῦ
χοροῦ, τὸ ἡμιχόριον, (Σχολ. εἰς Αἰσχύλ. Εύμεν. 139. ἐπτὰ ἐπὶ Θήδ.
94. 1066. Σοφοκλ. ΑΙ. 866. Οἰδ. ἐπὶ Κολ. 117. Εύριπ. Ιων 184), ὅτε
δὲ εἰς μόνος χορευτῆς ὡς ἀντιπρόσωπος πάντων.

¹ Σ. Μ. Οἱ νόμοι ἥ ὡς ἐν τῇ συνηθείᾳ λέγομεν οἱ σκοποί,
ἥ ὡς δ. Πλάτ. ἐν πολιτείᾳ δ' 424. Κ. λέγει: τρόπος φδῆς καὶ
κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ἥ κοι.

Ἐν ταῖς Ἀθήνησι σχολαῖς ἐδιδάσκετο ἡδονὴ πάθος τῆς συστάσεως αὐτῶν ὑπὸ Σόλωνος¹ (594) πλὴν τῆς γυμναστικῆς καὶ γραμματικῆς, τῆς ἱστορίας καὶ μαθηματικῆς καὶ ἡ μουσική. Ἐπὶ Περικλέους δημοσίου τοσοῦτον διεδόθη ἡ ἐλεύθεριος αὕτη τέχνη, ὥστε ἀπαραίτητος τούντεῦθεν ὑπελαμβάνετο πρὸς παίδευσιν. Περὶ τὴν μουσικὴν ἡ σχολοῦντο καὶ ὁ Σωκράτης καὶ αὐτὸς ὁ Περικλῆς, δοτις διδάσκαλον ἔσχε τὸν κοινὸν ἀμφοτέροις τούτοις φίλον Δάμωνα.² Αἱ δὲ λως ἴδιαι καὶ πρωτότυποι συνθέσεις τοῦ μελοποιοῦ τούτου, δοτις καὶ ὡς σοφιστὴς γινώσκεται, φαίνεται, δτὶ οὐδέποτε ἀπέτυχον τῆς ὑπὸ αὐτοῦ ἐπιδιωκούμενης ἐπιδράσεως. "Οτε δέ ποτε ὁ ἥχος ἀγρίου φρυγικοῦ αὐλοῦ σφοδρῶς ἐξήγειρε καὶ κατετάραξε νεανίας ἐπὶ τὸ αὐτὸν συμποσιάζοντας καὶ οἶνῳ βεβαρυμένους, κατεπράῦνεν ὁ Δάμων διά τινος σεμνῆς κατὰ δώριον τρόπον ἐκτελεσθείσης μελῳδίας. Ὡς δὲ μέχρι τοῦτο ἀγαπητότατον δραγανον ἦν ἡ λύρα, οὕτω τούντεῦθεν ἡ γαπάνθη ὁ αὐλὸς μάλιστα. Ἐν θρησκευτικαῖς θυσίαις καὶ τοῖς ἐν θεάτροις χορικοῖς ἄσμασι χρῆσις ἐγίνετο αὐλῶν· ἐνίστε δὲ καὶ ποιταὶ καὶ ὑποκριταὶ καὶ δύτορες ἔτι δηλοῦντες συνοδεύοντο δι' αὐλοῦ, οὐ ὁ ἥχος σύμμετρος ἦν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τῶν ἀπαγγελλούμενων. Ἐν χρῆσει δὲ σαν ὁ ἀπλοῦς αὐλὸς καὶ ὁ δίαυλος ἵσου ἢ ἀνίσου μεγέθους κεκοσμημένος δι' ἐπιγλωττίδος, ἐπιτιθεμένης ἐπὶ καλαμίνων

¹ Σ. Μ. Πλὴν τῶν γυμνασίων (γυμναστηρίων), δημοσίων δυτῶν, δὲν είναι μεμαρτυρημένον, δτὶ ὁ Σόλων ἔδρυσε σχολὴν καὶ δὴ δημοσίας. Τούναντίον γνωστὸν τυγχάνει μάλιστα, δτὶ ἡ τῶν παιδῶν ἀγωγὴ καὶ παίδευσις καὶ κατὰ τὴν πολιτικὴν ἔτι ἀκμὴν τῶν Ἀθηναίων ἀνατεθειμένη ἦν εἰς τε τὸν οἶκον (μέχρι τοῦ δια τῆς ἡλικίας ἔτους) καὶ εἰς τοὺς παιδαγωγούς, οἵτινες πρὸς τὴν κατ' οἶκον ἐπιμελεῖσθαι, ὡδῆγουν τοὺς παιδας ἀπὸ τοῦ δια τῆς ἡλικίας εἰς τὰ σχολεῖα, ιδιωτικὰ δηντα, ὅπως ἐκμάθωσι τὸν "Ομηρον, μουσικὴν καὶ ἄλλα μαθήματα καὶ εἰς τὰς παιδαστρὰς καὶ τὰ γυμνάσια πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἀσκησιν.

² Σ. Μ. Περὶ Δάμωνος ίδε Πλατ. Λάχ. 180, Δ. 197, Δ. Πολιτ. γ' 400, Β. Ἀθήν. XIV, 628.

αὐλῶν διαφόρων εἰδῶν. Ἐπιφανεῖς ίδίως καὶ πολυθρύλητοι ἡσαν καὶ εἰς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα διεσπαρμένοι οἱ Θηβαῖοι αὐληταί, ὃν μάλιστα προεῖχεν δὲ Ἀντιγενέδας,¹ μαθητὴς γενόμενος τοῦ Φιλοξένου² δόνομαστοῦ καὶ ως ποιητοῦ.

¹ Σ. Μ. Ἀντιγενίδας αὐληταί δύο ἐγένοντο Θηβαῖοι ἀμφότεροι· διὸ καὶ συγχέονται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ διὰ τὴν ὅμωνυμίαν καὶ τὸν τῆς γεννήσεως τόπον καὶ διὰ τὸ ἐπιτίθεμα. Τούτων ὁ μὲν ἕκαστος ἐπὶ Περικλέους, δοτις Ἀλκιβιάδῃ τῷ ἀνεψιῷ ἐπέστησεν αὐτὸν διδάσκαλον τῆς μουσικῆς (Γέλλ. XV, 17. Σουΐδ.). ὁ δέ, ὁ καὶ μεταβολὰς ἐπενεγκών ἐν τῇ τοῦ αὐλοῦ κατασκευῇ, ἐπὶ Ἐπαμενάνδου καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου. Ἐπώνυμοι τούτῳ ἐγένοντο οἱ κατὰ τὸ ίδιον αὐτοῦ σύστημα διδάσκοντες καὶ ἄσματα συντιθέντες Ἀντιγενίδειοι (Πλούτ. περὶ μουσ. XXI. Περὶ τῆς Ἀλεξ. τύχης II, 2. Θεοφρ. Περὶ φυτῶν ιστορ. IV, 11, 4. Quintil. I, 11, 7).

² Σ. Μ. Φιλόξενος ὁ Κυθηρίος (Σουΐδ. Ησυχ. Διοδ. XIV, 46. Ἀθην. I, 6 καὶ 7. XV, 692) αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ Λακεδαιμονίων τὰ Κύθηρα ἀλώντων καὶ ἀγορασθεὶς εἶτα ὑπὸ Ἀγησύλου τινός, παρ' ὃ μὲν ἔχει ἐκλήθη, ἐπωληθεὶς μετὰ τὴν τούτου τελευτὴν ὑπὸ Μελανιππίδου τοῦ διθυραμβοποιοῦ, δέ ἐδιδάξεν αὐτὸν τὴν λυρικὴν ποίησιν. Οὐ Φιλόξενος γνωριμώτερος ὃν ως διθυραμβογράφος μᾶλλον, διατριβῶν ἐν Συρακούσαις παρὰ Διονυσίῳ τῷ πρεσβυτέρῳ, ἐρριψθη ὑπὸ τούτου εἰς τὰ λατομεῖα· διότι ἥρνετο νὰ ἐπαινέσῃ τὰ ποίηματα τοῦ τυράννου μοχθορά σητα (Παυσ. II, 3. Διοδωρ. XV, 6). Διαλλαγεὶς δημοσίας δὲ Διονύσιος τῇ τῶν φίλων παρακλίσει πρὸς τὸν Φιλόξενον παρέλαβε πάλιν ἐπὶ τὸ συμπόσιον καὶ ἐπιφράτησεν αὐτὸν «ποιά τινα φαίνονται τὰ ποιήματα». Οὐ δέ «ἄλλο μὲν οὐδὲν εἴπε, τοὺς δὲ ὑπηρέτας τοῦ Διονυσίου προσκαλεσάμενος ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀπαγαγεῖν ἐξ τὰς λατομίας. Διὰ τὴν εὐτραπελίαν τῶν λόγων τούτων μειδιάσας δὲ Διονύσιος ἤνεγκε τὴν παρροσίαν, τοῦ γέλωτος τὴν μέμψιν ἀμβλύνοντος». Απὸ Σικελίας ὁ Φιλόξενος ἦλθεν εἰς Ἑλλάδα κομίζων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ Λαίδαν τὴν νεωτέραν ὑπὸ Διονυσίου δωρηθεῖσαν (Σχολ. Ἀριστοφ. Πλούτ. 179. Πλούτ. Ἀλκιβ. 39.), ἐντεῦθεν δὲ εἰς Ἀσίαν, ἐν ᾧ κατὰ Σουΐδαν ἀπέθανεν ἐν Ἐφέσῳ. Ἀλέξανδρος δὲ μέγας ἦκροστο, τοῦ Ἀντιγενίδου ἀναγινώσκοντος, τῶν ποιημάτων αὐτοῦ (Πλούτ. Ἀλέξ. 8. Σουΐδ. ἐν λέξει Ἀντιγενίδας), ἀτινα οἱ μὲν τῶν Ἀρκάδων παῖδες ἐδιδάσκοντο (Ἀθην. XIV, 226. Πολυβ. IV, 20, 9), δέ ὁ Ἀριστοφάνης (κατὰ Πλούτ. περὶ μουσ. XXX) σφοδρῶς προσέβαλε. Λέγει δέ ὁ Πλούταρχος τὰ ἔξης. «Καὶ Ἀριστοφάνης ὁ κωμικὸς μνημονεύει Φιλοξένου καὶ φησίν, ὅτι εἰς τοὺς

Ο Αντιγενίδας φαίνεται, δτι ούτω διὰ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ὁπῶν ἐβελτίωσε τὸν αὐλόν, ὃστε ἡδύνατο δι' αὐτοῦ ν' αὔλη καὶ τοὺς πέντε ἐλληνικοὺς νόμους (τρόπους φδῆς), ἀναγκαίου ἐν τοῖς προτέροις χρόνοις ὅντος πρὸς πάντα τρόπον φδῆς ίδίου, κεχωρισμένου αὐλοῦ. Πολλάκις δὲ Αντιγενίδας συνώδευε τὰ ἄσματα τοῦ διδασκάλου διὰ τοῦ αὐλοῦ παρ' ὀλίγον δῆμως ἐποιεῖτο τὸν παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινον. Πρός τινα δὲ τῶν μαθητῶν, ὅστις πῦλος μὲν θαυμασίως, δλίγον δὲ εὔδοκίμητεν εἶπε ποτε· τοῦ λοιποῦ αὖλην σον ταῖς μούσαις κάμψοι.

Ως μέγα δυνάμενοι ἀνακαινισταὶ καὶ προσθίσταται τῆς ἐλληνικῆς μουσικῆς ἀπαντῶσι περὶ τὸ τέλος τῆς χρονικῆς ταύτης περιόδου **Φρῦνις** δὲ Μυτιληναῖος καὶ δὲ τούτου δεινὸς ἀντίπαλος **Τεμόθεος** δὲ Μιλήσιος, οἵτινες ἔτυχον μὲν μεγίστων τιμῶν ὑπὸ τῶν συγχρόνων, θαυμαζόντων αὐτούς, ὑπέστησαν δῆμως καὶ μομφὰς δριμείας ἐπὶ ταῖς καινοτομίαις ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων μάλιστα ὑπελαμβάνοντο ἀμφότεροι ὡς οἱ αἰτιοὶ τῆς ταχείας μετ' αὐτοὺς παρακμῆς τῆς μουσικῆς. Ο Φρῦνις προσθέσας δύο ἔτι χορδὰς εἰς τὴν κιθάραν, ἥτις πολέμιον δεινὸν καὶ ἀντίζηλον ἐπικινδυνὸν νὰ πολεμῷσῃ εἶχε τὸν νῦν πρόέχοντα καὶ προτιμώμενον αὐλόν, ἐτροποποίησεν ἐπὶ τὸ ποικιλώτερον τὸ ἄσμα. Τούτου ἔνεκα δῆμως τὰ ἄσματα αὐτοῦ φορτικώτερα καὶ ποικιλώτερα ὑποληφθέντα κατεχλευάσθησαν καὶ κατεκρίθησαν δεινῶς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν νεφέλαις (960—975).

Δίκαιος λόγος.

«Λέξω τοίνυν τὴν ἀρχαίαν παιδείαν, ὡς διέκειτο,

νόστ' ἐγὼ τὰ δίκαια λέγων ἢνθισσεν καὶ σωφροσύνην γερόμιστο.

»Πρῶτον μὲν τὰρ ἔδει παιδὸς φωτὴν γρύζαντος μηδὲν ἀκοθεῖ.

κυκλίους χοροὺς μέλην εἰσηνέγκατο. Ή δὲ μουσικὴ (προσωποποιουμένη) λέγει ταῦτα·

Ἐξαρμοίσους ἵπερβολαίους τε ἀροσίους

καὶ τιγλάφους (αὐλούς, οὓς οἱ παλαιοὶ ἐπὶ τῇ χωπηλασίᾳ ἐχρῶντο) ὥσπερ τετὰς

[φαράρονς δῆμη]
κάμπτωτι με κατεμέστωσεν.

»εῖτα βαδίζειρ ἐρ ταῖσιν ὁδοῖς εὐτάχτως εἰς κιθαριστοῦ
»τοὺς καμήτας γυμνοὺς ἀθρόους, κεὶ κριμρώδη κατατίγαι.
»Εἴτ' αὖ προμαθεῖρ, ἄσμ' ἴδιασκειρ, τῷ μηρῷ μὴ ξυρέχορτος,
»ἢ Παλλάδα περσέπολιτ δεινάρ, ἢ Τηλέπορό τι βάσμα,
»ἐτειραμένους τὴν ἀρμοίαν, ἢρ οἱ πατέρες παρέδωκαν.
»Εἴ δέ τις αὐτῶν βωμολοχεύσαιτ', ἢ κάμψειέ τιρα καυτήν,
»οἵας οἱ ρῦρ τὰς κατὰ Φρύνιρ ταύτας τὰς δυσκολοκάμψτονε,
»ἐπετρίβετο τυπτόμενος πολλὰς εἰς τὰς Μούσας ἀφαρίζωτα».

Ο Φρύνις, τελουμένων τῶν Παναθηναίων τῷ 457, ὁ πρῶτος ἐγένετο, δοτις ἀγωνισθεὶς πρὸς κιθάραν ἐστεφανώθη· ἐν τοῖς ἐν Σπάρτῃ δμως τελουμένοις Καρνείοις θέλων νὰ μετάσχῃ τῶν μουσικῶν ἀγώνων διὰ τῆς ἐννεαχόρδου κιθάρας παρηνέθη ὑπὸ τῶν Ἐφόρων πρὸ τῆς προσελεύσεως νὰ ἀποκόψῃ εἶτε τὰς βαρυτέρας εἶτε τὰς δξυτέρας χορδὰς κατ' ἴδιαν αὐτοῦ ἔκλογνην.¹ Ο Τιμόθεος νικήσας τὸν κρουματοποιὸν τοῦτον ἐν φδῇ ὑπέστη καὶ αὐτὸς ὀλίγον μετὰ τὸ συμβάν τοῦτο χρόνον ἀτυχίαν ἔτι σκληροτέραν ἔξωσθεὶς τῆς Σπάρτης διότι προσέθηκεν εἰς τὴν κιθάραν τέσσαρας ἔτι νέας χορδάς. Οἱ Σπαρτιᾶται ἐπιβαλόντες τῷ Τιμοθέῳ τὴν ζημίαν ταύτην, διασωθεῖσαν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Βοηθίου,² ἀφορμὴν ἔσχον, δτι τὴν τε ἀκουστικὴν τῶν νέων αἰσθησιν διέφθειρε διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν χορδῶν καὶ τὰ πρότερον ἀπλᾶ καὶ συμμετρικὰ ἀσματα διελυμαίνετο διὰ τῶν νέων μελωδιῶν, ἐκτεθηλυμένον καὶ ποικίλον καὶ περίτεχνον χαρακτῆρα ἔχουσῶν. Παρὰ ταῦτα δμως οἱ κιθαρωδικοὶ αὐτοῦ νόμοι, τὰ

¹ Σ. Μ. Παρ. Ἀθηναίω (XIV, 636) ταῦτα λέγονται περὶ Τιμοθέου ὀλίγον παρηλλαγμένα. Ἐπιθι Ἡσύχ. Πλουτ. Περὶ μουσ. VI. Ἀθήν. XIV, 638. Παρὰ δὲ τοῖς Λακωνικ. ἀποθ. τοῦ Πλουτ. ἀναγινώσκομεν ἐν κεφ. VIII «Ἐμπρεπής, ἐφορος Φρύνιδος τοῦ μουσικοῦ σκεπάροντας τὰς δύο τῶν ἐννέα ἐξέτεμεν, εἰπὼν, μὴ κακούργει τὴν μουσικήν».

² Σ. Μ. Βοήθ. Περὶ μουσ. I. Πλουτ. Περὶ μουσ. XII. XXX. Οἱ νόμοι τοῦ Τιμοθέου, ὥσπερ καὶ οἱ τοῦ Φιλοξένου ἀγαπητοὶ ἡσαν παρὰ τοῖς Ἀρκάσι. Παρῆν δὲ καὶ ἐν τοῖς γάμοις Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου μετ' ὅλλων μουσουργῶν. Ἄλλ' ἔζησε μέχρι τῶν χρόνων τούτων; (Ἀθήν. XII, 538. XIII, 565. XIV, 626. 636. 657. Παυσαν. III, 12. 10. Quintil. II, 3. Σουιδ. Πλουτ. Λακεδαιμ. ἐπιτηδεύμ. XVII,

λυρικὰ καὶ διθυραμβικὰ ἄσματα τοιαύτης ἔτυχον εὐκλεοῦς φήμης, ὃστε οἱ Ἐφέσιοι χιλίους ἔδοσαν αὐτῷ δαρεικούς, δῶρος πανηγυρικὸν συνθέσην ὕμνον ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Ἑγκανίων τοῦ τῆς Ἀρτέμιδος ναοῦ.

Ἡ καινοφανῆς καὶ καινότροπος μουσικὴ ἐπαγωγοτέρα καὶ ἐμφαντικωτέρα οὖσα ἐκτάτο ἐπὶ μᾶλλον πλείονας ὀπαδούς, εἰ καὶ οἱ προασπισταὶ τῆς παλαιᾶς, ἀπλουστέρας οὖστις, νὰ ἀναστείλωσι προυθυμοῦντο τὴν πρόοδον καὶ ἐπίδοσιν αὐτῆς. Πλὴν ἄλλων καὶ Φερεκράτης ὁ Ἀθηνηθεν ποιητὴς δεινῶς μαστιγοῖ καὶ ἐπισκώπτει ἐν τῇ τραγῳδίᾳ Χείρωνι τοὺς ἑλευθέραν χρῆσιν τῶν τόνων ποιουμένους διὰ τῶν ἐπομένων, ἅτινα ἡ μουσικὴ προσωποποιουμένη ἀπαγγέλλει ὡς σκληρῶς κακουμένη καὶ ὑδριζομένη.

Δέξω μὲν οὐκ ἄκουσα· σοὶ τε γάρ κλίνει
ἴμοι τε λέξαι θυμὸς ἥδονὴν ἔχει.

Μουσικὴ.

Ἐμοὶ γάρ ἥδε τῶν κακῶν Μελανιππίδης
ἐν τοῖσι πρώτοις, δὲ λαβὼν ἀνῆκε με,
χαλαρωτέρα τ' ἐποίησε χορδαῖς δώδεκα.

Ἄλλ' οὐν δύως οὗτος μὲν ἦν ἀποχρῶν ἀνήρ
ἔμοιγε πρὸς τὰ τῦν κακὰ —

Κνιστίας δέ, ὁ κατίρατος Ἀττικός,
εξαρμοίσιον καμπάς ποιῶν ἐν ταῖς στροφαῖς
ἀπολάλεκέ μ', οὐτως. Βοτε τῆς ποιήσεως
τῶν διθυράμβων, καθάπερ ἐν ταῖς ἀσπίσιοι,
ἀριστέρα ἀντὸν φαίνεται τὰ δεξιά.

Ἄλλ' οὐκ ἀρ εἶποις οὕτως, ἦν δύως δύως.

Φρῦνις δ' ἵδιοις στρόβιλοι ἐμβαλών τινα
κάμπτων με καὶ στρέψων, ὅλην διέφθορε,
ἐν πέντε χορδαῖς δόδεκα ἄρμοιριας ἔχων.

Ἄλλ' οὐν ἔμοιγε χ' οὕτως ἦν ἀποχρῶν ἀνήρ.
εἰ γάρ τι κακήρυματερ, αὐθὶς ἀρέλαβε.

Ο δὲ Τιμόθεος μ', δὲ φιλτάτην, κατορθώνχε
καὶ διακέκρακ' αἰνιγνωστα.

Δικαιοσύνη

Ποῖος οὗτος;

Τιμόθεος;

Μουσικὴ

Μιλήσιος τις πυρρίας

κακά μοι παρέσχεν· οὗτος ἀπαγάπας, δέ τις λέγω,
παρειλήνθερ ἀγῶν ἐκτραπέλονς μυρμηκίας.

Καὶ ἐντύχη πού μοι βαδίζοντη μόρη
ἀπέδινε, καρέλισσε χορδαῖς δώδεκα.

¹ Σ. Μ. "Ἡ ἄλλως· «ἄλλα» οὖν ἀνεκτὸς ἦν οὗτος δύωςέμοις",

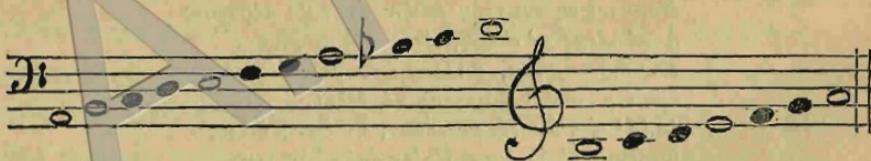
¹ Σ. Μ. Πλουτ. Περὶ μουσ. XXX.

Περὶ τῆς ἐπιτελεσθείσης ἀναπλάσεως τοῦ συστήματος τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα μνημονευθέντων ἀνακαινιστῶν διαφωνοῦσι μὲν οἱ συγγραφεῖς, πάντες δῆμως οἱ μετὰ τὸν προμνημονευθέντα Ἀριστόξενον θεωρίας μουσικῆς συγγράψαντες τὴν ἔξης προβάλλουσι κλίμακα, πεντεκαίδεκα περιλαμβάνουσαν τόνους εἰς δύο διὰ πασῶν.

La, Si do re mi fa sol la, si do re mi fa sol la

Οἱ ἑκτὸς τοῦ τετραχόρδου ὡν βαρύτατος τόνος ἔκαλεῖτο προσλαμβανόμενος. Ἀπὸ τοῦ Εὐκλείδου¹ δῆμως εὑροται ἐνίοτε τὸ τονιαῖον τοῦτο σύστημα ἔτι ἐπινέμενον δι' ἐνὸς πρὸς τὸ δεύτερον «συνημμένου τετραχόρδου», δι' οὖν ἀμεταβλήτως καθωρίσθη τὸ ἔξι ὅκτω καίδεκα τόνων, ἦ, ἐπειδὴ δύο τούτων διττῶς ὑπάρχουσι, κυρίως ἐκ δέκα καὶ ἔξι συνιστάμενον τόνων μέγιστον ἢ ἀμετάβλητον καλούμενον σύστημα τὸ ἔξης:

τετράχορδ. τετράχορδ. τετράχορδ. τετράχορδ. τετράχορδ.
ὕπατον. μέδον. συνημμένον. διεζευγμένον. ὑπερβολαῖον.

1 προσῳδικῶν ἀρχέτων.	11 νήτη συνημμένων.	18 νήτη ὑπερβολαῖων.
2 ὑπέτην ἀτάτων.	12 ποδοφέτων.	17 παρανήτη ὑπερβολαῖων.
3 ποδοφέτων ὑπέτων.	13 τρίτη διεζευγμένων.	16 τρίτη ὑπερβολαῖων.
4 λυχανὸς ὑπέτων.	14 ποδοφέτη διεζευγμένων.	15 νήτη διεζευγμένων.
5 ὑπέτην πέστων.	10 προδιανήτη συνημμένων.	13 τρίτη διεζευγμένων.
6 προδιανήτη πέστων.	9 τρίτη συνημμένων.	12 ποδοφέτων.
7 λυχανὸς πέστων.	8 μέσων.	11 νήτη συνημμένων.
8 μέσων.		10 προδιανήτη συνημμένων.

¹ Σ. Μ. Ἐπὶ Εὐκλείδου ἐπωνύμου ἀρχοντος Ἀθηνησὶ τῷ 403 π.Χ.

'Εν τῷ ἀποσπάσματι τοῦ Φερεκράτους, δπερ ἐν τοῖς ἔμ-
προσθεν κατεχωρίσαμεν, προσβάλλεται ως πρὸς πάντας
τοὺς ἐν αὐτῷ μνημονευθέντας μετασχηματισμοὺς τῆς μου-
σικῆς, ἡ πρακτικὴ χρῆσις δῶδεκα διαφόρων τόνων
νων ἢ χορδῶν. 'Επειδὴ δὲ ὁ ἀρχαιότατος τῶν παρ' Ἑλ-
λησι περὶ μουσικῆς συγγραψάντων Ἀριστόξενος σπουδά-
ζει καὶ θεωρητικῶς νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι ἡ διὰ πασῶν (Octave)
διαιρεῖται εἰς δώδεκα ἵσα ἡμιτόνια, φαίνεται, ὅτι οἱ μου-
σουργοί, τελευτώσոντες τῆς ἐνδόξου ταύτης περιόδου τῆς
μουσικῆς, ἥσαν ἥδη χρωματικοί,¹ ως οἱ ἐν τῇ ἐσπερίᾳ
Εὐρώπῃ νοοῦσι. Τὰ ἔργα δύμως αὐτῶν φαίνεται, ὅτι διοίως
διεπολεμήθησαν ὑπὸ τῶν διπαδῶν τῆς παλαιᾶς διατονικῆς
μουσικῆς, ὃσπερ ἐν δεκάτῳ ἔκτῳ αἰῶνι μ. Χ. τὰ ἔργα τῶν
χρωματικῶν, οἵτινες ὀφείλουσι τὴν σύστασιν αὐτῶν εἰς
τοὺς ἀποπειραθέντας νὰ ἐφαρμόσωσι τὰ ἀρχαῖα τῶν Ἑλ-
λήνων τονιαῖα γένη εἰς τὴν νεωτέραν μουσικήν.

V

ΠΑΡΑΚΜΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

440—μέχρι 500 π. Χ. καὶ πέραγε.

ΟΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΙ

Οἱ ἐν τῇ προηγουμένῃ περιόδῳ ἀκμάσαντες λυρικοὶ ποι-
ηταὶ Πίνδαρος καὶ Κόριννα καὶ Σιμωνίδης, ἔτι δὲ οἱ τρα-
γικοὶ Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς καὶ Εύριπίδης καὶ οἱ ἔξοχοι
μουσοπόλοι Ἀντιγενίδας, Φρύνιχος καὶ Τιμόθεος σύγχρο-

εῖσήχθη ὁ ιωνικὸς ἀλφάβητος ἐξ 24 γραμμάτων ἐν χοίνει. Τὸ
ἔτος δὲ τοῦτο, καθ' ὃ καὶ ἡ μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν 30 τυράννων ἀπο-
κατάστασις τῆς τοῦ Σόλωνος νομοθεσίας ἐγένετο, ἀποτελεῖ ἀρχὴν
χρονολογίας. (Διοδώρ. XIV, 12. Δημοσθ. XXIV § 42. 133 καὶ 134.
XLIII § 51. Λυσίου, Λόγος XXI § 4. Πλούτ. Ἀριστείδ. 1, 25. Λουκ.
'Ἐργοτίμ. 76).

¹ Σ. Μ. Οι δι᾽ ἡμιτονίων συνθέσεις ποιοῦντες μουσουργοί.

νοι ἦσαν ἵσπιν ἔχοντες δημιουργικὴν δύναμιν, ἐξικομένης δι' αὐτῶν τῆς τε ποιήσεως καὶ μουσικῆς εἰς τὸ ἄωτον τῆς τελειότητος. Ἐπειδὴ δ' οἱ λυρικοὶ καὶ τραγικοὶ τὰς τῶν ποιημάτων ὑποθέσεις ἔκ τε τοῦ παρελθόντος ἔλαβον καὶ τοῦ παρόντος περιτέχνως ἐρμηνεύσαντες πάσας τὰς τῆς ψυχῆς διαθέσεις καὶ περιπαθήσεις καὶ τὰς παραφόρους τοῦ ἀνθρώπου ἐπιθυμίας, οὐδὲν τοῖς μουσουργοῖς ὑπελείπετο ἔτι, ὃν τὸ βασίλειον περιελάμβανε τὸ εὔρυτατον τῆς φαντασίας πεδίον, ἢ ν' ἀφαιρέσωσι τὴν ἀπόλυτον ἔξουσίαν ἀπὸ τῶν ποιητῶν, οἵτινες ἡρμοζον μέχρι τότε τοὺς τόνους πρὸς τὴν ἴδιαν αὐτῶν ποίησιν, καὶ ἀποδώσωσιν οὕτω τῇ μουσικῇ ἵσπιν τῇ ποιήσει ἔξουσίαν καὶ τιμήν. Συνέστη ἀρα τούτου ἔνεκα ἀγῶν τῶν μουσικῶν πρὸς τοὺς ποιητάς, οὖν τὴν σφοδρότητα κατείδομεν ἐν τοῖς καταχωρισθεῖσι χωρίοις τοῦ τε Ἀριστοφάνους καὶ Φερεκράτους. Καὶ αὐτὸς δ' ἔτι ὁ Πλούταρχος περιθύμως ἔχει, ὅτι ὁ Λᾶσος καὶ Μελανιπίδης, ὁ Φιλόξενος καὶ Τιμόθεος διὰ τῶν ἴδιων καινοτομιῶν τελέως διέφθειραν τὴν σεμνὴν τῶν παλαιῶν μουσικήν, καὶ ὅτι ἡ μουσική, ητίς πρότερον ὑπηρετικὴ ἦν τῇ ποιήσει, ἔκ τότε ἥρξατο ἀμφισβητοῦσα αὐτῇ καὶ ἀντιποιουμένη τοῦ πρωταγωνιστεῖν.¹ Καὶ οἱ μὲν δοκιμώτατοι τῶν μουσοποιῶν ἐπεθύμουν ἀπὸ τοῦδε νὰ μὴ ὑπόκεινται πλέον ὑπὸ τὰς μουσικὰς διατάξεις τῶν ποιητῶν, ἀλλ' αὐτοὶ νὰ ἔξευρίσκωσι τὰς μελῳδίας πρὸς τὰ ποιήματα ἐκείνων· οἱ δὲ ποιηταὶ αὐθάδειαν καὶ δὴ καὶ ὕδριν ὑπελάμβανον νὰ περιβάλωσι τὰ ποιήματα αὐτῶν δι' ἄλλης ἢ τῆς ὑπ' αὐτῶν σκοπουμένης καὶ προωρισμένης μελῳδίας. Διὸ διαχωρισθείσης τῆς μουσικῆς ὅλως ἀπὸ τῆς ποιήσεως ἔνεκα τῶν ζηλοτύπων τούτων ἐρίδων, διήχουν τούντεῦθεν τὰ ὅργανα καθ' ἑαυτὰ μόνα ἄνευ ἄσματος ἐν τοῖς ναοῖς καὶ τοῖς θεάτροις, ἐν ταῖς σχολαῖς καὶ τοῖς ἴδιοις οἴκοις

¹ Σ. Μ. Πλούτ. Περὶ μουσ. XXIX καὶ ἔξης. Σημειωτέον καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ συγγραφεὺς περὶ χωρισμοῦ ποιήσεως καὶ μουσικῆς λόγον ἐποίησατο καὶ ἐν σελ. 37, ὅτι δηλ. καὶ ἀρχαιότερον ὁ χωρισμὸς αὐτῶν ἥρξατο.

καὶ πύξάνοντο δσημέραι καὶ διεδίδοντο αὐτὰ πολλαπλασιαζόμενα. Ὁ **Ἐπέγονος** ἐπὶ παραδείγματι («φύσει μὲν Ἀμβρακιώτης δημοποίητος δὲ Σικυώνιος») ἔξευρών τὸ δύμων τεσσαράκοντα χορδὰς ἔχον ἐπιγόνειον, διὰ πλήκτρου δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἐκρούετο,¹ συνέζευξε πρῶτος, ως λέγεται, πρὸς τὰς μελῳδίας τοῦ αὐλοῦ τὰς τῆς κιθάρας. Ὅμοια νέα καὶ πολύχορδα δργανα ἦσαν ἡ τε μάγαδις,² ἵς αἱ εἴκοσι χορδαὶ κατὰ ζεύγη διὰ πασῶν (ἐν octaven) ὑρμοσμέναι ἦσαν, καὶ τὸ σι μίκιον³ πέντε καὶ τριάκοντα χορδὰς ἔχον. Τὰς χορδὰς δύμως τῆς ἀρχαιοτάτης κιθάρας ὥρισαν μὲν νῦν εἰς πέντε, διήρεσαν δύμως ἐκάστην τούτων εἰς βαθὺ διάστασις, ὅπως γίνηται χρῆσις αὐτῶν πρὸς πολλοὺς τόνους. Παλλαπλασιαζομένου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θαυμαστῶν καὶ μαθητῶν τῶν ἐξόχων μουσουργῶν, συνηνόντο ἄμα καὶ αἱ ἀπαιτήσεις αὐτῶν. Οὕτως **Ἀμοιβεὺς** δι' Ἀθήνηνθεν περικλυτὸς κιθαριστὴς ἐλάμβανεν ἐπὶ πάσῃ ἐν τῷ θεάτρῳ κιθαρίσει ἐν ἀττικὸν τάλαντον.⁴ Σφόδρα δύμως ἐπειμάτο καὶ ἐψέγετο δ

¹ Σ. Μ. Ἀθην. IV, 183. XIV, 637. Πολυδ. Ὄνομαστ. IV, 59.

² Ἡ λυδικὴν τὴν καταγωγὴν ἔχουσα μάγαδις, ἵς καὶ ἀνωτέρω (σελ. 30. Σημ. 3.) ἐμνημονεύσαμεν, σχεδὸν δύμοιον τριγωνικὸν ἔγχορδον δργανον οὖσα ως ἡ πικτὶς καὶ ἡ σαμβύκη, τὸ ψαλτήριον καὶ βάρβιτον καὶ αὐτὴ ἡ κοινῶς ἄριπα προσαγορευομένη, εἶχε μὲν εἴκοσι χορδὰς, ἐπειδὴ δύμως αὗται ἀρμοσμέναι (κεχορδισμέναι) ἦσαν ἀνά δύο, κυρίως εἶχε δέκα χορδὰς (Ἀθην. XIV, 634 καὶ ἐξῆς. Ἀλκμᾶνος ἀποσπ. 81 παρὰ Bergk). Ταύτη καὶ Ἀνακρέων ἐχρῆπτο καὶ Σοφοκλῆς (Ἀθην. XIV, 637. Πολυδ. Ὄνομ. IV, 61). Ὄμοιώς τῇ κρούσῃ τῆς μαγάδιδος ἦδον καὶ χοροὶ ἀντιφώνως, εἰς βαθεῖς μὲν τόνους ἀνδρες, εἰς ὑψηλοὺς δὲ παιδεῖς (Ἀθην. XIV, 635). Διὸ ἡ μάγαδις καὶ ἀντιφθογγος καὶ ἀντιζυγος καλεῖται. Μαγαδις καὶ βαρέως (Ἀθην. αὐτόθι).

³ Σ. Μ. Πολυδ. IV, 59.

⁴ Σ. Μ. Παρ' Ἀθην. IV, 623. Ζήνων διφίλασσοφος ἦδεως μετὰ τῶν μαθητῶν ἐν θεάτροις ἱκουεν αὐτοῦ κιθαρῳδοῦντος (Πλατ. Περὶ θήρικ. ἀρετ. 4. Αἰλιαν. Περὶ ζῷων VI. 1). Καὶ ἐν Κορίνθῳ δ' ἐν θεάτρῳ ἐκιθαρώδει (Πλούτ. Ἀρατος 17. Πολυαιν. Στρατηγημ. IV, 6, 1).

κόμπος καὶ ὁ τῦφος τῶν αὐλητῶν, οἵτινες ἐπὶ τὴν σκηνὴν παρήρχοντο πολυτιμοτάτας ἀλουργίδας ἡμφιεσμένοι. Τούτων δὲ καὶ τῶν ἀναριθμήτων ἐν Ἀθήναις ἐρασιτεχνῶν τῆς μουσικῆς ή τε δόξα καὶ τιμὴ τότε μόνον ἐμειώθη καὶ κατέρρευσεν, δτε κωμικοὶ καὶ σατυρικοὶ ἀφειδῶς κατέσκωψαντὴν οἴστιν καὶ κενοδοξίαν. Ὁ δ' ἀνεψιδὸς¹ τοῦ Περικλέους Ἀλκιβιάδης (440 π. X.), δοτις οὐ μόνον ἐπὶ γένει καὶ φύσει δεξιᾳὶ καὶ διανοίᾳ θαυμαστῇ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ κάλλει ἔξοχῷ διεκρίνετο, εἰ καὶ διδάσκαλον ἐν τῇ αὐλητικῇ ἐσχε τὸν μνημονευθέντα ἐνδοξὸν Ἀντιγενίδαν, «ἔφευγεν δύμως τὸ αὐλεῖν ως ἀγενὲς καὶ ἀνελεύθερον» καὶ ἐβδελύττετο τοὺς αὐλοὺς ἀσχημίζοντας τὸ πρόσωπον τοῦ φυσῶντος ἀνθρώπου. «Ἐτι δὲ τὴν μὲν λύραν τῷ χρωμένῳ συμφθέγγεσθαι καὶ συνάδειν, τὸν δ' αὐλὸν ἐπιστομίζειν καὶ ἀποφράττειν ἔκαστον τὴν τε φωνὴν καὶ τὸν λόγον ἀφαιρούμενον. «Αὐλείτωσαν οὖν», ἔφη, «Θηβαίων παῖδες· οὐ γάρ ἵσασι διαλέγεσθαι· ήμιν δὲ τοῖς Ἀθηναίοις, ως οἱ πατέρες λέγουσιν, ἀρχηγέτις Ἀθηνᾶ καὶ πατρῷος Ἀπόλλων ἐστίν, δων ή μὲν ἔρριψε τὸν αὐλόν, δ δὲ καὶ τὸν αὐλητὴν ἔξεδειρε».² Διὰ δὲ τῶν συντόνων ἐνεργειῶν τῶν φιλοσόφων ἀπεβλήθη ἐπειτα ή αὐλητικὴ καὶ ἐκ τῶν σχολῶν· καὶ προύπτηλακίσθη ως ἀνάρμοστος πρὸς ἐλευθέρων διατριβάς.

Διὰ τῆς συνετῆς τοῦ Περικλέους διοικήσεως κατέστη μὲν ἐπὶ τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ χρόνων τὸ ἀττικὸν κράτος εὔδαιμονέστατον καὶ δυνατώτατον, ἐπολλαπλασιάσθη δύμως εὔ-

¹ Σ. Μ. 'Ο συγγραφεὺς ἐξ ἀπροσεξίας μᾶλλον ή κατὰ συνειδησιν ἔγραψεν: ἔγγονος διότι καὶ τοῖς παισὶ γνωστὸν ἐστιν, ὅτι ή συγγένεια Ἀλκιβιάδου πρὸς Περικλέα ἀνεψιοῦ ήν πρὸς θεῖον, καὶ δὴ ως ἔξης. Κλεισθένης δὲ νομοθέτης πάππος ήν Δεινομάχης τῆς Ἀλκιβιάδου μητρός. Ιπποκράτης δ' ὁ Κλεισθένους ἀδελφὸς πάππος ήν τοῦ Περικλέους. 'Ο Ἀλκιβιάδης ἄρα ἀνεψιὸς ήν τοῦ Περικλέους ἐκ πρώτης ἔξαδέλφης ως ἡμεῖς σόμερον λέγομεν. (Πλάτ. Ἀλκιβ. I, 104, Β. Πλούτ. Ἀλκιβ. I. Προβλ. Herzberg Alkibiades S. 53).

² Σ. Μ. Πλούτ. Ἀλκιβ. II.

μαρείας είσαχθείσης καὶ ὁ πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὴν πολυτέλειαν ἔρως. Ἀφθόνως κατεδαπανῶντο χρήματα ἐπὶ ταῖς δημοσίᾳ μετὰ μεγίστης μεγαλοπρεπείας διεξαγομέναις τραγῳδίαις, σὺν αὐταῖς δὲ καὶ τῷ σατυρικῷ δράματι διεπλάσθη (450—404) διὰ τοῦ Ἐπιχάρμου,¹ Κρατίνου,² Κράτητος,³ Φερεκράτους⁴ καὶ μάλιστα τοῦ

¹ Σ. Μ. 'Ο Ἐπιχάρμος ἀνήκει εἰς τὴν ἀρχαιοτέραν κωμῳδίαν καὶ δὴ τὴν τῶν Δωριέων, πῆτις ἐπίδοσιν καὶ τελείωσιν ἔδαβεν ἐν Σικελίᾳ. Γεννηθεὶς ἐν Κῷ (478) διῆλθε τὸ πλεῖστον τοῦ ἐνενηκονταετοῦ βίου ἐν Σικελίᾳ, ἐν ᾧ ἐπαιδεύθη πρὸς τῇ πατρόθεν ιατρικῇ καὶ τὴν Πιθαγόρου φιλοσοφίαν. Αἱ κωμῳδίαι αὐτοῦ, αἵτινες ἐδιδάσκοντο ἐν Συρακούσαις, δὲν ἐφερον χαρακτῆρα πολιτικού, ὡς αἱ τοῦ Ἀριστοφάνους, ἀλλ' ἴδιωτικόν. Ἐρανιζόμενος δ' ὅμα τὰς ὑποθέσεις καὶ ἐκ τῆς μυθολογίας, ἔσκωπτε τὰς μωρίας τῶν κοινωνιῶν, μηδὲ τῶν θεῶν αὐτῶν φειδόμενος καὶ ἥσων, καὶ διέπρεπεν ἐν τῇ περιγραφῇ χυδαίων καθόλου χαρακτήρων. Οἱ συμπολῖται εὐγνωμονοῦντες ἀνήγειραν αὐτῷ ἀνδριάντα (Διογ. Λαέρτ. VIII. § 78. Προβλ. Σουίδαν. Διογ. Λαέρτ. III. § 17. Ἀριστοτ. ποιητ. V, 5. Ἀθήν. ἐν πλειστοῖς χωρίοις καὶ Ο. Müller : Dorer. II p. 354...)

² Σ. Μ. Περὶ Κρατίνου, Ἀθηναίου, (520—423) λέγεται, διὰ τὸ ἔδωκεν εἰς τὴν ἑταῖροι καὶ ἀπειρόκαλον κωμῳδίαν εὔτακτότερον, συμμετρικώτερον καὶ ἐντεχνότερον τύπον. Οἶον δὲ τὸ δαιμόνιον τοῦ Αἰσχύλου πιεῦμα ἐν ταῖς τραγῳδίαις ἦν, τοιοῦτον ἦν τὸ τοῦ Κρατίνου ἐν ταῖς κωμῳδίαις. Οἱ δ' ἀρχαῖοι ἐπίκινουν αὐτοῦ τὸ ἀδρὸν τῆς ἐπινοίας ὀκωμμάτων, ἀστειοσύνης καὶ εὐτραπελίας καὶ τὸ κομψόν, ἀλληγορικὸν καὶ εἰκονικὸν γλώσσης γλαφυρᾶς καὶ εὐτόνου. Εἰς τὸ καταχλευάζειν καὶ κατασκώπειν τοδοῦτον ἦν ἀδυσώπτως, ὥστε δὲ Ἀριστοφάνης πρὸς αὐτὸν λεπτότερος ἦν. Περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου περιπεδῶν εἰς οἰνοποδίαν κατεχλευάζετο ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων ὡς καταπνίξας ἐν τῷ οἴνῳ τὴν κωμικὴν αὐτοῦ εὐφυΐαν· διὸ συνελθὼν ἐποίησε κωμῳδίαν, τὴν Πυτίνην (φιάλην), δι' οὓς καὶ αὐτὸν τὸν Ἀριστοφάνην ἐνίκησε. Νίκαι δ' αὐτοῦ μνημονεύονται αἱ πᾶσαι ἐννέα. Ἀποσπάσματα παρὰ Meineke : Fragm. com. Graec. Vol. I.

³ Σ. Μ. 'Ο Κράτης. Ἀθηναῖος καὶ αὐτός, ὑποκριτής δὲ κατ' ἄρχας τοῦ Κρατίνου, ἐγένετο ποιητὴς κωμῳδῶν δόκιμος. Δεινὸς δὲ μάλιστα ἦν περὶ τῶν ἐντεχνῶν πλοκῶν τῶν ὑποθέσεων, αἵτινες ἐλαμβάνοντο οὐχὶ ἐκ τοῦ πολιτικοῦ βίου, ἀλλ', ὡς αἱ τοῦ Ἐπιχάρμου, ἐκ τοῦ ἴδιωτικοῦ ('Ἀριστοτ. ποιητ. V), ὑποτυποῦσαι καὶ εἰκονιζουσαι οὕτη καὶ χαρακτῆρας, οἷος ὁ τοῦ μεθύσον. Προβλ. Σουίδαν, δὲς ἐσφαλ-

Αριστοφάνους, ὑπερέχοντος ἐπὶ ἀγχινοίᾳ θαυμαστῇ καὶ ἀστειολογίᾳ σπινθηριζούσῃ, ἡ κωμῳδία ὡς ίδια ὅλως καλλιτεχνικὴ ἔκφανσις, ἐν ᾧ μετὰ τολμηρᾶς εὐτραπελίας καὶ ὑπερβαλούσης παιδιᾶς πικρότατα ἐπεσκώπιοντο καὶ ἔχλευαζόντο τὰ γέλωτος ἄξια καὶ αἱ τῶν πονηρῶν κακίαι. Τῶν τοῦ δράματος χορῶν, πρὸς παραινέσεις σπουδαίας χρησίμων, καταργηθέντων, οἵ μουσουργοὶ ἀντὶ τούτων ἐπλήρωσαν τὰ μεταξὺ χάσματα διὰ μουσικῆς τὰς αἰσθήσεις διαθρυπτούσης. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι μὴ ἀρκούμενοι εἰς τὰ ἐν ἡμέρᾳ διδασκόμενα δράματα, ἐώρταζον καὶ ἐν νυκτὶ τὰ **Διεονύσια**, ἀ οὐδὲν ἔτερον ἦσαν ἢ ἀγριαὶ καὶ ἀχαλίνωτα ὅργια, ἐν οἷς οἱ τελοῦντες τὴν θριαμβευτικὴν τοῦ Βάκχου πομπὴν δρχούμενοι, ὠρυόμενοι, ἐκμαινόμενοι, θορύβου ἐπλήρουν καὶ πατάγου τὴν πόλιν ὅθεν ἀν διήρχοντο. Τὰ παντοῖα ἀνομήματα, ἄτινα ὀλέθριον διέσπειραν ὅηλητήριον, ἐξεθῆλυναν καὶ ἐδηλητηρίασαν καὶ τὰς ἀλλας τέχνας καὶ τὴν πλείστου ποτὲ ἀξίαν μουσικήν, χλιδανὴν γενομένην καὶ ἀθράν. **Ἐυχατος** πάντων, δὲς παρέλυσε καὶ ἐξηδυνάτισε τὴν μουσικήν, **Σέμων** ἦν δὲ Μάγνης, Αἰολεύς, δοτις εἰσαγαγὼν τὸν φαιδρὸν τοῦ ἄδειν τρόπου, σιμῳδίαν¹ καλούμενον κατέσβεσε σχεδὸν τὴν ιε-

μένως δύο ἀνθ' ἐνὸς ὄμωνύμων ποιητῶν τῆς ἀρχαιοτέρας κωμῳδίας μνημονεύει. Ἀριστοφ. Ἰππ. 535. — ¹ Σ. Μ. Καὶ ὁ Φερεκράτης εἰς τῶν τῆς ἀρχαιοτέρας κωμῳδίας ἐστίν. **Υποκριτής** τὸ πρῶτον τοῦ Κράτητος, ἐγένετο βραδύτερον τῶν ὀνομαστοτάτων κωμῳδῶν διακρινόμενος ἐπὶ ἀδρότητι ἐπινοίας καὶ οἰκονομίᾳ περὶ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν κωμῳδιῶν. Ἡ γλῶσσα αὐτοῦ ἦν γλαφυρά, κεχαριτωμένη καὶ θαυμαστῶς σαφής· διὸ δὲ ὁ Ἀθηναῖος (VI, 258) καὶ Φρύνιχος (παρὰ Σεφαν. Βυζ. p. 43) καλοῦσιν αὐτὸν ἀττικώτατον. Ἀποστάματα παρὰ Meineke (ἔνθα ἀνωτέρω) καὶ Bergk de Reliq. Com. Att. Antiq. p. 284—306.

¹ Σ. Μ. Σιμῳδία = ιλαρῳδία καὶ μαγῳδία (Στράβ. ιδ' 41. σελ. 648. Ἀθην. XIV, σελ. 620). Διαφέρει δὲ ιλαρῳδία σιμῳδίας. «Φησὶ δὲ ὁ Ἀριστόξενος τὴν μὲν ιλαρῳδίαν, σεμνὴν οὔσαν, παρὰ τὴν τραγῳδίαν εἶναι, τὴν δὲ μαγῳδίαν παρὰ τὴν κωμῳδίαν. Πολλάκις δὲ οἱ μαγῳδοὶ καὶ κωμικάς ὑποθέσεις λαβόντες ὑπεκρίθησαν κατὰ τὴν ίδιαν ἀγωγὴν καὶ διάθεσιν. **Ἐσχε** δὲ τούνομα ἡ μαγῳδία

ρὸν τῆς μουσικῆς δῷδα. Ἐξετάζοντες οἱ παλαιοὶ τὰς ἀφορ-
μὰς τῆς καταφανοῦς παρακμῆς τῆς μουσικῆς, εὔρισκον,
ὡς καὶ πρότερον ἐμνημονεύσαμεν, ὅτι διαφθορεῖς αὐτῆς
ἐγένοντο οἱ προγενέστεροι ἀνακαινισταί, οἵτινες ἀντικατέ-
στησαν τοὺς παλαιοὺς τῆς μουσικῆς σεμνοὺς τρόπους
δι' ἐπιχαρίτων καὶ ἡδέων μελῳδιῶν. Ὁ Πλούταρχος ὡς
κυρίαν αἰτίαν τῆς ἐντελοῦς τῆς μουσικῆς παρακμῆς ὑπο-
λαμβάνει τὴν ἐπίδοσιν καὶ ἐπαύξησιν τῆς θεατρικῆς μου-
σικῆς, ἥτις τοῦ χρόνου προϊόντος διαχωρισθεῖσα ὅλως τῆς
ποιήσεως καὶ ὑπερόπτις ἐπὶ τοῦτο ἡδονὴ ἐτράπη, ἀποβα-
λοῦσα τὴν προτέραν ἀπλότητα, ιδίαν παντάπαισιν ὁδόν.
Καὶ διεδόθη μὲν παρὰ τοῖς πολλοῖς καὶ κοινὸν ἄμα ἐγένετο
κτῆμα ἡ μουσικὴ, ἐπειδὴ ὅμως λίαν ἀδρὰ καὶ ἐκτεθηλυ-
μένη ἦν, ὑπελαμβάνετο σφόδρα ἐπιζήμιος καὶ φθοροποιὸς
τῶν ἡθῶν τοῦ λαοῦ, ἅτινα δσημέραι χαλαρώτερα ἐγίνοντο.
Διδ πολιτικοί τε καὶ φιλόσοφοι ἐρρωμένως ἤρξαντο προσ-
βάλλοντες τὴν νέαν ἀνειμένην μουσικήν, ἣς ἔνεκα τῷ
440 π. X. ἐκλείσθησαν τὰ Ἀθήναι θέατρα. Ἐπειδὴ ὅμως
ἡ ἐνέργεια καὶ σπουδὴ, δπως ἀνασταλῇ ἡ ἐπὶ τὰ χείρω
ὅπῃ αὐτῆς, ματαία ἀπέβη ἐπὶ τέσσαρα ἔτη, ἐπετράπη νὰ
ἀναπετάσωσι πάλιν αὐτὰ τὰς πύλας.

“Η τε αἴγαν τῶν Ἀθηνῶν, ἡ πᾶσαν καταυγάζουσα τὴν
Ἐλλάδα, καὶ ἡ αὐξανομένη αὐτῶν δύναμις καὶ ἐπὶ τὰς ἄλ-
λας ἐλληνίδας πόλεις ἐπιβαλλομένην ἐξηρέθισαν ἀπὸ μα-
κροῦ ἡδονῆς χρόνου τὸν φθόνον τῆς Σπάρτης. Ἐκ τούτου
ἔξεκαθη, ζῶντος ἔτι τοῦ Περικλέους, δ ὀλέθριος πελο-
ποννησιακὸς πόλεμος (431—404), δστις τὸ πέρας ἔλαβε
διὰ τῆς τῶν Ἀθηνῶν παραδόσεως καὶ τῆς αὗθις ὑπὸ τῆς
Σπάρτης ἀνακτηθείσης ἡγεμονίας. Ἐπειδὴ δὲ ἀπαυστοὶ
ῆσαν οἱ πόλεμοι τῶν ἐλληνίδων πόλεων πρὸς ἄλλήλας,
τελέως καὶ τὰ ὅρια αὐτῶν μετεβλήθησαν, καὶ τὰ ἡθη τοῦ
λαοῦ διὰ τὰς ταραχὰς ἐπὶ μᾶλλον ἐξηρειώθησαν καὶ εὐ-

ἀπὸ τοῦ οἰονεὶ μαγικὰ προφέρεσθαι καὶ φαρμάκων ἐμφανίζειν δυ-
νάμεις». Πρβλ. Ἀθήν. XIV, σελ 621. — Ο Στράβων καὶ Ἀθηναίος
καλοῦσι τὸν Σιμωνα Σιμον.

κολον κατέστησαν Φιλίππω τῷ Μακεδόνι, ἐποφθαλμιῶντι εἰς τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἑλλάδος, δπως εἰσβάλῃ εἰς αὐτὴν στερουμένην ισχυρᾶς ἀμυντικῆς δυνάμεως. Διὰ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης (338 π. Χ.) ἡ μὲν τύχη τῆς Ἑλλάδος ἐκρίθη, εὑκαιρον δὲ τῷ Φιλίππῳ ἦν, δπως ἐπιβάλῃ νόμους εἰς τοὺς ἡττηθέντας. Ἀλέξανδρος δὲ μέγας διαδεξάμενος τὸν πατέρα ἐν τῇ βασιλείᾳ συνεπλήρωσε τὴν ὑποταγὴν τῶν ἄπαξ ἔτι τολμησάντων ν' ἀποστῆσωνται Ἑλλήνων ὑψῷ ἑαυτῷ ποιησάμενος τὰς Θύνθας, ἃς ἀρδην ἐκ θεμελίων κατασκάψας οὐδενὸς ἐτέρου ἐφείσατο ἡ τῶν ιερῶν καὶ τῆς οἰκίας μόνον τοῦ ποιητοῦ τῶν ἐπινικίων ὥδῶν Πινδάρου καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ. Ἀπολεσθείσης δημος τῆς ἐλευθερίας, ἔξελιπε καὶ ως λαμπάς ἐσβέσθη καὶ ἡ δημιουργικὴ τῶν Ἑλλήνων δύναμις διότι τούτεσθεν ἀναφαίνονται ἀκμάζοντες ἀντὶ μὲν ποιητῶν καὶ ἀοιδῶν ιστοριογράφοι καὶ φιλόσοφοι καὶ δήτορες, ἀντὶ δὲ μουσουργῶν ἐνθουσιώντων καὶ εὐρετῶν ἀρμονιῶν καὶ τρόπων μουσικῶν, ἐρευνηταὶ καὶ ἀνατομικοὶ θεωρητικοί, γνῶσται δῆλον δτι τῆς μουσικῆς θεωρητικῆς.

Τὸ δὲ δνομα τοῦ διασύμου **Ἀριστοτέλους** (350 π. Χ.) διδασκάλου Ἀλέξανδρου τοῦ μεγάλου διεσώθησαν Προσβλήματα εἰκτὸνται νεωτέρα τις οὖσα συμπίλωσις ἡ ἀπάνθισμα ἐξ ἐκείνων. Τὸ δέκατον ἐνατον τυπῖμα, ἐνῷ δὲ συγγραφεὺς πραγματεύεται ἐν πεντήκοντα ἐρωτήσεσι περὶ πραγμάτων, ἀναγομένων εἰς τὴν ἀκουστικὴν μάλιστα, διὰ τοῦτο εἶναι ἀξιομνημόνευτον, διότι ἐκ τούτου δῆλον γίνεται, δτι οἱ Ἑλληνες ἔως τότε μόνον τὴν συνήχσιν καὶ τὴν διὰ πασῶν ἐγίνωσκον ως συμφωνίαν. Ο συγγραφεὺς δηλ. ἐξηγεῖ τὴν μὲν δμοφωνίαν ως τὴν φόδην δμοίων φωνῶν ἐν συνηχήσει, τὴν δὲ ἀντιφωνίαν ως τὴν συμφωνίαν τῆς διὰ πασῶν (octave), ἡτις συνίσταται ἐκ τῆς συμμίξεως τῶν φωνῶν ἀνδρῶν καὶ παιδῶν. Ἐρωτᾷ δὲ πειτα, διὰ τί τέταρται (διὰ τεσσάρων) καὶ πέμπται (διὰ πέντε) δὲν δύνανται οὔτω καλῶς νὰ συμφωνῶσιν ως ἡ διὰ

πασῶν συμφωνία;⁴ Μαθητὴς τοῦ τε Ἀριστοτέλους καὶ Εενοφίλου τοῦ Πυθαγορείου ἐγένετο δὲ ἀρχαιότατος τῶν θεωρητικῶν Ἀριστόξενος (320 π. Χ.), οὗτοις ἐκ τῶν πολλαπλῶν ἔργων, ἐξ ὧν οἱ ὑστεροὶ συγγραφεῖς πολλαχῶς ὡφελήθησαν, τρία βιβλία «ἀρμονικῶν στοιχείων» περιεσώθησαν. Καὶ δὲ μὲν Πυθαγόρας ὑπελάμβανε τὸν νόν νόν δὲ Ἀριστόξενος τὴν ἀκοὴν ὡς τὸν μόνον κύρος ἔχοντα κριτὴν περὶ τῆς σχέσεως τῶν μουσικῶν διαστημάτων. Ἰδρύσας σύστημα ἰσότητος, διήρεσε τὴν διὰ πασῶν (οσταύε) εἰς ἐξ πλήρεις τόνους ἢ εἰς δώδεκα ἵσα ἀλλήλοις ἡμιτόνια, γενόμενος οὕτως δὲ πρῶτος, διπλῶς ἐζήτησε νὰ θέσῃ τὰς βάσεις δόμοίως κυμαινομένου χρόνου τῆς μουσικῆς (ἡρμοσμένον σύστημα). Ἡ περὶ τούτου ἀρχαμένη τότε συζήτησις καὶ ἔρις μεταξὺ τῶν Ἀριστοξένου διπάδων καὶ τῶν Πυθαγορείων, οἵτινες κύρος ἔχουσας ἐνδύμιζον μόνον τὰς μνημονευθείσας καθαρῶς φυσικὰς σχέσεις τῶν διαστημάτων, ἔξακολουθεῖ ἔτι καὶ νῦν ὑφισταμένη μεταξὺ μουσικῶν καὶ ἀκουστικῶν ἀνευ προσπελάσεως εἰς τέρμα τι κρίσιμον καὶ ἀναμφισβήτητον. Ἡδη δὲ Ἀριστόξενος ποιεῖται μνείαν τῆς διαφορᾶς τῶν γνωμῶν περὶ τῶν τόνων τῆς ἀλληλιούτης μουσικῆς διὸ οὐδαμῶς θαυμαστόν, εἰ διαφωνοῦσιν ὡς πρὸς τοῦτο καὶ οἱ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς. Τῆς ἀριστίας ταύτης τὴν βάσιν, ἵς καὶ πρότερον ἡψάμεθα, θέλομεν πειραθῆ, ὅπως καταστήσωμεν ἔτι σαφεστέραν διὰ τῶν ἐξῆς. Ἐκ δύο δόμοιδῶν τετραχόρδων κοινῇ συνεζευγμένων ἐκ τῶν τριῶν ἀρχαιοτάτων συνέστησαν οἱ ἐξῆς τρόποι ἢ ἀρμονίαι

1. δώριος Mi fa sol La Si do re Mi

2. φρύγιος Re mi fa Sol La si do Re

3. λύδιος Do re mi Fa Sol la si Do

⁴ Σ. M. Ἀριστοτέλ. Προβλ. 10' 17, 18, 31, 41. Ἐκδ. Didot. Paris. 1857.

Ως ἐν τῷ 1. συνεζεύχθησαν δύο δώρια τετράχορδα ἄνευ
«συναφῆς», οὕτω καὶ δι' ἐνδές κοινοῦ τόνου συνεζεύ-
χθησαν δύο τούτων καὶ τὴν ὑπαρξίν ἔλαβον, προστεθέντος
αὐτοῖς ἄνω ἢ κάτω ἐνδές ἔτι τόνου, (τοῦ προσλαμβανομέ-
νου) δύο νέοι τρόποι, οἱ ἔξης·

4. ὑποδώριος (βραδύτερον αἰολικὸς) La Si do re Mi fa sol La

5. ὑπερδώριος (βραδύτερον μιξολύδιος) Si do re Mi fa sol La Si

Ωσαύτως ἐκ δύο συνεζευγμένων φρυγίων ἢ λυδίων τε-
τραχόρδων ἀπετελέσθησαν νέαι ἀρμονίαι διὰ τῆς εἰς αὐτὰ
προσθήκης ἐνδές ἔτι βαρυτέρου τόνου αἱ ἐπόμεναι·

6. ὑποφρύγιος (βραδύτερον ἰωνικὸς) Sol La si do re mi fa Sol

7. ὑπολύδιος ἢ συντονολύδιος Fa Sol La si Do re mi Fa

Οἱ ἐπτὰ διάφοροι οὗτοι τρόποι ἦσαν ἄμα
καὶ τὰ μόνα ἐπτὰ γνωρίσματα διατονικῆς ὁγδόνης (διὰ πα-
σῶν) κλίμακος. Ἀτινα διεκρίνοντο ἀλλήλων διὰ τῆς θέ-
σεως τοῦ ἡμιτονίου εἰς τὰ οὔτω πως συνεζευγμένα ἀρχαιό-
τατα τετράχορδα. Οἱ ἐλληνικοὶ τόνοι τούναντίον
ἦσαν πάντες βαρύτεραι ἢ ὁξύτεραι μεταβάσεις (μεταβάσεις
λατινικοί εἰς ἄλλον τόνον ἐνδές καὶ τοῦ αὐτοῦ ὀρισμένου
τρόπου) (modns). ἢ τῆς παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει νῦν κλί-
μακος τοῦ moll.

La Si do re Mi fa sol La

Ἐκαστος τρόπος περιελάμβαγε δύο διὰ πασῶν, δὲ δὲ 'Αρι-
στόξενος ἀριθμεῖ τρισκαίδεκα τρόπους ἔχοντας ἐν τῷ δια-
στήματι μιᾶς διὰ πασῶν τὸν πρῶτον αὐτῶν τόνον. Διει-
χον ἄρα ἀλλήλων οἱ τόνοι κατὰ ἐν ἡμιτονίον. Μετὰ τὸν
'Αριστόξενον προσετίθεντο εἰς τοὺς τρισκαίδεκα ἐκείνους
τρόπους δύο ἔτι οὔτως, ὅστε αἱ πεντεκαίδεκα αὗται μετα-
βάσεις ἀπὸ τῶν βαρυτέρων ἀρχόμεναι ἥκολούθουν ἀλλή-

λαις ως ὑφιστάμεναι (ἢ βαρυτάτη τῶν κλιμάκων τούτων
ληπτέα ως ἢ παρ' ἡμῖν La—la) ως ἔξης·

1) ὑποδώριος: la minore 2) ὑποϊάστιος (ἀρχαιότερον βαρύτερος ὑποφρύγιος): ♭ si minore. 3) ὑποφρύγιος: si minore 4) ὑποαιόλιος (ἀρχαιότερον βαθύτερος ὑπολύδιος): do minore 5) ὑπολύδιος: ♯ do minore 6) δώριος: re minore 7) ιάστιος (ἀρχαιότερον βαρύτερος φρύγιος): ♭ mi minore 8) φρύγιος: mi minore 9) αιόλιος (ἀρχαιότερον βαρύτερος λύδιος): fa minore 10) λύδιος: ♯ fa minore 11) ὑπερδώριος ἢ μιξολύδιος: sol minore 12) ὑπεριάστιος (ἀρχαιότερον δξύτερος μιξολύδιος): ♭ la minore 13) ὑπερφρύγιος ἢ λόκριος ἢ ὑπερμιξολύδιος: la minore 14) ὑπεραιόλιος: ♭ si minore 15) ὑπερλύδιος: si minore.

Καὶ ἐνταῦθα τὰ μὲν ὀνόματα τῶν δωρίων, φρυγίων καὶ λυδίων τρόπων τὰ ἀρχαιότατά εἰσι, τὰ δὲ τῶν ιαστίων καὶ αἰολίων τὰ μεταγενέστερα. Καὶ πάντες μὲν οὗτοι οἱ τόνοι (modi) διακρίνονται ἀλλήλων μόνον διὰ τοῦ ὑψους τῶν ἐαντῶν τόνων, ἀλλ' οἱ τρόποι οἱ ἀλλήλων διακρινόμενοι διὰ τῆς θέσεως τῶν ἢ μιτονίων αὐτῶν, πάντες ἐδύναντο νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἐντὸς μιᾶς μόνης ὁγδόνς (διὰ πασῶν) π. χ. la la):

δώριος τόνος: re mi fa sol la ♭. si do re mi fa sol la ♭. si do re

φρύγιος τόνος: mi ♯ fa sol la si do re mi ♯ fa sol la si do re mi

λύδιος τόνος: ♯ fa ♯ sol la si ♯ do re mi ♯ fa ♯ sol la si ♯ do re mi ♯ fa

Οι συγγραφεῖς χρῶνται ὅτε μὲν τοῖς ἀρχαιοτέροις,
ὅτε δὲ τοῖς νεωτέροις ὀνόμασι τῶν τρόπων καὶ τόνων

ἀριθμοῦντες τὴν θέσιν τῶν ἡμιτονίων, ὅτε μὲν κάτωθεν, ὅτε
δὲ ἄνωθεν π. χ.

mi fa sol la si do re mi	} ὄνομάζεται ὅτε μὲν δώριος, ὅτε δὲ do ^{1/2} si la sol fa ^{1/2} mi re do λύδιος.
sol la si do re mi fa sol	
la sol fa mi re do si la	} ὅτε μὲν ὑποφρύγιος, ὅτε δὲ ὑπο- δώριος.
fa sol la si do re mi fa	
si la sol fa ^{1/2} mi re do si	} ὅτε μὲν ὑπολύδιος, ὅτε δὲ μιξολύδιος
re mi fa sol la si do re	
re do ^{1/2} si la sol fa ^{1/2} mi re	καλοῦνται πάντοτε φρύγοι· διότι ἡ θέσις τῶν ἡμιτονίων καὶ πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρὸς τὰ κάτω ἡ αὐτὴ ἐστιν.

Συχνάκις ἔναλλάσσονται αἱ ἔννοιαι· τρόποι καὶ τόνοι πρὸς ἄλληλας, ὅπερ σαφῶς διαπιστοῖ καὶ ἔξηγετ τὸ ἀβέβαιον καὶ ἀμφίβολον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν.

Εἰς ἔκαστον τῶν μνημονευθέντων τρόπων ($\ddot{\eta}$ modi), συχνάκις καὶ τόνων καλουμένων καὶ νόμων ἡ ἀρμόνια, ἀπεδίδετο ἴδιον γνώρισμα, δι' οὗ ὅμως ἐδηλοῦτο ὁ χαρακτήρ μάλιστα οὐ μόνον τῶν ἀρχαιοτάτων ἐκείνων μελωδίων, ἀλλὰ καὶ τῶν φυθμῶν αὐτῶν. Ἐπὶ παραδείγματι ἡ μὲν δώριος ἀρμονία σεμνὴ ἥν καὶ μεγαλοπρεπής, ἡ δὲ λύδιος λεία καὶ τερπνή, ἡ δὲ φρύγιος βακχικὴ καὶ διεγερτική, ἡ δὲ αἰολὶς ἀπλὴ καὶ χαρίεσσα καὶ γλυκεῖα, ἡ δὲ παλαιὰ ιαστὶ ἀρμονία σκληρὰ καὶ αὐστηρά. Ἀλλ' ὅμως οἱ συγγραφεῖς διαφωνοῦσι καὶ ἐν τούτῳ ἔνεκα τῶν μνημονευθέντων λόγων. Ἡδη Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους γενόμενος μεμψιμοιροῖ,¹ διτι ἐν τοῖς ἐφ' ἑαυτοῦ χρόνοις ἡ τῶν ἥθῶν διαφθορά, ἥτις πάντα ἀνέτρεψε, συναπάλεσε καὶ συνδιέφθειρε καὶ τὰ γνήσια καὶ ἀρχαιότατα τῶν ἀρμονιῶν χαρακτηριστικά. Οἱ Ἐλληνες ἐγίνωσκον ἄμα τὴν μετάθεσιν (μεταβολήν) ἐκ τίνος ἀρμονίας εἰς ἐτέρον καὶ ἐκ τίνος μουσικοῦ γένους ἡ

¹ Σ. Μ. Παρ' Ἀθην. XIV p. 624 καὶ ἔξης.

δυθμοῦ εἰς ἔτερον. Ὁ Πλούταρχος λόγον ποιεῖται περὶ ἄσματος, δπερ ἀρχόμενον ἀπὸ ὑποδωρίου ἀρμονίας μετεβάλλετο εἰς ὑποφθούγιον καὶ φρύγιον καὶ ἐτελεύτα εἰς μιξολύδιον καὶ δώριον.¹

Τὰ λοιπὰ κεφάλαια τῆς θεωρίας τῆς τῶν Ἑλλήνων μουσικῆς, καθόσον διασαφνίζονται ὑπό τε τοῦ Ἀριστοξένου καὶ τῶν ὑστέρων συγγραφέων, συγκεφαλαιοῦνται ώς ἔξης. Ἡ μεταξὺ μὲν δύο τόνων διαφορὰ κατὰ δύστητα ἢ βαρύτητα ἐκαλεῖτο δάστημα·² τὰ δὲ διαστήματα πάλιν διηροῦντο εἰς ἐλάσσονα καὶ μείζονα.

Ἐλάσσονα διαστήματα.

1 ΔΙΕΣΙΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΟΣ.

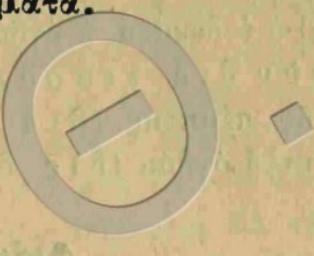
2 ΔΙΕΣΙΣ ΧΡΩΜΑΤΙΚΗ.

3 ΗΜΙΤΟΝΙΟΝ.

4 ΤΟΝΟΣ,

5 ΤΡΙΗΜΙΤΟΝΙΟΝ (=μικρὰ τρίτη).

6 ΔΙΤΟΝΟΣ (=μεγάλη τρίτη).

Μείζονα διαστήματα.

7 ΔΙΑ ΤΕΣΣΑΡΩΝ (=μικρὰ τετάρτη).

8 ΤΡΙΤΟΝΟΣ (=μεγάλη τετάρτη ἢ μικρὰ πέμπτη).

9 ΔΙΑ ΠΕΝΤΕ (=μεγάλη πέμπτη).

10 ΤΕΤΡΑΤΟΝΟΣ (=ύπερμετρος πέμπτη ἢ μικρὰ ἔκτη).

11 ΕΞΑΧΟΡΔΟΝ (=μεγάλη ἔκτη).

12 ΠΕΝΤΑΤΟΝΟΣ (=μικρὰ ἔβδομη).

13 ΕΠΤΑΧΟΡΔΟΝ (= μεγάλη ἔβδομη).

14 ΔΙΑ ΠΑΣΩΝ (=δύδον).

¹ Σ. Μ. Πλούτ. περὶ μουσ. XXXIII. Πρᾶλ. Εὐκλδ. Εισαγ. ἀρμον. σελ. 20. ἔκδ. Meibom.

² Σ. Μ. Πρᾶλ. Πορφύρ. pag. 298. «Οθεν καὶ Ἀριστόξενος ὠρίσατο τὸ μεταξὺ δύο ἀθόγγων ἀνομοίων τῇ τάσει λέγων εἶνε δάστημα». Πρᾶλ. I. Papastamatopoulos Studien z. alt. Gaich. Musik S. 9.

Ούδεμίαν ἄρα οἱ "Ελληνες ἐποιοῦντο διαφορὰν μεταξὺ ὑπερομέτρου δευτέρας καὶ μικρᾶς τρίτης, ἢ μεταξὺ ὑπερομέτρου πέμπτης καὶ μικρᾶς ἕκτης κ. κ. ἐξῆς· διότι διὰ πάντα τὰ δμοίως ἡχοῦντα τεχνικὰ ἢ φυσικὰ διαστήματα τοιούτου εἴδους ἐν μόνον εἶχον πάντοτε δνομα.

Σύμφωνα διαστήματα.

Τὰ σύμφωνα διαστήματα ἦσαν τοιαῦτα ὥστε, εἰ δύο φώνως ἥχουν, πρὸς ἓν καὶ μόνον ἄμα τόνον, φαίνεται, συνεμίγνυντο· ἦσαν δὲ 1) ἢ τετάρτη (διὰ τεσσάρων), 2) ἢ πέμπτη (διὰ πέντε), 3) ἢ ὁ γδόν (διὰ πασῶν), 4) ἢ ἐνδεκάτη, ἢ ὁ γδόν μετὰ τῆς τετάρτης (διὰ πασῶν σὺν διὰ τεσσάρων), 5) ἢ δωδεκάτη, ἢ ὁ γδόν μετὰ τῆς πέμπτης (διὰ πασῶν σὺν διὰ πέντε), 6) ἢ διπλῆ ὁ γδόν (δις διὰ πασῶν).

Διάφωνα διαστήματα.

Διάφωνα διαστήματα Ἠσαν τοιαῦτα, ὥστε, εἰ δύο φώνα Ἠσαν, οὐδαμῶς συνεμίγνυντο, ἀλλ' ἔχωρίζοντο, φαίνεται· Ἠσαν δὲ πάντα τὰ ἄλλα μὴ μνημονευθέντα ἐνταῦθα διαστήματα, αἱ τρίται ἄρα καὶ αἱ ἕκται. Τὸ ἐν συνηχήσει ἅσμα ἐκαλεῖτο δύο φωνία, τὸ δὲν ὁ γδόναις (διὰ πασῶν) ἀντιφωνία, τὸ δὲ συνηχεῖν διὰ τεσσάρων ἢ διὰ πέντε ἐκαλεῖτο συγχάκις παραφωνία.

Διὰ μὲν τῆς μετρικῆς τοῦ ποιητοῦ ἐμετροῦντο αἱ συλλαβαὶ ἢ κατὰ βραχέα (—), δὲ προύκειτο περὶ ἀπλῆς χρόνου διαρκείας, ἢ κατὰ μακρὰ (—), δὲ προύκειτο περὶ διπλῆς χρόνου διαρκείας, διὰ δὲ τῆς δυνικῆς τοῦ μουσικοῦ τούναντίον ἐρρυθμίζετο μὲν καὶ διετάττετο τὸ μέτρον τῶν ὑπὸ τῶν τόνων συνοδευομένων λέξεων πρὸς εὐγνώστως καὶ σαφῶς καθωρισμένας ἐλάσσονας ἢ μείζονας περιόδους, χρῆσις δὲ τῆς ὁυθμικῆς ἐγίνετο ἄμα μὲν ἐν τοῖς τόνοις (δηλουμένοις ἐν τῷ χορῷ τῆς τραγῳδίας ὑπὸ τοῦ κορυφαίου), ἐν τῇ ἀρσει δηλ. καὶ θέσει τοῦ

τόνου, ἅμα δὲ ἐν ταῖς τοῦ μαῖς, αἴτινες γινόμεναι ἐν μέσῳ
ἢ ἐν τέλει τῶν στίχων, διήρουν καὶ ἔχωριζον τὰς ρυθμικὰς
περιόδους ἀπ' ἄλληλαν. Ἡ ἐλαχίστη διάρκεια χρόνου εἴκα-
λεῖτο μάρα¹ ὁ δύποδος τοῦ Fr. Bellermann ἐκδοθεὶς **Ανώ-**
νυμος² τὰ ἐπόμενα δίδωσι γνωρίσματα ὡς πρὸς τὴν νυχέον
νικὴν διάρκειαν τῶν τόνων. Ἡ μονόχρονος
δύναμις εἶναι ἀνευ σημείου³ (κατὰ τὸν Gaforio Pract. Mus.
lib. 2. cap. 2 ἡ μονόχρονος δύναμις ἔχει τὸ σημεῖον —)
καὶ τὸ μὲν σημεῖον — δείκνυσι δύχρονον δύναμιν⁴ (κατὰ
Gaforio ~~∞~~) τὸ δὲ Λ τρίχρονον (τρίσημος χρόνος)
τὸ δὲ Σ τετράχρονον τὸ δὲ Σ πεντάχρονον δύναμιν.
Τὸ σημεῖον Α τιθέμενον μὲν ὑπὸ τὰ προμνημονευθέντα
σημεῖα σημαίνει παῦσιν (ῆχου) τοῦ ἀντιστοιχοῦντος χρό-
νου· μόνον δὲ ὅν ὑπελαμβάνετο ὡς μονόχρονον παύ-
σεως σημεῖον. Ἡ ἄρσις ἐδηλοῦτο διὰ στιγμῆς προστιθεμέ-
νης εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα. Ἐκ δύο μὲν ἡ πλειόνων συλλα-
βῶν ἀπετελοῦντο πόδες, ἐκ δὲ τούτων στίχοι, ἐκ δὲ τῶν
στίχων συμπλέγματα (στροφαί). Οἱ πόδες ἥσαν ἡ δισύλλα-
βοι ὡς ὁ ἰαμβός — —, ὁ τροχαῖος — — καὶ ὁ σπονδεῖος
— — ἡ τρισύλλαβοι ὡς ὁ βακχεῖος — — —, ὁ κροτικός — — —,
ὁ ἀνάπαιστος — — — καὶ ὁ δάκτυλος — — —, ἡ τετρασύλ-
λαβοι ὡς ὁ χορίαμβος — — —, ὁ ἀπὸ μείζονος — — —
καὶ ἀπ' ἔλασσονος ἰωνικός — — — καὶ ἄλλοι. Οἱ πόδες
οὗτοι διηροῦντο εἰς δακτυλικοὺς μέν, εἰς ἄρσις καὶ θέσις
ἰσόχρονοι ἥσαν, ὡς — — ἡ — — εἰς ἰαμβικοὺς δέ, εἰ
ἄρσις καὶ θέσις ἐσχετίζοντο ὡς 2 πρὸς 1, ὡς — —, ἡ — —
εἰς παιονικοὺς δέ, εἰς ἐσχετίζοντο ὡς 3 πρὸς 2, ὡς — — —,
ἡ — — —. Ἀλλ' ὅμως ἡ τε ἄρσις καὶ θέσις ἐδύναντο οὐ

¹ Σ. M. Μόρα=μοῖρα (μείρα μαῖς) Πρβλ. H. Mendel u. A. Reiss-
mann Musikal. konwers. Lexicon Bd. VII ἐν λέξει mora καὶ metrum καὶ
τὸ ὅμοιον τοῦ E. Breslaur. 'Ο Ανώνυμος ὅμως καλεῖ τὴν ἐλαχίστην
χρόνου διάρκειαν «κενὸν βακύν» χρόνον.

² Berlin 1841 bei Færstner.

³ Σ. M. Κατὰ Ανώνυμ. «Ἄσημος χρόνος».

⁴ Σ. M. «Δισημος χρόνος» κατὰ Ανώνυμον.

μόνον ὑπὸ μιᾶς συλλαβῆς ἢ ἐνδὲ τόνου νὰ συμπληρωθῇ, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ δύο μέχρις ὀκτὼ συλλαβῶν ἢ τόνων, ἔχοντων σχετικῶς μικροτέραν χρόνου διάρκειαν. Περίοδοι καθ' ὁρισμένην τάξιν καὶ κανόνας ἐπαναλαμβανόμεναι καὶ μετρικῶς καὶ ψυθμικῶς κατεσκευασμέναι, αἵς ξένη μὲν ἵσως ἢν ἡ ἀναλογία τοῦ νῦν παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει χρόνου, δι' ἃς δῆμως διὰ τοῦτο μάλιστα μείζων ἐλευθερία πρὸς κατασκευὴν γοργοτέρων καὶ ποικιλωτέρων τύπων ὑπῆρχεν, οὐδαμῶς δ' ἐμειονέκτουν ἐν χάριτι καὶ εὔρυθμίᾳ, ἀπετέλουν οὐ μόνον ἀρμονίαν ἀπλῶν στίχων, ἀλλὰ καὶ σύμπλεγμάτων τούτων (στροφῶν). Οἱ ψυθμικοὶ καὶ μετρικοὶ τύποι ἐκαλοῦντο δὲ μὲν ἀπὸ τῶν εὐρετῶν, δὲ δὲ ἀπὸ τῶν τόπων, ἐν οἷς τὴν ὑπαρξίαν ἢ διάπλασιν αὐτῶν ἔλαβον. Ἐπὶ παραδείγματι ἢ παράταξις τῶν ἔξης ποδῶν

ἐκαλεῖτο στίχος ἀλκαϊκός· τὸ δὲ ἐπόμενον σύμπλεγμα ποδῶν (στροφή)

ἀπετέλει τὸν τύπον τῆς σαπφικῆς φόδης. Ὁ Ἀπουλάνιος χαρακτηρίζει τοὺς δλῶς ἀλλήλων διαφέροντας μετρικοὺς τύπους ως ἔξης· τὸ μὲν λύδιον μέτρον ἴδιάζει εἰς ἐλεγείας μάλιστα καὶ θρηνώδη ἄσματα, τὸ δὲ δώριον εἰς πολεμικά, τὸ δὲ φρύγιον εἰς θρησκευτικὰς πανηγύρεις.

‘Αρμονίαν’ οἱ “Ἐλληνες λέγοντες ἐνδουν τὴν σύμμετρον σχέσιν τῶν διαφόρων μερῶν ἄσματός τινος, τὴν δρθὴν καὶ εὐτακτὸν ἀκολουθίαν τῶν τόνων, τὴν διάταξιν αὐτῶν κατὰ μουσικὸν γένος καὶ νόμον καὶ ψυθμόν, ἕτι δὲ πολλάκις καὶ ἅπαν τὸ τῆς μουσικῆς σύστημα. Ὁ Λουκιανὸς ἐπὶ παραδείγματι λέγει, δτὶ ἐκάστη ἀρμονία πρέπει νὰ

¹ Σ. Μ. Περὶ ἀρμονίας (πολυφωνίας) ἦδε τὴν 1 Σημ. ἐν σελ. 32.

διαφυλάττη τὸν ἴδιον χαρακτῆρα, ή φρύγιος τὸ ἔνθεον, ή λύδιος τὸ βακχικόν, ή δώριος τὸ σεμνόν, ή ἰωνικὴ τὸ γλαφυρόν.¹ Καὶ μὲν φέδια μὲν ἦν τὸ ἄσμα τῶν λέξεων κατὰ τόνους ὀρισμένου ὑψους, μελοποιίᾳ² δὲ ή τέχνη τοῦ διαιπλάττειν τοιαύτας πρὸς φόδην ἐπιτιπδείας σειρὰς τόνων. Πᾶσα μελωδία ἐπρεπε νὰ συντίθηται ἐν ὀρισμένῳ τινὶ μουσικῷ γένει καὶ ὀρισμένῃ ἀρμονίᾳ κατὰ δὲ τὸν Ἀριστόξενον οὐχὶ πλέον τῶν δύο διέσεων ή δύο ἡμιτονίων πρέπει νὰ ἀκολουθῶσιν ἀμέσως ἀλλήλαις, τὸ ποδὺ δὲ δύο ή τρεῖς πλήρεις τόνοι διότι ἀλλως ἐκμελεῖς συνίστανται καὶ ἀσύμφωνοι. Παρὰ δὲ τῷ Εὔκλειδῃ εὑρονται αἱ τονιαῖαι ἀλληλουχίαι διηρημέναι κατὰ βαθμίδας (βαθυπόδδον) καὶ ποδόματα (σκιρτόδδον) καὶ ἐν τῇ συζεύξει ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν προσέτι δὲ κατὰ τοὺς ἀνιόντας καὶ κατιόντας τονιαίους πόδας (κλίμακας) καὶ ἐν τῇ ἐναλλαγῇ ἀμφοτέρων τούτων. Λόγον ἐν τέλει ποιεῖται καὶ περὶ διαιρκείας (τὸν ἥς) καὶ πολλάκις ἐπαναληψεως τόνου τινός. Ἐπειδὴ δὲ ἂπαν τῆς μουσικῆς τὸ σύστημα ἐστήριζον οἱ Ἑλληνες ἐπὶ τετραχόρδων, ἐν χρήσει πρὸς ἀσκησιν εἰς τὸ ἄδειν εἶχον καὶ τέσσαρας μόνον διαφόρους συλλαβάς. Αἱ συλλαβαὶ δ' αὗται ἀντίστοιχοι ἔσαν πρὸς τὰς ἵταλικὰς m i, f a, s o l, l a τοῦ Guido ἢ A rezzo, δοτις ἐν τῷ ἴδιῳ συστήματι, ἐπὶ ἑξαχόρδου ἐδραζομένῳ, ἢ τούτων ἔχοντο. Οἱ Ἑλληνες ἦδον ἔκαστον πρῶτον τόνον τετραχόρδου διὰ τῆς συλλαβῆς τα, η εἶποντο αἱ συλλαβαὶ τη, τω, καὶ τε. Εἴ δὲ ὁ τέταρτος

¹ Σ. Μ. Λουκ. Ἀρμονίδης. 4.

² Περὶ μελοποιίας Ἱδε Papastamatopoulos Studien alt. gr. M. s 46.

³ Σ. Μ. Προβλ. Ἀριστοξ. ἀρμον. στοιχ. III. σελ. 65 ἔκδ. Meibom. «Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ γένει τούτῳ δύο ἡμιτονιαῖα ἐξης οὐ τεθῆσται..... έκ μελης ἔσται τοῦ ἡμιτονιαίου η θέσης διστε δῆλον, δητι ἐν διατόνῳ δύο ἡμιτονιαῖα οὐ τεθῆσται ἐξης. »Επιθι καὶ Ἀριστειδ. Κοιντ. Περὶ μουσ. σελ. 19.— Τι δ' ἐστιν ἀμελ φ δη τον ὄριζει δ' Ἀριστόξενος ἐν I. σελ. 25. Προβλ. καὶ σελ. 28.— Περὶ δὲ ἀσυμφωνων ηδε αὐτόθι σελ. 54.

⁴ Οι ἀρχαῖοι Ἑλληνες εἶχον ἐκλέξει πρὸς τὸν ὑποδηλωθέντα σκο-

τόνος ἀπετέλει ἄμα καὶ τὴν ἀρχὴν ἐπομένου τινὸς τετραχόρδου μετὰ τοῦ προηγουμένου συνδεδεμένου, ἐλάμβανεν αὗθις οὕτος τὴν πρώτην συλλαβὴν τα.

Μονοικὰ σημεῖα ἐν χρόνοις ἀπὸ Πυθαγόρου καὶ ἐντεῦθεν οἱ Ἑλληνες εἶχον τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου τεθειμένα ὑπὲρ τὰς πρὸς τὸ ἄδειν συλλαβάς. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα οὐδαμῶς ἐπήρκουν μετὰ τὴν ἔξεύρεσιν τῶν διαφόρων μουσικῶν γενῶν καὶ τρόπων, ἐτίθεντο εἰς τὰ πλάγια, ή ἀντεστρέφοντο, ή ἐκόπτοντο· προσέτι δὲ διά τε τὴν φωνητικὴν καὶ ὀργανικὴν μουσικὴν τοσαῦτα ἔξευρέθησαν ποικίλα μουσικὰ σημεῖα, διστοιχοί διατίθενται αὐτῶν ἔξικετο μέχρι 1620. "Ομοια μουσικὰ σημεῖα εἶχον μόνον οἱ ἀκίνητοι ἐκάστης ἀρμονίας τόνοι ἐν τοῖς τρισὶ τῆς μουσικῆς γένεσι (τῷ ἐναρμονίῳ χρωματικῷ καὶ διατόνῳ). Εὑρίσκομεν δ' αὐτὰ πάντα σεσημειωμένα καὶ ηρμηνευμένα παρὰ τῷ **Ἀλυπέω**, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἔξι γενίσεται λόγος. Τῆς δυσκολίας καὶ ἀτελείας τῆς μουσικῆς ταύτης γραφῆς ἀποτρεπόμενοι οἱ ποιηταί, οἵτινες, ὡς προείπομεν, αὐτοὶ διέτασσον καὶ ἐργάζθησαν τὰς μελωδίας πρὸς τὰ ποιήματα, προύτιμων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νὰ διδάσκωσι τὰς μελωδίας πρακτικῶς προάδοντες, ή δι' ὀργάνου τινὸς ἀσκοῦντες, καὶ κοινότερα νὰ καθιστῶσι διὰ τῆς διαδόσεως αὐτῶν. Ἐκ πασῶν δὲ τῶν τοσοῦτον ἐπαινουμένων ἀρμονιῶν τῶν Ἑλλήνων οὐδεμίᾳ ἔνεκα τῆς ἀτελείας τῶν μουσικῶν σημείων περιεσώθη μέχρις ήμῶν γνησίως καὶ ἀναμφισβητώς παρασεσημανμένην. Τὰ δὲ μῶδη ἄσματα τῶν νεωτέρων **Ἐλλήνων**, διαμαρτυρία πρὸς τὴν καταχωρίζω τινά, (εἰλημμένα ἐκ τῶν ἀρίστων παλαιοτέρων

πὸν πάντως τέσσαρας διαφόρως ἢ χούσας συλλαβάς ἢ φθόγγους· διὸ καὶ προύφερον πιθανῶς τὴν συλλαβὴν την ὡς τη δημοιώς πρὸς τοὺς νεωτέρους **Ἑλληνας**. — Σ. Μ. "Η σημείωσις αὗτη τοῦ συγγραφέως ἔστω ὡς διαμαρτυρία πρὸς τὴν κατ' **Ἐρασμον** προφοράν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

¹ Σ. Μ. «Ἐστῶ τες φθόργγοι» παρὰ τοῖς παλαιοῖς. Προβλ. G. Papastamatop. Studien e. c. t. σελ. 39.

καὶ νεωτέρων πηγῶν), ἐν τῷ παραρτήματι τῆς διατριβῆς ταύτης, θέλουσιν ὑμῖν δώσει σαφῆ τινα ἔννοιαν αὐτὰ μᾶλλον περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν μελωδιῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἢ τὰ ἦδη προμνημονευθέντα μελωδιῶν δείγματα, ἅτινα ἔγενοντο ἐν οἷς χρόνοις ἢ ἀκμὴ τῆς μουσικῆς καὶ ἄλλως ἀπὸ μακροῦ εἶχεν ἐκλείψει.

Οἱ ἀστὴρ τῆς Ἑλλάδος δύσας ἐπέτειδεν ἐν Αἰγύπτῳ.¹ Ήδη ἐπὶ Ψαμπτίχου (660 π. Χ.), ἐνθέρμως οἱ Ἑλληνες δεκτοὶ γενόμενοι, αὐτοὶ μὲν ἐδίδαξαν τοὺς παῖδας τῶν Αἰγυπτίων τὴν τε γλῶσσαν καὶ τὰς ιδίας γνώμας, ἐκεῖνοι δὲ ἐμύσσαν αὐτοὺς τὰ ιδία μυστήρια τῆς ἦδη παρακμαζούσης λατρείας αὐτῶν. Ἐν Αἰγύπτῳ λοιπόν, ἐν ἡ Ἀλεξανδρος δὲ μέγας τῷ 332 τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἰδρύσας ὁρισεν εἰς πρωτεύουσαν τοῦ ιδίου βασιλείου καὶ τῆς παγκοσμίου ἐμπορίας, θαυμασίως εὔδοκίμησε διφθεὶς ὁ σπόρος Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν σποδὸν αἰγυπτιακῆς σοφίας. Παρακμασάσης τῆς τῶν Ἀθηναίων πόλεως, πατρίδα ἔσχον αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Οἱ δὲ Πτολεμαῖοι, οἵτινες τελευτήσαντος Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου τῷ 323 π. Χ. διάδοχοι αὐτοῦ ἐν τῇ ἐν Αἰγύπτῳ βασιλείᾳ ἔγενοντο, πρόνγαγον τοὺς σκοποὺς τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς πρωτευούσης ταύτης πόλεως, συλλέξαντες ἀπαντα τὸν θησαυρὸν τῆς τε Ἑλληνικῆς καὶ ἑβραϊκῆς καὶ ἴνδικῆς καὶ τῆς ὕστερον ἐν ἀκμῇ γενομένης ἡωμαϊκῆς φιλολογίας ἐν πολυτιμωτάτῃ βιβλιοθήκῃ, περιεχούσῃ 100,000¹ τόμους. Ἐν δὲ τῷ μεγαλοπρεπεῖ Μουσείῳ συνοικοῦντες καὶ συσσιτούμενοι ἀνδρες σοφοὶ καὶ πεπαιδευμένοι συνειργάζοντο ἀσχολούμενοι περὶ τὴν γραμματικὴν καὶ ἥπτορικὴν, διαλεκτικὴν καὶ ἀριθμητικὴν, γεωμετρίαν καὶ ἀστρονομίαν καὶ τὴν μουσικὴν.² Ἐπὶ Πτολε-

¹ Σ. M. Ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βιβλιοθήκη εἶχε κατὰ τὰς τῶν παλαιῶν μαρτυρίας 400—700 χιλ. τόμων. Προβλ. Rietschl. Die alexandrin. Bibliotheken Breslau 1838. S. 3 u. s. W.—Parthey Das alexan Museum. Berlin 1838. S. 77.

² Σ. M. Ὁ συγγραφεὺς καλεῖ πάσας ἐσφαλμένως ἐλευθερίους τέχνας «die sieben freien Künste». Τούτῳ δ' ἀκολουθεὶ παραδόξως καὶ ὁ κ. Μάλτος.

μαίου τοῦ Σωτῆρος († 284 π. Χ.) ἀκμάσας **Εύκλειδης** ὁ μαθηματικός, ἵδρυσε σχολὴν τῆς μαθηματικῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ πολλὰ συνέταξε συγγράμματα, ἐξ ὧν ὑπὸ τὸ δνομα αὐτοῦ φέρονται δύο μουσικὰ ἔργα «εἰσαγωγὴ ἀρμονικὴ» καὶ «κατατομὴ κανόνος» (μαθηματικὴ μουσικὴ). Καὶ ὁ προμνημονευθεὶς δ' Ἀλύπιος ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει τὰς διατριβὰς ποιούμενος συνέγραψεν «εἰσαγωγὴν (εἰς τὴν) μουσικὴν», ἡς ἀπόσπασμα σφέζεται ἐτι περιέχον πλῆρες σύστημα τῶν μουσικῶν σημείων ἐν πᾶσι τοῖς ἐλληνικοῖς τρόποις καὶ γένεσι τῆς μουσικῆς. Εσχατος σπουδαῖος ἀρμονικὸς συγγραφεὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διαβιώσας, δις καὶ ως ἀστρονόμος μάλιστα καὶ γεωγράφος καὶ μαθηματικὸς ἐκλείσθη, εἶνε ὁ **Κλαύδιος Πτολεμαῖος** (τὸν β' μ. Χ. αἰῶνα), ὅστις ἐν τῷ συγγράμματι «ἀρμονικὴ μουσικὴ» νὰ συνδέσῃ ἐσπούδασε τὰς ἀντίτιθεμένος γνῶμας τοῦ Πυθαγόρου καὶ Ἀριστοξένου, δεξάμενος ως κοινὰ κριτήρια τῆς μουσικῆς τὴν τε ἀκοὴν καὶ τὸν νοῦν. Ἀνάγων δὲ τὰ 15 γένη τῆς τῶν Ἑλλήνων μουσικῆς εἰς τοὺς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν μνημονευθέντας ἐπτὰ τρόπους (δώριον, φρύγιον, λύδιον, ὑποδάριον, ὑπερδάριον, ὑποφρύγιον καὶ ὑπολύδιον), δηλοῖ, ὅτι ὁ **Διεύμαος** πρῶτος ἐξεῦρε τὴν ὁρθὴν υχέσιν τοῦ διτόνου (μεγάλης τρίτης) 5 : 4 καὶ τοῦ τριτυμιτόνου (μικρᾶς τρίτης) 6 : 5. Καὶ δῆμως ἀμφότεροι οἱ συγγραφεῖς οὗτοι ἀρνοῦνται, ὅτι τὰ διαστήματα ταῦτα συμφωνοῦσιν.

Ἐργα τοῦ α' μετὰ Χ. αἰῶνος περιεσώθησαν ίστορικὴ τις ως ἐπὶ τὸ πολὺ συγγραφὴ τοῦ Πλούταρχον «περὶ μουσικῆς» καὶ περὶ ληπτικὸν τι σύγγραμμα θεωρητικὸν ἐν τρισὶ βιβλίοις **Ἀριστείδου Κοϊντελεανοῦ**, δπερ ἐν τῷ β' βιβλίῳ περιέχει ἀξιόλογον περὶ ὁυθμοῦ πραγματείαν. Δῆλον δ' ἐντεῦθεν, ὅτι τὸ μέρος τοῦτο μάλιστα τῆς μουσικῆς παρ', Ἐλλησιν ἐκαλλιεργήθη, καὶ ἐν τούτῳ ἰδίως τὴν κυρίαν δύναμιν καὶ μεγίστην τῆς μουσικῆς σπουδὴν ἐποιήσαντο οἱ Ἐλληνες. Ἀξιομνημόνευτοι τοῦ β' μ. Χ. αἰῶνος συγγραφαὶ εἰσὶ πλὴν τῶν προμνημονευθεισῶν τοῦ Πτολεμαίου καὶ Ἀλυπίου καὶ «ἐγχειρίδιον ἀρμονικῆς» **Νεκομά-**

χου τοῦ πυθαγορείου, «ἀρμονικὴ εἰσαγωγὴ» τοῦ **Γαυδεντέου** καὶ «εἰσαγωγὴ τέχνης μουσικῆς» **Βακχεέου** τοῦ γέροντος, ὅστις ἦν μὲν ὀπαδὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀριστοξένου, ἀπεδέχετο δὲ ως ὁ Πτολεμαῖος, ἐπτὰ μόνον διαφόρους ως πρός τὰ ἡμιτόνια τρόπους ἀντὶ τῶν πρότερον 15 διαιρέσεων. Ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν ἀπὸ τοῦ Πλουτάρχου καὶ ἐντεῦθεν ἀκμασάντων συγγραφέων εὑρονται ἥδη ὑποδηλώσεις τινές, ἐξ ḍων ἀποδείκνυται, ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτῶν αἱ μὲν τέταρται, πέμπται καὶ διὰ πασῶν (octave) ἐν χρήσει ἔσταν καὶ ως συμφωνίαι, οἱ δὲ τόνοι αὐτῶν ὁ μοχρόνως προδούτοι ὡς ὀργανικῶς ἐξετελοῦντο. ὁ Γαυδέντιος μάλιστα λόγον ποιεῖται περὶ τινος μεταξὺ συμφωνίας καὶ διαφωνίας ὑπαρχούσης παραφωνίας, ἐν ᾧ δὲ ως οἱ συνηχοῦντες ἢ συμφθεγγόμενοι τόνοι φαίνονται συμφωνοῦντες, ως π. χ. τὸ τρίτονον (τὸ μεταξὺ τετάρτης καὶ πέμπτης διάστημα) *fa* — *si* καὶ τὸ δίτονον (*h* μεγάλη τρίτη) *sol* — *si*. Ἄλλος δὲ ως ἐν οὐδενὶ τῶν προμνημονεύθεντων ἔργων εὑρονται ὀδηγία κατὰ τίνας καθόλου περιπτώσεις συνηχήσεων χρῆσις δύναται νὰ γένηται πολὺ δὲ μᾶλλον φαίνεται, ὅτι χρῆσις αὐτῶν ἐγίνετο ως διπλασιασμῶν μελωδίας ἐν δεδομέναις συμφωνίαις, οὐχὶ δὲ ως ὀργανικῶν μελῶν ἀρμονικῆς ἀκολουθίας, ὥσπερ ἡμεῖς νοοῦμεν. **Αἴλεανδρος** ὁ πλατωνικὸς φιλόσοφος, ἀκμάσας τὸν γ'. μ. X. αἰῶνα, κυροῦ τὴν θεωρίαν ταύτην, λέγων, ὅτι συμφωνία εἶναι ἡ ἔνωσις δύο καὶ πλειόνων δξύτητι ἢ βαρύτητι διαφόρων (ἀνομοίων) φωνῶν καὶ ἡ ἐν ἴσῃ κινήσει προαγωγὴ τούτων.

Ἐν παρακαμῷ γενομένης τῆς δυνάμεως τῆς ἐλευθερίου τέχνης τῆς μουσικῆς ἀντὶ μὲν ἐπινοίας καὶ εὐφυΐας παρεισῆλθεν ἡ κριτική, ἀντὶ δὲ δημιουργῶν καὶ προσβιβαστῶν τῆς τέχνης ἀνέστησαν πεπαιδευμένοι θεωρητικοὶ καὶ συλλογεῖς καὶ ἔρμηνευταί. Ἀπὸ τοῦ 146 π. Χ. ὅτε τῆς τύχης τῆς Μακεδονίας μετασχοῦσα καὶ ἡ Ἑλλὰς φωμαϊκὴ ἐγένετο ἐπαρχία, οὐ μόνον πάντα τὰ καλλιτεχνικὰ ἔργα εἰς Ἄρμανην μετηνέχθησαν, μητρόπολιν τότε οὖσαν σύμπαντος

τοῦ καλλιτεχνικοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ καλλιτέχναι ἐκεῖσε μετενάστευσαν. 'Αλλ' ὅμως ἡ μουσικὴ οὐδὲ' ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος τῆς ὁμαϊκῆς φιλολογίας (περὶ τὸν χρόνους τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως) νέαν ἐπίδοσιν ἐδύνατο νὰ λάθῃ· διότι ἡ τῶν Ῥωμαίων μουσικὴ οὐδεμίαν ἔχουσα ἀρχέγονον πηγὴν εἰσῆχθη παρ' αὐτοῖς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς τέχνη, ητὶς ἀπὸ μακροῦ ἥδη ἀπώλεσε τὴν ζωογόνην αὐτῆς δύναμιν. Διὸ παρὰ λαῷ τοσοῦτον πολεμικῷ καὶ μαχίμῳ οὐδέποτε ἡ μουσικὴ ἐδύνατο νὰ ἔξιχθῇ εἰς ὕψος γονίμου εὐφυΐας. Κωνσταντīνος δὲ μέγας μεταβέσας τοῦ ὁμαϊκοῦ κράτους τὴν ἔδραν εἰς Βυζάντιον καὶ βαπτισθεὶς τῷ 308 κατέστησε τὸν χριστιανισμὸν ἐπικρατοῦσαν θρησκείαν ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ. 'Ἐν τοῖς χρόνοις τῆς περιόδου ταύτης, ἐπιδιδούσης μετὰ μεγίστου ἐνθουσιασμοῦ τῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας καὶ αὐξανομένων τῶν πιστῶν Θεοδόσιος δὲ μέγας κατηργησε τῷ 392 πάσας τὰς ἔθνικὰς λατρείας, ὅπερ ἀφορμὴ ἐγένετο, ὅπως χριστιανοὶ βάρβαροι καταφθείρωσι μὲν καὶ κατεδαφίσωσι τοὺς λαμπροτάτους τῶν ναῶν, καταβλάψωσι δὲ καὶ ἀκρωτηριάσωσι πολλὰ καὶ ἄλλα τῆς ἀρχαιότητος ἀριστοτεχνήματα. Καὶ ἡ προμνημονευθεῖσα δὲν Ἀλεξανδρείᾳ βιβλιοθήκη καὶ μετ' αὐτῆς ἄπας δὲ μετὰ κόπου πολλοῦ καὶ δαπάνης ἀμυθήτου συλλεγεῖς θησαυρὸς ποικίλων γνώσεων παρεδόθησαν εἰς τὰς φλόγας, θύματα δεισιδαιμονίας γενόμενα.¹ 'Ἐκ τῶν λειψάνων τῶν περὶ ἐλληνικῆς μουσικῆς συγγραψάντων ἐκπορίσας Ἀμβρόσιος δὲ Μεδιολάνων ἐπίσκοπος, πολλοῦ ἄξιος ἐν τοῖς ἔξιμμοῖς καὶ τεταραγμένοις τούτοις χρόνοις γενόμενος, τέσσαρας τρόπους, ὑπέθετο τὰς διατονικὰς ταύτας κλίμακας ὡς βάσεις τῶν ὑπὸ αὐτοῦ εἰσαχθέντων ἐκκλησιαστικῶν

¹ Σ. M. Ἀφορμὴ τῆς πυρπολήσεως τῆς βιβλιοθήκης ταύτης ἐγένετο δὲ οὐ κατ' ἐπίγνωσιν χριστιανὸς καὶ δειπνᾶμεν ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος δὲ καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου διώκτης ἀμειλικτος. Τὰ λειψάνα τῆς βιβλιοθήκης ταύτης ἐκάπσαν ἐπὶ Ἀμρού, στρατηγοῦ τοῦ καλίφου Ὁμάρ. τῷ 640. "Επιθι τὰς ἐν σελ. 79 Σημ. 1 συγγραφὰς τοῦ Rietschl καὶ Parthey.

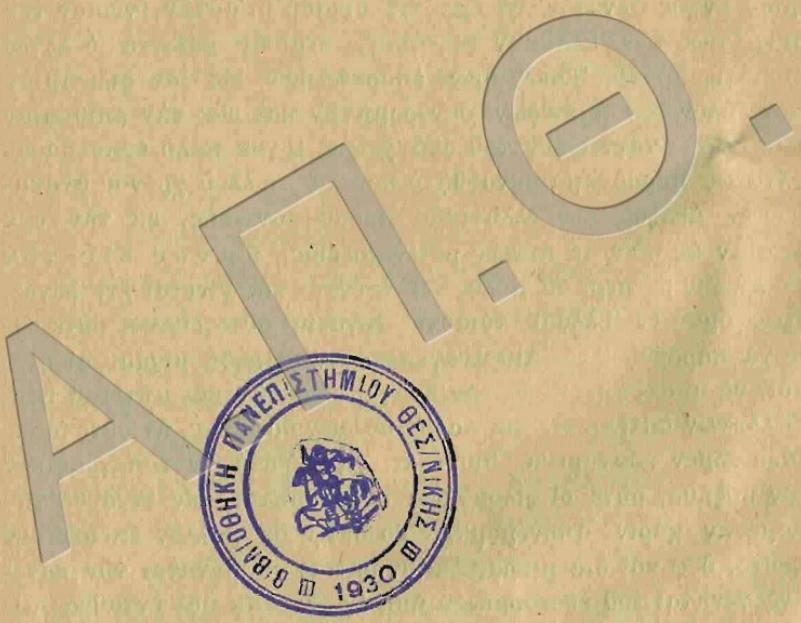
ἀσμάτων. "Οτε δὲ καὶ οἱ ἔσχατοι ἀστέρες τῆς δοκίμου τῶν Πρωμαίων φιλολογίας ἐδυσαν, **Βοήθειος**, δ καὶ ως φιλόλογος καὶ πολιτικὸς διακριθείς, ἔγραψε τὸν ε' μ. Χ. αἰῶνα ἐν λατινικῇ γλώσσῃ περὶ μουσικῆς ἑργον, δ διὰ τοῦτο σπουδαιότητος τυγχάνει δν, δτι δ συγγραφεὺς οὗτος ἀφορμὴν ἐδωκεν, δπως τὰ μέχρι τότε ὑπάρχοντα μουσικὰ τῶν Ἑλλάνων συγγράμματα, ἡς πολλαχῶς καὶ αὐτὸς ἐχρήσατο, ἐπισταμένως ἐρευνηθέντα ώφελειάν τινα ἐκπορίσωσιν εἰς τοὺς διψῶντας τῆς θαυμαστῶς ποτε ἐπιδρώσης καὶ συγκινούσης μουσικῆς τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου λαοῦ.

'Η φήμη δύως περὶ τε τῆς δόξης καὶ λαμπρότητος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος διεδίδετο δσημέραι καὶ ἔξπιλοῦτο ἐπὶ μᾶλλον ως δὲ μετὰ τὴν τῶν ἐθνῶν μετανάστασιν, οὕτω καὶ κατὰ τὴν ἐπὶ τις' αἰῶνος ἀρξαμένην τῶν τε τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν ἀναγέννησιν, ἔξεζήτησαν δι' ἐνθέρμου σπουδῆς καὶ ἐρεύνης τῶν ὑπολειφθέντων ἀρχαίων συγγραμμάτων καὶ μνημείων νὰ ἐπαγάγωσιν οἱ ἐπαίσιοτες τὴν ἐνδόξον ἐκείνην τῆς Ἑλλάδος ἀκμὴν εἰς τὰ νεώτερα ἔθνη. Εἰ καὶ αἱ θεωρίαι τῶν Σχολαστικῶν τοῦ μέσου αἰῶνος περὶ μουσικῆς καὶ καθόλου πάσης παιδεύσεως ἐδράζονται πᾶσαι ἐπὶ συγγραφέων Ἑλλάνων, ἡ σπουδὴ δύως, δπως ἐπανακτηθῆ τὸ ἀπολεσθὲν ἐκεῖνο ἰδεῶδες τῆς καλῆς ταύτης τέχνης, πρέπει νὰ ἐπιδιωχθῇ δι' ὅλης τῆς ἱστορίας τῆς μουσικῆς ἥμῶν μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων. Καὶ τὸν μὲν ι' αἰῶνα αἱ πρῶται ἐγένοντο ἀρμονικαὶ ἀπόπειραι ὑπὸ τοῦ HUCBALD περὶ τῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλάνων παγίως ὀρισμένων συμφωνιῶν τῆς τετάρτης, πέμπτης καὶ δγδόνης, τὸν δὲ ια' GUIDO δ ἔξ AREZZO ἰδίαν ἴδρυσε κλίμακα (G a m- m a), προσθείς εἰς τὸ μέγα τῶν Ἑλλάνων μουσικὸν σύστημα τὸν βαρὺν τόνον Γ. 'Ην δὲ δ τόνος οὗτος γνωστὸς ἦδη Ἀριστείδῃ τῷ Κοϊντιλιανῷ διότι οὗτος πλὴν τῶν προγνημονευθέντων πεντεκαΐδεκα τόνων παραδίδωσι καὶ δέκατον ἔκτον, οὖ δ προσλαμβανόμενος ἔνα δλόκληρον τόνον ἦν ὑπὸ τὸν τῶν ὑποδωρίων. 'Εν τε' αἰῶνι ἔξευρέθη ἐκ τοῦ σιμικίου τῶν Ἑλλάνων, οὖ αἱ χορ-

δαὶ ἀντὶ διὰ πλήκτρου ἐκρούοντο διὰ τοῦ κανόνος, κεκο-
σμημένου διὰ τῶν ἄκρων τῶν πτερῶν κοράκων, ἔξευρέθη,
λέγομεν, τὸ Clavicymbalum ή Spinet, ὅπερ εἶνε
ἡ βάσις τοῦ νῦν ἐν πολλῇ τῇ χρόνει Κλειδοκυμβάλον
τοῦ ιταλῶνος, ὅπως μετενεχθῆ τῶν ἀρχαίων ποιημάτων δ
ρυθμὸς καὶ εἰς τὴν νεωτέραν μουσικήν, ἐλαβε μὲν τὴν σύστα-
σιν δημιουργική τις περίοδος, ἡς τὰ ἔργα μᾶλλον
ἀπλᾶ καὶ συμμέτρως ἐκπεπονημένα ἦσαν, εἰς φῶς δὲ προ-
πλήθεν ἡ τῶν χρόνων ἐκείνων χρώματική, ἡτις ἐπιτηδεία
οὖσα πρὸς θερμοτέρας καὶ παθητικωτέρας ἐκφράσεις καὶ
διαπλασθεῖσα, ὡς ἐλέγετο, κατὰ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικήν, πα-
ρογκώνιος καὶ ὑπεσκέλιος τὴν ἐπὶ τὸ φλεγματικώτερον καὶ
ψυχρότερον διερρυθμισμένην σεμνοτέραν διατονικὴν ν
τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ἀγλαδὸς δὲ τῶν ἐρευνῶν
τούτων καρπὸς ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς
ἥν, τελευτῶντος τοῦ αἰῶνος τούτου, ἡ τε μονῷ δίᾳ, ἐκ-
φραστικωτέρα καὶ ἐπιτηδειοτέρα οὖσα πρὸς τὰς λέξεις τῆς
ποιήσεως, καὶ τὸ μελόδραμα, ἐν φυσηνώθησαν αὐ-
θις ποίησις, μουσικὴ καὶ δράσης. Ἀναμιμνήσκομαι δ' ἐτι-
τὸν Gluck, ὅστις πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιος γενόμενος ἐσπού-
δασεν ἄμα, ὅπως ἐπαναγάγῃ εἰς τὴν τῶν ἀρχαίων ἐνδο-
ξον περιοπὴν καὶ ἀκρίβειαν καὶ δλοκλήρως ἀνακαίνισην
τὸ δρᾶμα, ἐκπεσὸν εἰς ἀνούσιον μουσικοδιδασκάλων σο-
φιστικήν. Προσέτι δὲ καὶ δέξιος MENDELSSOHN προύθυ-
μήθη, μελοποιήσας διὰ μεγαλοπρεποῦς μουσικῆς τὰ χο-
ρικὰ τῶν Ἑλληνικῶν τραγῳδιῶν ἄσματα, νὰ ἀνακαλέσῃ
αὐτὰ πάλιν ἐν τοῖς νεωτάτοις χρόνοις εἰς τὴν ζωήν. Τε-
λευτῶντες προστίθεμεν, δτι καὶ τὸ ἀριστοτέχνημα τοῦ
Ρεχάρδου Βάγγερ, ὅστις καὶ ὡς ποιητὴς καὶ ὡς μου-
σιουργὸς ἔξοχα διεκρίθη, «ἡ μουσική», λέγω, «τοῦ μέλλον-
τος», οὐδέν ἐστιν ἔτερον ἡ ἴδεα μόνον, ὅπως συμφώνως
πρὸς τοὺς νῦν χρόνους καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἡμετέρου
ἔθνους ἀναζωογονηθῆ παρ' ἡμῖν ἐκεῖνο τὸ μεγαλοπρεπὲς
ἔθνικὸν τῶν Ἑλλήνων δρᾶμα, ὅπερ καὶ πάσας τὰς καλὰς

καὶ ἐλευθερίους τέχνας ἐν ἑαυτῷ συνενοῖ καὶ ἀφιερωμένον τυγχάνει ὃν εἰς ἄπαν τὸ ἔθνος.¹

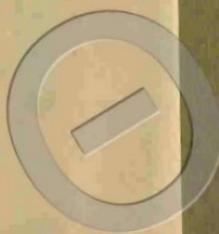
¹ Σ. Μ. Ἐν τέλει τῆς διατριβῆς ταύτης ἐπισυνημμένον ἔχει διηγηματεύεις Παράρτημα μελωδιῶν τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων Ἑλλήνων. Ἐπειδὴ δῆμος αἱ μὲν τῶν νεωτέρων μελωδίαι καὶ οἱ χοροὶ γνωστοὶ τυγχάνουσι πᾶσιν ὅντες, ή δὲ εἰς τοὺς παλαιοὺς μάλιστα ὕμνους πιστις ἀμφίβολος· διότι παντάπασιν αὐθαίρετος ἔστιν ή ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων μελοποίησις αὐτῶν, ὡς καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς παρούσης διατριβῆς ἐν σελ. 78 καὶ 79 λέγει, εὔλογον ἐκριναμέννν νὰ παραλείψωμεν ὅλως τὰ ἐν τῷ παραρτήματι ἄσματα. Διότι οὐδεμίαν ὅντως δυνατόν νὰ ἔχῃ τις ἀκριβῆ δι' αὐτῶν ἔννοιαν τῆς παλαιᾶς ιδίως τῶν Ἑλλήνων μουσικῆς, περὶ τῆς μάλιστα ὁ λόγος ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. "Οπως δῆμος ἐπαρκέσωμεν εἰς τὴν φιλοτιμίαν καὶ τὸν ζῆλον τῶν ἡμετέρων συνδρομητῶν καὶ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν καθόλου τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ ἀνδρὸς χειρὸς ἔργου πολλὺ ἐσπουδάσαμεν, ἵνα ὡς παράρτημα συναρθῇ ὁ πρὸς οὐ πολλοῦ χρόνου ἀνακαλυφθεὶς ἐν Δελφοῖς μεθ' Ἑλληνικῆς παρασημαντικῆς, εἰς τὴν τῶν Εὐρωπαίων ὡς οἶόν τε πιστῶς μετενεχθείσης, ὥμνος εἰς τὸν 'Α πόλλων, περὶ οὐ πολὺς καὶ ἐγένετο καὶ γίνεται ἐτι λόγος. Ἀτυχῶς δῆμος ἐν Ἑλλάδι τοιαύτη ἐργασία οὔτε εὕκολος νὰ παραχθῇ εἶνε. Διὸ ἡναγκάσθημεν, ἐπειδὴ μυρίαι αἱ δυσχέρειαι, γὰρ ὑποκύψωμεν εἰς τὴν ἀνάγκην, εἰς τὸν καὶ αὐτοὶ οἱ Θεοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐπείθοντο, καὶ παραιτηθῶμεν δαπάνης, τὸν οὔτε ἡμεῖς νὰ ὑποστῶμεν ἡδυνάμεθα, διότι τὸ ἔργον κατὰ ἐν τυπογραφικὸν φύλαλον πύξηθη, οὔτε οἱ φιλόμουσοι συνδρομηταί, οἵς ἐνταῦθα τὴν ὀφειδομένην χάριν ἀπονέμομεν. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ἐπείσθημεν εἰς τοῦτο, δόψις καὶ διὰ μικρᾶς δαπάνης πᾶς τις δύναται νῦν κάτοχος νὰ γένηται τοῦ ἐκδεδομένου πόδη ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐνταῦθα πωλουμένου πολυτιμοτάτου τούτου κειμηλίου τῆς τῶν Ἑλλήνων μουσικῆς.

АП 20311

B.Bk. Elv. 12884

A.-E.

0010109698

A.Π.-Ω.

ΚΕ
ΒΙΒΛ

Δ.

Δ.Πο
Α.